

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI TARİHİNE İZ BIRAKANLAR VE GENÇ KUŞAKLARA ÖĞÜTLERİ

SÖYLEŞİ

Söyleşi

Prof. Dr. Ayşe Akın
Prof. Dr. Sabahat Tezcan
Prof. Dr. A. Zafer Öztekin
Prof. Dr. Necati Dedeoğlu
Prof. Dr. Nazmi Bilir
Prof. Dr. Çağatay Güler

Moderatör: Prof. Dr. Bülent Kılıç

Yayın Editörleri:

Ahmet Can Bilgin
Bülent Kılıç

Sözlü Tarih Çalışma Grubu

Bülent Kılıç
Ahmet Can Bilgin
Alp Ergör
Lütfi Saltuk Demir
Ferruh N. Ayoğlu

Dizgi/Kapak

Salih Keskin

HASUDER Yayınları

ISBN: 978-605-72861-9-2

HASUDER Yayın No: 2025/1

Sözlü Tarih Serisi Yayın No:1

Eylül 2025 / Ankara

İçindekiler

Önsöz	2
Giriş	4
Söyleşi	7
Son Söz	88
Kaynaklar	91
Özgeçmişler	93
Ekler	105
Ek-1 Kronoloji	105
Ek-2: Sözlük	130
Söyleşide Değinilen Bazı Kişiler	130
Söyleşide Değinilen Bazı Kurumlar	139
Söyleşide Değinilen Bazı Mevzuat	147
Ek-3 Söyleşide Değinilen Roman ve Mektuplar	150
Ek-4 Eğitim Araştırma Bölgeleri	156
Ek-5 Etimesgut EAB Sağlık Bakanı Ziyaretleri	158
Ek-6 Halk Sağlığı Anabilim Dalları	160
Ek-7: 1964-90 Arası Mezun Olan Bazı Halk Sağlığı Uzmanları	161
Ek-8 Fotoğraflar	165

Önsöz

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) olarak, 2024 yılında Türkiye’de halk sağlığı biliminin ve uygulamalarının gelişimini kaleme alan bir “Sözlü Tarih” çalışması başlatma kararı almıştık. 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla “Sözlü Tarih” çalışması serimizin ilk kitabını halk sağlığı tarihi açısından büyük önemi olan altı değerli hocamızla (*Ayşe Akın, Sabahat Tezcan, Zafer Öztek, Necati Dedeoğlu, Nazmi Bilir, Çağatay Güler*) başlatıyoruz.

Bu kitap 2024 yılı Aralık ayında Ankara’da Ulusal Kongremizde yaptığımız toplu söyleşi oturumunun bir dökümünden oluşuyor. Yayınlarımıza önümüzdeki aylarda altı hocamızla yaptığımız diğer söyleşilerle devam edeceğiz. Böylece bu çalışmada toplam yedi ayrı kitap yayınlamış olacağız. Bu amaçla oluşturulan beş kişilik araştırma grubuna (*Bülent Kılıç, Ahmet Can Bilgin, Alp Ergör, Lütfi Saltuk Demir, Ferruh N. Ayoğlu*) çalışmalarından ötürü çok teşekkür ediyoruz.

Halk sağlığı tıpta uzmanlık eğitimi, ilk kez 1958’de Hıfzıssıhha Okulu’nda Okul Müdürü Prof. Dr. Nusret Fişek tarafından başlatılmış olup yaklaşık 70 yıllık bir geçmişe sahiptir. Ancak kuşkusuz bu eğitimler o dönem için önemli bir adım olmakla birlikte, genç Türkiye Cumhuriyeti’nde bunun hem öncesi hem de sonrası bulunmaktadır. İşte bu sözlü tarih dizisi, Türkiye’de yapılan tüm bu çalışmaları ele almak ve tarihe bir not düşmek amacını taşımaktadır.

Sözlü Tarih çalışmaları, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan “*anlatı*” türü niteliksel bir araştırma çeşidi olup, bir kurum, birey ya da uygulamanın tarihini bilimsel olarak ortaya koymak amacını taşır. Bu çalışmada bu amaçla seçilmiş anahtar kişilerle yapılan derinlemesine görüşmelerle veriler toplanmış, tüm görüşmeler kamera ile kayıt altına alınmıştır. Bu kitapçıkta yer alan altılı söyleşi metni ayrıca tematik içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bu seride yer alan hocalarımız, Türkiye’de halk sağlığı biliminin kurucusu Nusret Fişek’in ilk öğrencileri olmaları nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca sosyalleştirme döneminin başında hekim olarak sahada çalışmaları ve Hacettepe Toplum Hekimliği Enstitüsü ile Hıfzıssıhha Okulu’nun

alışmalarında yer almaları, onları 1960–2000 yılları arasının en canlı tanıkları konumuna getirmektedir. Bu çalışmayla genç kuşaklara Türkiyede halk sağlığının kuruluşunu en doğru biçimde, ilk ağızdan aktarmayı umuyoruz.

HASUDER yalnızca bir meslek rgt değil; aynı zamanda ilke ve dayanışma ekseninde büyüyen ve etkinliğini hızla artıran bir örgüttür. Türkiyede halk sağlığını merkezine alan bir sağlık sistemi kurmak ve genç uzmanlarımızı daha fazla sahayla buluşturmak öncelikli zorunluluklarımızdandır. Halk sağlığı uzmanları daha nitelikli bir eğitim ve bilimsel rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. HASUDERde de bu alanlarda, politik savunuculukta ve kamuoyunu aydınlatmada önemli sorumluluklar düşmektedir.

HASUDER bu nedenle, tüm üyeleriyle, yayınlarıyla, çalışma gruplarıyla ve aynı politikaları güden diğer uzmanlık kuruluşları, dernekler ve hekim örgütüyle birlikte ortak hareket eden kolektif bir ortak akıl üretmek zorundadır. Tüm bunlar, HASUDERin önümüzdeki yıllarda temel hedefleri olacaktır.

Bu seride yer alan çalışmalar yalnızca bir bellek ve sözlü tarih çalışması değil; aynı zamanda geçmişe bir selam ve geleceğe bir çağrıdır. Hocalarımıza duyduğumuz vefa ve anlatılarıyla tanık olduğumuz geçmişleri aynı zamanda bize düşen görevin de büyüklüğünü gösteriyor.

şimdi sıra bizde. Biz de onlardan aldığımız bu bayrağı yere düşürmeden taşıyacak ve gelecek kuşağa teslim edeceğiz. Hep birlikte daha sağlıklı bir Türkiye için çalışmaya devam edeceğiz. Bu amaçla “*Sözlü Tarih*” serimizin sonraki kitaplarında buluşmak üzere, saygılarımızla...

HASUDER Yönetim Kurulu
Eylül 2025

Giriş

Bu kitapta yanıtını aradığımız iki temel soru var: 1923 sonrası kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti’nde halk sağlığı hizmetleri, eğitimleri nasıl gelişti ve genç kuşaklara önerileriniz nelerdir? Bu amaçla görüşme yaptığımız hocalarımızın sözlerinin dökümünü ilerleyen sayfalarda okuyacaksınız. Ancak bu yılların öyküsüne geçmeden önce Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk dönemine değinmek isteriz.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Sağlık Bakanı olan Dr. Refik Saydam 1937 yılına kadar süren bakanlığı döneminde önceliği bulaşıcı hastalıklarla mücadelede vermiştir. Bu amaçla sıtma, tüberküloz, frengi, trahom gibi yaygın görülen hastalıklarla mücadele için özel ekipler kurmuş, sağlık personeli yetiştirmiştir. Refik Saydam’ın koruyucu sağlık hizmetlerine verdiği önemi gösteren esas kurum ise Hıfzıssıhha (Sağlığı Koruma) Enstitüsü ve Okuludur. 1928 yılında kurulan Hıfzıssıhha Enstitüsü gıda ve su kontrolü başta olmak üzere halk sağlığını ilgilendiren her türlü mikrobiyolojik, serolojik tetkiklerin yapıldığı, aşı ve serum üretilen bir merkez olarak yapılandırılmıştır. 1936 yılında Rockefeller Vakfının desteğiyle kurulan Hıfzıssıhha Okulu ise üst düzey sağlık yöneticisi yetiştirmeyi ve hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesini amaç edinmiştir. Bu özellikleri nedeniyle Hıfzıssıhha Kurumu genç Türkiye Cumhuriyeti’nin bir anıt kurumudur.

1960 yılında Sağlık Bakanlığı müsteşarlığına getirilen Dr. Nusret Fişek, Etimesgut’ta Refik Saydam’ın 1933 yılında kurduğu ve daha sonra bu merkezin başhekimisi Dr Cemalettin Ort tarafından 1936 yılında geliştirilen Numune Sağlık Merkezinin tüm Türkiye’ye yaygınlaştırılmasını hedefleyen yeni bir model önermiştir: “*Sosyalleştirme*”. Bu öneri Milli Birlik Komitesi tarafından kabul edilmiş ve 1961 yılında çıkartılan “*Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun*” ile bir uygulama haline getirilmiştir. Sosyalleştirme modeli Nusret Fişek’in İngiltere’deki genel pratisyenlik uygulamaları ile İsveç’teki bölge tabanlı sağlık hizmeti uygulaması ilkelerine göre hazırlanmış ve Türkiye’nin kırsal bölge özellikleri ile beraber daha önceki Etimesgut Numune Dispanseri ve Cemalettin Or’un Etimesgut Sağlık Merkezi uygulamaları dikkate alınarak yaşama geçirilmiştir.

1963 yılında Muş'ta açılan ilk Sağlık Ocağının ardından, 5 yıl içinde Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 22 ilde toplam 725 Sağlık Ocağı açılmıştır. Bu modelin temel özellikleri genişletilmiş ekip hizmeti (doktor, hemşire, ebe, sağlık memuru, tıbbi sekreter, şoför vb), çok amaçlı entegre hizmet (koruma, geliştirme, tedavi, rehabilitasyon) ve gezici hizmettir. Bu dönemin halk sağlığı açısından bir başka özelliği ise ilk kez Nusret Fişek öncülüğünde başlatılan anti-natalist nüfus politikalarıdır. Bu amaçla 1965 yılında Nüfus Planlaması Kanunu çıkartılmış ve aile planlaması hizmetleri başlatılmıştır.

Nusret Fişek'in Sağlık Bakanlığı müsteşarlığından ayrılıp Hacettepe Üniversitesine geçmesinden sonra Hacettepe'de başlatılan halk sağlığı uzmanlık eğitimi önce Etimesgut sonra da Çubuk Sağlık Eğitim Araştırma Bölgeleriyle gelişmiştir. İşte Nusret Fişek hocamızın ilk kuşak öğrencileri olan bu altın jenerasyon, büyük bir idealistlikle bu dönemde yetişmiştir.

Ancak 1980 askeri darbesi sonrası 1981 yılında YÖK'ün kuruluşu ve YÖK Başkanı İhsan Doğramacı'nın tavır değişikliğiyle Toplum Hekimliği Enstitüsü kapatılmıştır. Bunu takip eden dönemde Türkiye'nin liberal ekonomiye geçişi ve 1990'lı yıllarda "Sağlık Reformları" hareketinin başlatılmasıyla 1991 yılında Sağlık Bakanlığı içinde Dünya Bankası kredisi ile Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü oluşturulmuştur.

2003 yılı AK Parti iktidarının ve Sağlıkta Dönüşüm Programının (SDP) uygulanmaya konulduğu dönemin başlangıcıdır. Bu dönemde aile hekimliği uygulamasına geçilmiş, hastanelerin yapısında ve finansman modelinde önemli değişimler ön görülmüştür. SDP'ye en büyük mali ve politik desteği ise Dünya Bankası vermiştir. 2004-2009 yılları arasında sağlık reformlarında kullanılmak üzere Dünya Bankasından 8 ayrı anlaşmayla yaklaşık 1,5 milyar dolar kredi alınmıştır. Yeni getirilen sistem ile Sağlık Ocakları kapatılmış, tüm Türkiye'de aile hekimliği sistemine geçilmiştir. Bu nedenle Sağlıkta Dönüşüm Programı dönemine "*Sosyalleştirmenin Yıkılış Dönemi*" ismi de verilebilir.

Bugün biliyoruz ki halk sağlığı, yalnızca geçmişin başarılarıyla değil, bugünün mücadeleleriyle de tanımlanıyor. Küreselleşen dünyada halk sağlığı sorunları tüm ülkeleri etkiliyor. Savaş ve zorunlu göçler, yoksulluk ve açlık Orta Doğu ve Afrika ülkelerinin en büyük sorunu halinde. Türkiye bugün yaklaşık 6 milyon dış göçmen ve sığınmacıyla

dünyada en çok dış göçmen barındıran ülke konumunda. Bu sadece Türkiye'nin değil Avrupa ve Amerika kıtasındaki ülkelerin de sorunu.

Ayrıca günümüz dünyası, iklim krizinin getirdiği sorunlarla, seller ve orman yangınlarıyla, kuraklıklarla boğuşuyor. Yeni ve yeniden ortaya çıkan bulaşıcı hastalıklar, salgınlar ve afetler sağlık sistemlerinde kırılganlıklar yaratıyor. Giderek yaşlanan nüfus, obezite, diyabet gibi sorunlarla boğuşuyor. Öte yandan gelişen bilgi teknolojileri, internet ve yapay zeka, dijitalleşmenin getirdiği yeni bir dünyanın kapılarını açıyor.

Ancak tüm bu gelişmelere rağmen sağlık alanında en doğal hakların kullanılamamasına ve özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak giderek artan eşitsizlikler çok ciddi bir sorun olarak önümüzde duruyor. Bütün bu sorunların her biri artık bizden yeni yanıtlar ve yeni stratejiler bekliyor.

İşte halk sağlığı uzmanlarının önemi de burada ortaya çıkıyor. Dünyanın her yerinde ve ülkemizde sağlık sistemlerini ve politikalarını analiz edebilecek, afetlere ve salgınlara karşı dirençli bir hale getirebilecek, düzenli olarak sağlık verilerini analiz edebilecek uzmanlara gereksinim var.

Halk sağlığı hizmetlerinin gelişmesi için yapmamız gereken çok şey var. Öncelikle önümüzdeki yıllarda hem Sağlık Eğitim ve Araştırma bölgelerimizi günün gereksinimlerine uygun olarak yeniden canlandırmak hem de saha temelli ve toplum yönelimli modelleri güncelleyerek güçlendirmek zorundayız. Uzmanlarımızın hem sağlık yönetiminde hem sağlık verilerinin analizinde daha iyi olmaları için bu bölgeler şart.

Koruyucu sağlık hizmetlerinde yeni aşılar ve aşı teknolojileri başta olmak üzere tütünle mücadelede, obeziteye, erken tanı ve tarama testlerinden rehabilitasyon hizmetlerine kadar her alanda halk sağlığı ilkelerini savunmak zorundayız. Yerel yönetimlerle, sivil toplumla, uzmanlık dernekleriyle, akademiyle, diğer sağlık meslek gruplarıyla daha sıkı iş birlikleri kurmak, afetlere ve krizlere dirençli topluluklar ve sağlık sistemleri oluşturmak zorundayız.

Değerli okurlarımız, şimdi sözü Cumhuriyetin idealist halk sağlığı hocalarına bırakıyoruz.

Söyleşi

Prof. Dr. Ayşe Akın
Prof. Dr. Sabahat Tezcan
Prof. Dr. A Zafer Öztek
Prof. Dr. Necati Dedeoğlu
Prof. Dr. Nazmi Bilir
Prof. Dr. Çağatay Güler

Moderatör: Prof Dr. Bülent Kılıç

5 Aralık 2024 / XXVI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi / Ankara

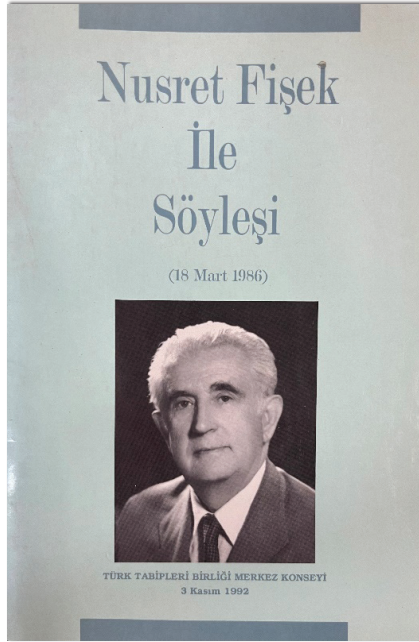

B Kılıç

Değerli Hocalarım. İlk sorumuz Türkiye’de halk sağlığı disiplini ve halk sağlığı uzmanlık eğitimi nasıl gelişti? Ayrıca bu konuda bize anlatmak istediğiniz anı, anekdot varsa onları da almak isteriz. Ben hocalarımıza sırayla söz vermek istiyorum. İlk olarak sayın Ayşe Akın Hocam ile başlayacağım. Hocam, Türkiye’de halk sağlığı bilimi, disiplini, uygulamaları nasıl başlamıştır, nasıl gelişmiştir?

A Akın

Çok büyük bir teşekkür etmeden başlayamam. Gerçekten de bir dokümanter diyelim biz buna. Bunu hazırlamayı akıl etmesi bile mükemmel, HASUDER ekibini kutluyorum. Keşke dedim biz de önceden akıl etseydik. İçimizde Zafer Hoca onu akıl etmişti. Nusret Hocayla konuşması vardı.

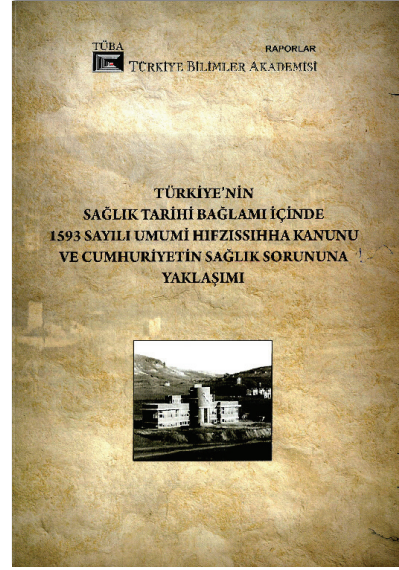
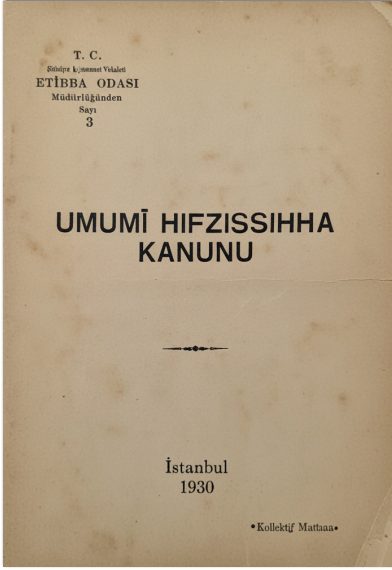

Zafer Öztekin. “Nusret Fişek İle Söyleşi”. Ankara, 1992.

Biz akıl etseydik, çok kaybettiğimiz hocamız var hepsini böyle dinlerdik, kaydederdik. Onun için özellikle tekrar teşekkür ediyorum bütün HASUDER ekibine. Halk Sağlığı Türkiye’de nasıl başladı? Nasıl güçlendi? Sonra zayıf taraflarını da söyleyeceğiz. Bir kere, biz yaşadıklarımızdan anlatacağız. Gerçekten canlı bir tarih olacak. Eminim sizlerin de soru ve katkıları ile çok canlı olacak. Sonuç olarak hep beraber canlı bir tarih yazacağız.

Ben İstanbul Tıp Fakültesini bitirdim ve orada biz hijyen okuduk. Halk sağlığı adı yoktu. Ancak Türkiye’nin o zamanki koşulu her ne kadar Atatürk’ten sonra doğsam da Atatürk’ün o açtığı ışıklı yolun sağlıkta, her şeyde etkisi vardı. Dolayısıyla düşününce ben İstanbul Tıp Fakültesinde Halk Sağlığı başlıklı formal bir eğitim almadım ama hemen ekleyeyim, Atatürk’ten sonra belirttiğim gibi bir atmosfer vardı; eşitlikçi ve her şeyin toplumun yararına olduğu bir atmosfer. Biz bu atmosferin içinde o dönemin ruhuna uygun, daha gerçekçi, ülkeden yana eşitsizlikleri bize fark ettiren bir içerikte idi ve evet para her devirde önemli idi ama o dönemdeki sağlık sistemi paraya endeksli değildi.

Diğer taraftan Cumhuriyetin kuruluş felsefesinde temel unsurlar olarak halk var, eşitlik, hakkaniyet var. Cumhuriyetin kuruluş felsefesinde Halk Sağlığının kendisi var. Şöyle bir örnek vereyim: ben yedi yaşına dek bir köyde, hem de dağ başındaki bir köyde yaşadım ve benim çiçek aşım var ve izi hala duruyor. Yani Cumhuriyet, en önemli temel sağlık hizmetini o dağ başındaki köye kadar götürebilmiş. Bu çok önemli bir olay. Özetle halk sağlığın başlangıcı Türkiye’de Cumhuriyet’le başladı desek yanlış olmaz. Düşünürsek 1928 yılında Hıfzıssıhha müessesesi açılıyor. Bu son derece büyük bir halk sağlığı adımı. 1930 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarılıyor. Kanun, hepinizin çok iyi bildiği gibi olağanüstü.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1930)

Gelelim 1965'lere. Ben o zaman mezun oldum ve 224 sayılı yasanın tam ve özenle uygulandığı Erzurum Çat'a gittim. Zorunlu hizmetim vardı. Burs almıştım. Dolayısıyla öyle bir ortama gittim ki orası bir okuldu. Çünkü çok iyi bir ekip vardı ve sonradan halk sağlığı doçenti olacak, Dr. İrfan Özer gibi bir müdürümüz vardı. Mesela ben bu dönemde, Nusret Fişek'in varlığını, onun altı yıl müsteşarlıktan sonra Hacettepe'nin Toplum Hekimliği Bölümünün başında olduğunu, ilk asistanlarını da Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden başarılı olmuş yedi kişiden seçeceğini hiç bilmiyordum. O atmosferde yaşamak bile bana halk sağlığını öğretti. El yordamıyla da olsa teoriğini çok iyi bilmesek de uygulamalarımızın hepsine geriye dönüp baktığımda halk sağlığıydı ve o sistem ülkemizde, bildiğiniz gibi ideal anlamda olmasa da kırk yıl uygulandı.

“Milli Birlik Komitesi’nden (MBK) gönderilen yazı **“Sağlık hizmetlerini devletleştirmeye karar verdik. Bu hususta bize bir rapor hazırlayın”** şeklindeydi. Ancak nasıl bir rapor hazırlanacak? Bunları belirlemek üzere MBK Sosyal Komisyonundan Muzaffer Özdağ’la konuşmaya gittim. Baktım devletleştirmeyi istiyorlar ama bu konuda yeterli bilgiye sahip değiller. Sonunda M. Özdağ “Efendim mademki dünyada değişik uygulamalar var, siz bize bir rapor hazırlayın” dedi. Bunun üzerine bir rapor hazırladım ve raporda İngiltere ve İsveç sistemlerini anlattım”. Bir müddet sonra Sağlık Bakanı Nusret Karasu beni çağırdı. “Rapor komisyonda görüşüldü ama beğenilmedi. Bir plan istiyorlar” dedi.

“Hocam dedim, iyi ama finansman ne olacak?”

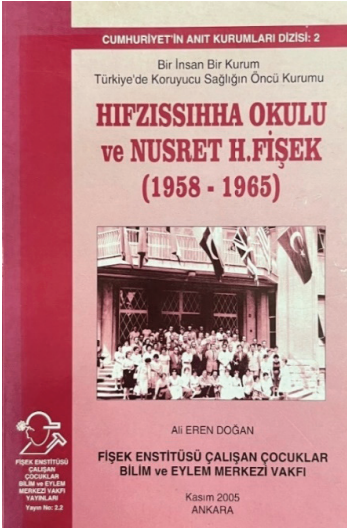
“Finansman kaynaklarına biz karar veremeyiz, sen değişik planlar hazırla” dedi.

Bunun üzerine 2 ay kadar çalışarak **3 değişik plan** hazırladık.

Nusret Fişek

Kaynak: Muş Sağlık Bülteni Dergisi, 1964; Öztekin Z. Nusret Fişek ile Söyleşi, 1992.

1980 malum Türkiye’de olumsuz olarak hatırladığımız bir dönem. YÖK bir gecede bizim adımızı değiştirdi ve aniden biz “Toplum Hekimliği” iken bir gecede “Halk Sağlığı” olduk. Ben ihtisasımı Hacettepe’de yaptım. O dönemdeki hocalarımızı düşündüğümüzde Nusret Fişek, Cahit Başkök, İsmail Topuzoğlu, Orhan Köksal, Ayşe Baysal, Muzaffer Akyol bunlar hep bizim hocamızdı. Nevres Baykan, Azmi Arı, Doğan Benli, Nevzat Eren, Sevinç Oral, Münevver Bertan onlar halk sağlığının temelini attılar. Biz belki buradaki kıdemli hocalar olarak biraz üstüne çıktık. Halk sağlığını güçlendiren faktörlerden söz edecek olursam, Hıfzıssıhha Enstitüsünün ve Okulunun varlığı başlı başına bir faktördü.

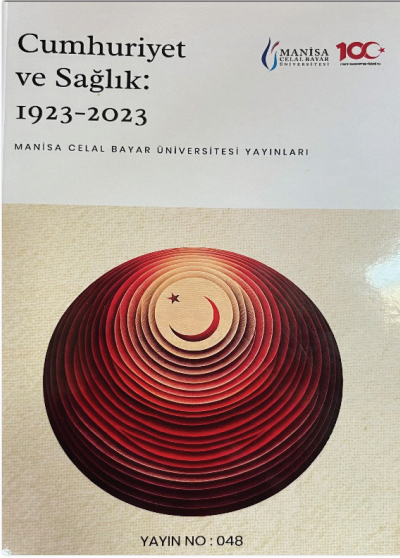
Doğan AE. “Hıfzıssıhha Okulu ve Nusret Fişek” Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı

Metin B. “Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü ve Okulu, Dünü Bugünü ve Geleceği”

Şöyle bir anımı hatırlıyorum. Ben ocak hekimi iken, yani ihtisas süresinde Ankara’da Etimesgut Bölgesinde Ergazi Sağlık Ocağı hekimi iken yanıma müdürlükten eğitime geliyorlardı. Benden kocaman kocaman, benden çok yaşı büyük müdürler. Ben bu gruba ne eğitimi vereceğim diyordum. Aslında ben eğitmiyordum, birlikte uygulamalar yapıyorduk. Hacettepe’nin Etimesgut Eğitim Araştırma bölgesi onları eğitiyordu. Dolayısıyla halk sağlığını güçlendiren adımlar bu şekilde başladı, devam etti. Tam bu noktada Halk Sağlığı yaklaşımını da bilimsel olarak güçlendiren faktör özellikle Hacettepe’nin 1963 yılında açmış olduğu Etimesgut, daha sonra 1975 yılında açılmış olan Çubuk Eğitim Araştırma bölgeleridir. Çünkü oradan yüzlerce, belki binlerce bile diyebilirim, öğrenci ve uzman yetişti. Başınızda bir Nusret Fişek varsa ve bu sistemde yetiştiyseniz birer liyakatli halk sağlıkçı olmamak, halk sağlığı disiplini güçlendirmemek mümkün değildir. Hatta bu konuda Erhan Eser’e teşekkür etmek istiyorum. Cumhuriyetin 100. yılı nedeniyle

çıkarttığı kitapta, ben de Eğitim Araştırma Bölgelerini yazdım. Amacım da bu bölgelerin bu halini, ideal halini görmemiş arkadaşlara bilgi olarak bırakmak için. Onun için bu da önemli bir adımdı. Sanıyorum ki HASUDER'in yaptığı bu sözlü tarih çalışması da bu amacı taşıyor. Yani o dönemin ruhunu, gelişmeleri sizlere, o dönemleri yaşamayan, görmeyenlere aktarmak için.

*Eser E, Aksu M, Bilgin AC (ed).
Cumhuriyet ve Sağlık:1923-2023*

*Hacettepe Üniversitesi Çubuk
Bölgesi Çalışma Raporu*

Tabii ki devam edecek olursam diğer fakültelerde de Halk Sağlığı bölümlerinin kurulması ve Eğitim Araştırma Bölgelerinin açılması çok önemli adımlar oldu. Sanıyorum çeşitli yıllarda birçok üniversitede yirmiye yakın Eğitim Araştırma Bölgesi açıldı.

Türkiye’de ilk Eğitim Araştırma Bölgesi (EAB) 1964 yılında imzalanan bir protokol ile “Etimesgut Eğitim Araştırma Bölgesi” adıyla kurulmuştur. Sonra sırasıyla 1967’de Erzurum’da, 1968’de Torbalı-İzmir’de, 1969’da Diyarbakır’da, 1971’de Abidinpaşa-Ankara’da ve 1974’te Çubuk ve Silivri’de 6 EAB daha açılmıştır. 1979 ve 1980 yıllarında Halkalı/Avcılar, Gemlik, Doğankent, Ulaş, Bornova ve Gölbaşı EAB’ler; 1981-1985 yıllarında Dokuz Eylül, Osmangazi, Erciyes ve Gazi üniversitelerinde EAB’ler oluşturulmuştur. Böylece yaklaşık 20 yıllık dönemde 17 EAB açılmış, 1986’dan sonra bunlara Ümraniye EAB eklenmiştir. EAB’ler 2000 yılından başlayarak azalmaya başlamıştır. Bölgelerde yöneticinin üniversite tarafından atanma durumuysa 1996’da 4, 2000’de 7, 2004 yılında ise ancak 3 üniversitede gerçekleşmiştir. EAB’lerin kurulduğu 1964 yılından bugüne kadar geçen 60 yıllık süre içinde sayılarının 1964-1985 yılları arasında ilk 20 yılda arttığı, 1986-2000 yılları arasında durakladığı, 2001-2010 yılları arasında azaldığı, 2010 yılından itibaren sadece eğitim ve araştırma faaliyetleriyle sınırlı olan ve yönetiminin üniversitelerde değil, Sağlık Bakanlığı’nda olan bölgelere dönüştüğü görülmektedir.

EAB’lerde sağlık hizmetleri sosyalleştirme ilkelerine dayalı olarak sağlık ocaklarında ve gezici ekiplerle evlerde koruyucu, geliştirici, iyileştirici ve esenlendirici ögeleri içererek sunulur. Bölgelerde sunulan etkin hizmetler sonucunda sağlıkla ilgili veriler 1960’lı yıllardan başlayarak daha düzenli ve güvenilir olarak toplanmaya başlanmıştır. Bu sayede verilen hizmet de daha iyi değerlendirilebilmiştir. Ayrıca geçen yıllarda EAB’lerdeki sağlık düzeyi göstergelerinde de Türkiye geneline göre kıyaslandığında daha hızlı ve daha belirgin düzelmeler görülmüştür. Örneğin Etimesgut EAB’de, Bebek Ölüm Hızı ve Toplam Doğurganlık Hızı Türkiye geneline göre çok daha hızlı bir şekilde azaltılmıştır. Bir model olarak örnek alınması gereken EAB’lerde, geniş coğrafik bölgelerde aşı oranları %99’lara kadar çıkartılmış, bulaşıcı hastalıklar, salgınlar ve önlenabilir nedenlerle olan ölümler azaltılmıştır. Bu sayede Narlıdere EAB’de Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri 10 yıllık süre içinde her iki cinsde de on yılın üzerinde artırılmıştır.

Kaynak: Kılıç B, Aksakoğlu G. “Eğitim Araştırma ve Sağlık Bölgeleri (1964-2005)”. Toplum Hekimliği Bülteni, 25(3):7-14 (2006).

Türkiye’de Eğitim Araştırma Bölgeleri’nin Kuruluş Yılları

Kuruluş Yılı	Eğitim Araştırma Bölgesi’nin (EAB) Adı
1964	Hacettepe Üniversitesi Etimesgut EAB
1967	Atatürk Üniversitesi EAB
1968	Ege Üniversitesi İzmir-Torbalı-Selçuk EAB
1969	Diyarbakır EAB
1971	Ankara Üniversitesi Abidinpaşa EAB
1974	Hacettepe Üniversitesi Çubuk EAB
1974	İstanbul Üniversitesi Silivri Toplum Hekimliği EAB
1979	İstanbul Üniversitesi Halkalı-Avcılar EAB
1979	Uludağ Üniversitesi Gemlik EAB
1979	Ege Üniversitesi Bornova EAB
1980	Hıfzısıhha Okulu Gölbaşı EAB
1980	Çukurova Üniversitesi Doğankent EAB
1980	Cumhuriyet Üniversitesi Ulaş EAB
1982	Dokuz Eylül Üniversitesi Narlıdere EAB
1984	Gazi Üniversitesi Gölbaşı EAB
1985	Osman Gazi Üniversitesi EAB
1985	Erciyes Üniversitesi EAB
1994	Marmara Üniversitesi Ümraniye EAB

Kaynak: Kılıç B, Aksakoğlu G. “Eğitim Araştırma ve Sağlık Bölgeleri (1964-2005)”. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 25(3):7-14 (2006).

Bizim, benim de içinde olduğum Hacettepe Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) işbirliği merkeziydi. Bu da güçlendirici bir adım oldu. Bölgelerde daha sonra ülkeye genellenen, uygulanan pek çok şey geliştirdik. Örneğin 2827 sayılı Nüfus Planlaması yasası da orda yapılan ve bizimde beş yılımızı alan bilimsel bir araştırmaya

dayalı çıkabildi. Bunları hatırlıyorum. Ve yine güçlendirici bir olay: Halk sağlıkçıların uluslararası kuruluşlarla yaptığı işbirlikleri bu DSÖ, UNFPA, UNICEF vesaire olabilir. Bunların da önemli olduğunu düşünüyorum.

(Resmî Gazete)	10 NİSAN 1965
Nüfus Planlaması hakkında Kanun	
Kanun No : 557	Kabul tarihi : 1/4/1965
I — Temel hükümler	
Madde 1 — Nüfus planlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir.	
Bu husus, gebeliği önleyici tedbirlerle ağırlanır. Tıbbi zaruretler dışında gebelik sona erdirilemez veya sterilizasyon veya kastrasyon ameliyatı yapılmaz.	
Madde 2 — Nüfus planlaması zaruretinin halka duyurulması ve bu hususlarla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelik esaslarına göre asker, resmi ve gönüllü teşekkülleri ile işbirliği yaparak yürütülür.	
Bu maddede Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı özel teşkilat kurmaya ve gebeliği önleyici ilaç ve araçları muhtaç olanlara paransız veya maliyetinden ucuz fiyatla vermeye veya verilmeye veya satılmak için tedbir almaya yetkilidir.	
Nüfus planlamasında kullanılacak ilaç ve araçların niteliği ile tatabikata ait yönetmelik Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tarafından, aralarında tıp fakülteleri öğretim üyelerinin de bulunduğu bir komisyon yazışm mütalaka alınmak suretiyle tesbit edilir.	
II — Tıbbi zaruret halinde gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon yapılmasıyla ilgili hükümler	
Madde 3 — Gebeliğin ana hayatını tehdit ettiği veya edeceği, rüveymin veya ceninin normal gelişmesini imkânın kulan veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır mahlûyet sebebi teşkil edecek hallerde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yetkilisi iznalağı kurulların objektif araştırmaya dayanan gerekçeli raporları üzerine rahim tahliye edilebilir.	

“Nüfus Planlaması Hakkında Kanun” 1965

— 300 —	
Nüfus Planlaması Hakkında Kanun	
(Resmî Gazete ile yayımı : 27.5.1983 Sayı : 18059)	
Kanun No : 2827	Kabul tarihi : 24 . 5 . 1983
Amaç	
MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, nüfus planlaması esaslarını, gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon ameliyatları, aile mahlûkale halleri ile gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve dağıtımına ilişkin hususları düzenlemektir.	
Nüfus planlaması	
MADDE 2. — Nüfus planlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları emektir.	
Devlet, nüfus planlamasının öğretilerini ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Nüfus planlaması gebeliği önleyici tedbirlerle ağırlanır.	
Gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon, Devletin gücünü ve denetimi altında yapılır.	
Bu Kanunun öngördüğü haller dışında gebelik sona erdirilemez ve sterilizasyon veya kastrasyon ameliyatı yapılmaz.	
Nüfus planlamasıyla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama hizmetleri	
MADDE 3. — Nüfus planlaması zaruretinin halka duyurulması ve bu hususlarla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama hizmetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının koordinatörlüğünde, Millî Servis, Millî Eğitim ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca birlikte hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konularak yönetmelik esaslarına göre, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca üniversiteler, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu ile sosyal güvenlik kurumları, Aile Kurumu ile kurullar, kamu kurumları mahlûkale ilgili meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapılarak yerine getirilir.	

“Nüfus Planlaması Hakkında Kanun” 1983

EAB'lerde bazı pilot uygulamalar yapılarak elde edilen sonuçlara göre hizmetler ülke çapında da genelleştirilebilmiştir. Bunun en iyi örneği 1983 yılında çıkartılan “Nüfus Planlaması Hakkında Kanun”dur. Kanun çıkmadan önce ebe ve hemşirelerin de eğitim aldıktan sonra RİA uygulayabilecekleri Çubuk EAB'de kanıtlanmış ve daha sonra bu hak kanunla sertifika alan ebe veya hemşirelere de verilmiştir.

Kaynak: Kılıç B, Aksakoğlu G. “Eğitim Araştırma ve Sağlık Bölgeleri (1964-2005)”. Toplum Hekimliği Bülteni, 25(3):7-14 (2006).

Bir başka ciddi anlamda çok olumlu adım HASUDER in 1995 yılında kurulması. Tabii burada Dr. Remzi Aygün arkadaşımızı, anmak isterim. Zafer Öztekin Hocadan sonra iki dönem bizim ekip, Şanda Çalı, Meltem Çöl, Feride Aksu, Mehmet Aktekin, Derman Boztok, Deniz Çalışkan, Nükhet Paksoy gibi arkadaşlarımız vardı. İlk dönemler emekleme dönemi idi. Bilmiyorum hocalar katılır mı bana? HASUDER'in kurulmasından sonra kurumsallaşması giderek arttı. Bu adım halk sağlığı alanını, disiplinini çok güçlendirici bir adım oldu. İleriki yıllarda her yeni ekip HASUDER'e halk sağlığı alanına yeni bir şeyler ekledi. Tam bu noktada ben Nusret Hoca'nın bir deyimini hatırlıyorum derdi ki *"Hizmet etmek duvar örmeye benzer her birey her ekip bir tuğla/ tuğlalar koyar ve bir gün o duvar örülür biter"*. HASUDER'in ben durakladığını ya da geri gittiğini hiç görmedim, hep ileri gitti. Hemen Tacettin İnandı Hocayı anmak istiyorum. Mesela dijitalleşme olayını çok güzel başlattı ve devam etti. Düşünüyorum da HASUDER olarak kocaman ve çok güvenilir bir ekibimiz ve bir webimiz var, HASUDER Çalışma Gruplarının arı gibi çalıştığını söyledim. Yine vurgulayayım, gördüğüm kadarı ile halk sağlığının en önemli başlıklarında o konuya emek ve gönül vermiş uzmanların yön verdiği çok sayıda üyesi olan çalışma grupları var. Her bir çalışma grubu kendi konusunda bilimsel etkinlikler, güncel bilgi paylaşımı gibi halk sağlığı alanını çok yönlü güçlendirici son derece nitelikli etkinlikler yapıyor.

Halk sağlığını zayıflatan olaylardan da bahsetmek isterim. Hatırladığım çok az olumlu işlerin yanı sıra pek çok olumsuzluğun yaşandığı 1980 yılını unutmayalım, güçlenen neoliberal politikalar Türkiye'yi de uygulamaya zorladı. Aklıma gelenleri sayayım: Eğitim Araştırma Bölgeleri neden kapatıldı? YÖK'ün ortaya çıkarılması kadrolarımızın daraltılması tesadüf değildi. Eğitim Araştırma Bölgelerinin kapatılmasında benim çok acı tarihe not düşülecek yaşadıklarım var. Alan çalışmalarının geri

plana gitmesi de etkileyici zayıflatıcı faktörlerden bir diğeri. Mevcut yönetimler Eğitim Araştırma Bölgelerine çok sıcak bakmıyor ama sanki biz halk sağlığılar da alanda çalışmayı unuttuk mu? Alan eğitimlerini geri plana mı attık, bilmiyorum. Yine masa başında çalışmayı tercih etmek halk sağlığını zayıflatan bir diğeri faktörlerden birisi bu eğilimi her yaş grubunda görüyoruz. Ben kendi örneğimi düşündüğüm vakit on dokuz yıl bizzat eğitim ve uygulamalarla alanda çalıştım, oda da masa başında değil. Eğitim Araştırma Bölgelerinin kapatılması, bir sürü hikâye anlatılır. Bu ne Halil Şıvgın'ın garipliği, onun aksı bir davranışı değildi. Ne de Ayşe Akın'ın direnciydi. Çubuk Eğitim Araştırma Bölgesinin kapatılması çok yukarılarda neoliberal politikalara geçilmesinin kararı alınmış, mevcut sağlık sisteminin, modelinin de ortadan kaldırılması gerekiyordu. Bu süreçte Halil Şıvgın ve Ayşe Akın bizler ne yazık ki birer konu mankeni idik.

Diğeri bir zayıflatıcı olay Sağlık Bakanlığının bize yani Üniversiteye **“onlar”** deme zihniyetiydi. Eğitim Araştırma Bölgelerinin bugünkü versiyonları var. Belki bunlar da hiç olmayacaktı ancak Mustafa Öztürk Hoca ya bir teşekkürümüz var. Sağlık Bakanlığında daha sonra Ankara Sağlık Müdürlüğü görevlerinde bizlerin talebi, Mustafa Öztürk Hocanın desteği ile Eğitim Araştırma Bölgelerinin bugünkü versiyonlarının ön adımları atıldı ve sonra protokoller gelişti. Halk sağlığında bir de uzmanlık, doktora tartışması, aile hekimliğinin ortaya çıkması var. Orada da bir karmaşa mevcut. Bunların da ayrıca konuşulması lazım. Ben burada keseyim daha sonra sorularınız olursa, cevaplarım.

B Kılıç

Çok teşekkürler Hocam. Şimdi sözü Sabahat Tezcan hocama veriyorum. Buyrun efendim, söz sizde.

S Tezcan

Ben de öncelikle HASUDER yönetimine teşekkür ediyorum. Bir söz vardır **“vefa gösteren vefa görür”** diye. Birlikte çalıştığımız hocalarımızla anılarımız var ama bir gün hocalarımızı kaybedeceğimiz her halde aklımıza gelmedi ve bunları kaydetmedik. Bu günkü HASUDER yönetimini bu yönden tekrar kutluyor ve teşekkür ediyorum. Çocuk sağlığı ve sosyal pediatri alanında Sevinç Oral Bey ve epidemiyoloji alanında Münevver Bertan Hanımı ani kaybettik. Bulaşıcı hastalıklar, özellikle viroloji alanında hocamız Azmi Arı’yı Marmara depreminde kaybettik. Veremle savaş alanında Cahit Başkök, toplum beslenmesi alanında Orhan Köksal, iş sağlığı alanında İsmail Topuzoğlu, sağlık yönetimi alanında Doğan Benli, bulaşıcı hastalıklar ve epidemiyoloji alanında Muzaffer Akyol beraber çalıştığım bu hocalarımı her zaman büyük saygıyla anarım. Muzaffer Akyol Türkiye’de bulaşıcı hastalıklar epidemiyolojisinin ilklerindendir hatta ilkidir. Burada isimlerini andığım ve anamadığım benim yetişmemde emeği geçen tüm hocalarımı saygıyla anıyorum.

Bugün Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmesinin 90. yılı. En büyük teşekkürümüz, şükranlarımız, minnetimiz sevgili Atatürk’ümüze. Hepimiz onun sayesinde buradayız. Hepimiz onun sayesinde bugünlere geldik. Ülkemizde Cumhuriyetin ilk 15 yılında yapılan sosyal, kültürel, ekonomik devrimler sayesinde son yüzyılda toplumun tüm kesimlerinde ve tüm alanlarda önemli ilerlemeler, gelişmeler olmuştur. Bazı kişi ya da çevrelerce bunların yok sayılması, değersizleştirilmesi en hafif ifadeyle tarihi gerçeklere saygısızlıktır. Bu konuların değerlendirmesini sizlere ve toplum vicdanına bırakıyorum. Ben her gece kendimle baş başa kaldığım zaman kendi inanışlarım çerçevesinde annemden babamdan önce Atatürk’ün ruhuna dualarımı gönderirim. Gerçekten bu ülkenin kadınlarının “bazılarının” nasıl Atatürk aleyhinde konuşup karşı

olduklarına/olabildiklerine inanamıyorum. Şimdi konumuza dönelim: Türkiye de halk sağlığı nasıl başladı? Bence Cumhuriyetle başladı.

Size bir şey önereceğim lütfen bulun ve okuyun. Ahmet Haşim'in Anadolu'ya görevli gittiği 1919 yılında yazdığı "Niğde Mektubu" var. Lütfen onu bulun ve okuyun (bakınız Ek-3).

Bu mektupta Ahmet Haşim, cumhuriyetten önceki dönemde Anadolu halkının içinde yaşadığı olumsuz sosyal, ekonomik ve sağlık durumunu büyük bir üzüntüyle anlatıyordu. İstiklal savaşı sonrası kurulan cumhuriyete kalan miras buydu. Anadolu'nun her yerinde, toplumda çeşitli bulaşıcı hastalıklar (sıtma, verem, trahom, frengi, lepra, vd.), ana ve çocuk ölümleri, beslenme sorunları çok yaygın, yaşam koşulları son derecede yetersiz ve olumsuzdu. Bugün eğer her alanda bir noktaya gelebildiysek, özellikle sağlık alanını kastediyorum, diğer alanlar için de bu geçerli; bu Cumhuriyet ve devrimleri sayesinde. Dolayısıyla Türkiye'de halk sağlığının başlangıcı da Cumhuriyettir ve ilk Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam'dır. Gelmiş geçmiş en önemli Sağlık Bakanıdır. Benim için halk sağlığının piridir.

Refik Saydam - T.C. İlk Sağlık Bakanı

Refik Saydam'ın bakanlığı döneminde ve Cumhuriyetin sayesinde Sağlık Bakanlığında çeşitli sorunlarla mücadele için yasalar hazırlandı. Burada özellikle Umumi Hıfz-ı Sıhha kanunundan bahsetmem gerekir. Ayrıca sorunların çözümü için birimler kuruldu, gerekli insan gücü yetiştirilmeye başlandı. Bu mücadele içinde Hıfzıssıhha Okulu ve Enstitüsü önemli bir yer tutar. Enstitü, laboratuvar hizmetleri ve aşı üretimi ayrıca Hıfzıssıhha Okulu da sağlık insan gücü yetiştirme açısından son derece önemlidir. Oradan çok değerli insanlar, halk sağlığının önemli önderleri, bizlerin hocaları, rol modelleri yetişti. 1928'de Enstitü ve Okulun kuruluş kanunu TBMM de kabul edildi ancak gerçekleşmesi 30'lu yıllardadır. Rockefeller Foundation'ın desteğiyle dört kardeş halk sağlığı okulu olarak açılırlar. Ankara'daki Hıfzıssıhha Okulu, Zagreb, Atina ve Londra Halk Sağlığı Okulları. Bugün Londra'daki okul hala aktif ve iyi durumda, diğerleri onun kadar gelişmiş ve aktif değil, bizimki de öldü maalesef. 12 Eylül yönetimi tarafından bakanlıkta görevlendirilen halk sağlıkçı bir meslektaşımız tarafından okul kapatıldı.

Hıfzıssıhha Okulu Girişindeki Tanrıça Hygieia Kabartması

Hıfzıssıhha Okulunda Nusret Fişek-1958

Nusret Hocamız aslında biyokimya doktorası olan bir hocamız. ABD de Harvard üniversitesinde biyokimya doktorası yapmıştır. Bu dönemde konusuyla ilgili dersler yanında biyoistatistik vb dersler almış. Sevgili Cahit Başkök Hoca, o da benim çok sayıp sevdiğim bir hocamdı, bir lafı vardır *“toplum hekimlerini analar doğurur”* derdi. Hakikaten Nusret Hoca anasının toplum hekimi olarak doğurduğu bir hekimdi. Yani önce biyokimya alanında uzmanlaşmış, sonra toplum hekimliği/halk sağlığı alanında çok önemli hizmetleri olmuştur.

1957’ye kadar Hıfzıssıhha Okulu değişik aşamalardan geçmiş, bir sürü kısa dönem kurslar yapmıştır. Halk Sağlığı uzmanları yetiştirilmiştir. 1958’de Nusret Hoca Hıfzıssıhha Okulu müdürü olur. 1930’larda kurulan okul ağırlıklı olarak hekim ve diğer sağlık personelinin eğitimi önclemiştir.

*Nusret Fişek Döneminde Hıfzıssıhha Kurumuna İsmet İnönü'nün
Ziyareti*

Okul müdürlüğüne atanan Nusret hoca döneminde önemli atılımlar gerçekleşir: sahada çalışan sağlık personeline kısa süreli kurslar ve uzun süreli uzmanlık eğitimleri, ülke ve bölgesel sağlık sorunlarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. Nevres Baykan, Özdemir Gülesen, Rahmi Dirican, Muzaffer Akyol, Azmi Arı vb pek çok hocamız eğitim için yurt dışına gönderilir.

Ben 1970-71 yılında Ankara'nın beldesi olan Yenikent'te sağlık ocağı hekimiyken salgın epidemiyolojisi konusunu Muzaffer Hoca'dan almıştım. Nusret hoca döneminde okulun çalışmaları büyük ölçüde gelişmiştir. Ülkede 1960 yılı 27 Mayısındaki yönetim değişikliğinden sonra Nusret Hoca Sağlık Bakanlığı müsteşarı olmuştur.

Muzaffer Akyol 1917 yılında doğmuş, 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. 1958 yılında Mikrobiyoloji ve İntaniye uzmanı olmuştur. Hıfzısıhha'da eğitim alarak Halk Sağlığı uzmanı olmuş, ardından DSÖ bursuyla London School of Hygiene and Tropical Medicine'de ileri eğitim almış ve DPH - Diplome of Public Health sahibi olmuştur. 1948-60 arası Bulaşıcı Hastalıklar alanında Sağlık Bakanlığı Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Kurulu gezici hekimi olarak çalışmıştır. Bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar konusunda deneyimli, Hıfzısıhha mektebinin 1960-74 arasında öğretim üyeliğini, 1974-82 yılları arasında müdürlük görevini yürütmüştür. 1993 yılında TTB Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü'nü almıştır.

Ülkemizde Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı zamanında da hükümet tabipliği sistemi kurulur ki bulaşıcı hastalıklarla mücadelede birinci basamak hizmetleri için bu çok önemli bir gelişmedir. Hükümet tabipliği o dönemin koşullarında çok önemli birinci basamak örgütlenme modeliydi, ancak 1960'lara gelindiğinde ülkenin değişen sosyal, ekonomik koşullarında yeterli olamıyordu. Nusret Hocanın 1960 yılında Sağlık Bakanlığı müsteşarlık görevine atanması sonrası hazırladığı ve özellikle kırsal alanlarda sağlık hizmetlerinin sunumuyla ilgili sorunların çözümüne yönelik olarak hazırladığı 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesine Dair Kanun 5 Ocak 1961'de yürürlüğe girmiştir. 1960'lı yıllarda nüfusun %75'i kırsal bölgede yaşıyordu, ulaşım, iletişim sorunları oralara hekim ve sağlık personeli ulaşmasını güçleştiriyordu. Hükümet Tabipliği sistemi güncelliğini yitirmişti. Dolayısıyla sosyalizasyon o dönemin koşullarına uygun bir örgütlenme modeliydi.

Muş'ta İlk Açılan Sağlık Ocağı (1963)

Halk sağlığı ile nasıl tanıştım: Ben Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilk mezunlarındanım. Bizim 5. Sınıfta bir ay süreli köy stajımız vardı. Ben bu staj için Etimesgut Eğitim Araştırma Bölgesinde bulunan Ankara'ya 30 km uzaklıkta olan Yenikent sağlık ocağına gönderildim. Orada kaldığım bir ay boyunca hem hasta baktım, hem tüm ocak çalışmalarına katıldım, hem de küçük bir araştırma yaptım. Bu staj döneminde Dr. Münevver Bertan benim danışmanımdı, orada tanıştık, kendisi benim kişilik yapımı, çalışmalarımı, çok beğendiğini beni takdir ederek belirtiyordu. Ben de bu ilgi ve takdirden mutlu olmuştum. 1969 yılında mezun olduktan sonra da bu hislerle toplum hekimliği bölümünü tercih ettim ve asistan olarak çalışmaya başladım. Sağlık ocağındaki çalışmalarım Etimesgut Eğitim ve Araştırma Bölgesi başkanı Dr. Doğan Benli ve tüm hocalarım tarafından beğeniliyordu, bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı konukların çoğu benim çalıştığım sağlık ocağına ziyarete getiriliyordu. Bir yıllık ocak çalışmalarımın sonu Münevver hanım epidemiyoloji alanında yetiştirilmem

konusunda Nusret hocaya öneride bulunmuş, Nusret hoca da o yıl ilk defa başlatılmış olan asistan eğitim kursunda beni tanıdıktan sonra bu öneriyi kabul etmiş. O yıllarda asistanlar toplum hekimliği ile birlikte istedikleri bir klinik dalda da uzman olabiliyordu. Ben toplum hekimliği yanında kadın hastalıkları ve doğum alanını seçmiştim, ancak bu alanda 2 yıllık çalışmalarımı bırakarak oradan ayrıldım. 1972 yılında toplum hekimliği uzmanı olarak AID bursuyla ABD North Carolina eyaleti Üniversitesi Halk sağlığı okuluna epidemiyoloji alanında YL ve doktora eğitimi için gönderildim.

Maalesef halk sağlığının önemli bir şanssızlığı var: gerek politikacılar, sağlık yöneticileri, sağlık çalışanları, gerekse toplum, halk sağlığı alanının çalışmalarını, yapılan primer ve sekonder koruyucu hizmetleri, bunların sosyal ve ekonomik kazanımlarını bilmiyorlar. Ben bunu katıldığım toplantılarda diğer ülkelerden tanıştığım halk sağlığı mensubu arkadaşlarla da tartıştım. Her ülkede halk sağlığı çalışanları bizim yaşadıklarımıza benzer zorluklar yaşıyordu. Çünkü bizim alanımız politika ile iç içe bir alan. Politikacılar oy almak istiyor biz de hizmet sunmak istiyoruz. Ama politikacıların yaklaşımı daha pragmatist, bizimki daha bilimsel, bu günlere dek aramızda hep bir çatışma oldu. Dünyanın pek çok ülkesinde de böyle oluyor. Tüm yaşananlara rağmen sağlık alanında önemli iyileşmeler de oldu.

2010'lardan sonra Sağlıkta Dönüşüm Programı, bence Halk Sağlığına vurulmuş bir darbedir. Bunu çeşitli ortamlarda ifade ediyorum. Sağlık ocaklarını günümüz koşullarına uygun biçimde geliştirmek, yaygınlaştırmak yerine böyle bir sistem getirilerek tedavi edici poliklinik hizmetleri ile primer koruyucu hizmetler birbirinden ayrıldı. Bu hem bütçeye büyük bir yük getirdi hem de son derece bir karmaşa, düzensizlik getirdi.

B Kılıç

Evet, ilk iki hocamızdan sonra aklımızda kalan Türkiye’de halk sağlığının Cumhuriyetle başladığı, Refik Saydam ve Hıfzıssıhha ile devam ettiği ya da olgunlaştığı.

A Akın

Bu grupla paylaşmak için söylüyorum. Nusret Hoca’nın bir açık oturumunu ben kaydetmişim TRT’de yayınlandı ve o çok güzel bir açık oturumdu. Onun CD’sini ben HASUDER’e teslim ettim. İkincisi de sürpriz onu da bulacağım, orada da toplum hekimliği nedir diye bana anlattırdılar. Orada da biraz sonra Nusret hoca beni aradı. “Ayşe Tebrik ederim” dedi, hastaneden taburcu olmak için beklerken beni seyretmiş. “Toplum hekimliği bu kadar güzel anlatılır” dedi. Siyah beyazdı televizyon o zaman. Onu da teslim edeceğim, teşekkür ederim.

S Tezcan

1990 yılında ben Hıfzıssıhha okulunu tekrar canlandırmak üzere Ankara’ya görevli geldim. Eşim Antalya’da görevli olmasına rağmen, bir yıl çabaladım, fakat maalesef politik koşullar değişti ve birtakım kişiler tarafından bu çabalar baltalandı. Maalesef kendi içimizden de zaman zaman bu tür engellemelerle hep karşılaşabiliyoruz.

B Kılıç

Çok teşekkür ediyorum. Bugün Çağatay Hocamla da görüştük elindeki bütün dokümanları kitapları bize verecek. Hatta bir önerisi oldu, bir müze kuralım dedi. Hatta hijyen müzesi olsun dedi adı. Biz şimdilik biraz toplayalım herkesin elinde olanları da hani şimdiden duyuru yapmış olalım, belki böyle bir proje olabilir ilerde.

Zafer Hocam sizinle devam edelim, buyurun.

Z Özetek

Teşekkür ederim. Sayın Başkan, değerli katılımcılar, dostlar. Böyle bir gruba hitap etmekten, onur duyuyorum, gurur duyuyorum. Burada gördüğünüz altı kişi demek ki, halk sağlığının en kıdemlileri diyelim. Umarım hepiniz bizlerin yaşına erişir, buradaki koltuklara oturur, sizler de gençlere hitap etme fırsatı bulursunuz. Bakıyorum da Sabahat ile sınıf arkadaşınız. Ayşe Abla bizden büyük, işte aynı yaş grubuyuz aşağı yukarı. Şimdi bize tarih anlattırıyorlar. Ben bunu pek kabul etmiyorum. Yani halk sağlığının kurucuları elbette bizler değiliz. Ama kuruluş aşamasına tanıklık ettik. Nusret Hoca ile çok yakın çalıştık. Dolayısıyla izlenimlerimizi anlatmak belki gelecek nesiller için yararlı olacak.

Tartıştığımız konu *“Türkiye’de halk sağlığı”* Ne kadar geniş bir konu değil mi? Yani dipsiz kuyu, halk sağlığı öyle geniş bir yelpaze ki bunun neresinden başlayıp neresini anlatacağız insan şaşırıyor. Süremiz de çok sınırlı. Dolayısıyla ben konuşmamı izin verirsiniz Türkiye’de halk sağlık uzmanlığının gelişiminde kilometre taşları diye belirledim.

Halk sağlığını çok eskilere dayandırabilirsiniz, 2. Mahmut zamanındaki ya da 1870’lerde kurulan tıp programlarındaki hijyen derslerine sanitasyon derslerine dayandırabilirsiniz ya da 1930’lardaki üniversite eğitime odaklayabilirsiniz. Ama bana göre çağdaş anlamda halk sağlığı uzmanlığı, 1958 yılında Nusret Fişek hocamızın Halk Sağlığı Okulunun müdürü olduğu dönemde başladı.

Buna yakından tanıklık ettim. Çünkü babam da doktor. 1960 yılında sürüle sürüle Siirt’e kadar gittik. Babam Siirt Sağlık Müdürü, Ben de Samsun’da Maarif Kolejinde yatılı okuyorum ama memnun değilim hayatımdan. Hep Ankara’ya gelmek istiyorum. Zavallı peder de bir çare bulamıyor. Derken bakanlıktan bir yazı geliyor Hıfzıssıhha Okulunda

Halk Sağlığı Uzmanlığı Kursu açılmıştır. İstekliler başvursun. İlk başvuran babam.

Böylece babam 1960 yılında Hıfzıssıhha Okuluna halk sağlığı eğitimine geldi. Ben de böylece Ankara'ya gelmiş oldum. On aylık bir kurs. Ben o zaman lise 1 öğrencisiyim. Benim de halk sağlığı ile zaten tanışmam o yıllarda. Hani o zamanlar tez yok ama ödev verirlerdi, babamın ödevi de bebek ölüm hızıydı. Yani ben lise bir öğrencisiyken bebek ölüm hızını hesap edebiliyordum. Dolayısıyla benim halk sağlığı kıdemime bir 3-4 yıl daha katmam gerekiyor.

şimdi buradaki fotoğraf, işte o yıllarda çekilmiş ilk halk sağlığı eğitiminden önce okul önünde çekilmiş bir fotoğraf. Fotoğrafta Nusret Hoca da var.

Hıfzıssıhha Okulunda Halk Sağlığı uzmanlık eğitiminin başladığı tarihi gün-1958

*Günümüzde Ulusal Halk Sağlığı Laboratuvarına
Çevrilmiş Olan Hıfzıssıhha Okulunun
Tarihi Giriş Kapısı (Halk Sağlığı Hizmetleri Çalıştayı-2025)*

Kilometre taşları içinde bence ikincisi 1963 yılında Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesinin kurulması gelir. Hacettepe, başlangıçta Ankara Üniversitesi'ne bağlı ikinci bir Tıp Fakültesi olarak kuruluyor. Adına dikkatinizi çekiyorum Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi. Yani sadece tıp değil; diyetisyenlik, fizyoterapi, beslenme gibi konular da bu fakültenin bünyesinde. Bir, iki yıl sonra onlar bağımsız hale geldiler.

Şimdi bu fakülteyi ya da üniversiteyi kuran hocamız Prof. İhsan Doğramacı. Bu programı Amerika'da Case Western Reserve Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden aktardı. Oradaki programın aynısı Hacettepe'de uygulanmaya başlandı. Orada “community medicine” diye bir ders anlatılıyor. Onun karşılığı da Türkiye'de Hacettepe'de Toplum Hekimliği başladı. Ama ilginç olan nokta şu: Hacettepe Üniversitesi'nin ya da tıp fakültesinin ikinci bir fakülte olarak kurulmasına itirazlar var. Doğramacı diyor ki “ben topluma dönük Tıp Eğitimi vereceğim, mevcut klasik Tıp eğitiminden farklı”. İşte Community Medicine bu.

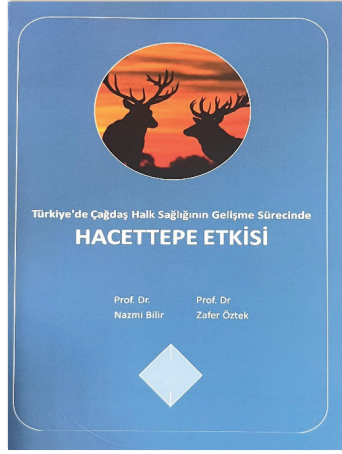
İhsan Doğramacı ile tıp fakültesinde aynı sınıfta okuduk. Mezun olduktan sonra ben Merkez Hıfzısıhha Enstitüsünde asistan iken o da Numune Hastanesinde çocuk asistanıymış. Uzman olduktan sonra ikimiz de Amerika'ya gittik. Ben 1950'de ABD'den döndükten sonra Ankara Tıpta Biyokimya bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başladım. Bir müddet sonra İhsan Doğramacı Ankara Tiptan ayrılarak önce Cebeci'de bir çocuk kliniği kurmak için çalışmalara başladı. Sonra bu çalışmaları epey ilerleyince Hacettepe'de merkez açmaya çalıştı. Bana da "Hacettepe'ye Çocuk Sağlığı Merkezi ve Hastane kuruyorum, ayrıl gel, ben klinik işleri sen de araştırma işlerini idare edersin" dedi. Ben Hıfzısıhha'da idim, ayrılmadım fakat münasebetlerimiz o dönem başladı. 1961 yılında ben Sağlık Bakanlığı müsteşarı iken bir gün yanıma geldi "Çocuk Sağlığı Enstitüsünü Fakülteye çevirmek istiyorum" dedi. Tıp eğitimindeki yenilikleri takip ederdi, "Toplum hekimliğine yönelik eğitim yapan bir fakülte kuracağım" dedi. Ben de "Peki" dedim. O sırada DPT'de plan hazırlanıyordu, tıp fakülteleri toplumsal eğitime yönelik olacaktır diye bir maddeyi plana koydum.

Nusret Fişek

Kaynak: Bilir N, Öztekin Z. "Türkiye'de Çağdaş Halk Sağlığının Gelişme Sürecinde Hacettepe Etkisi". BG Tasarım, Ankara, 2021.

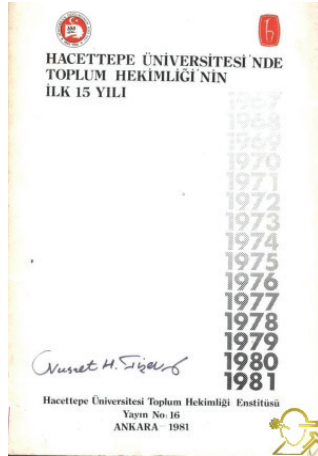

Nusret Fişek Harvard'ta.

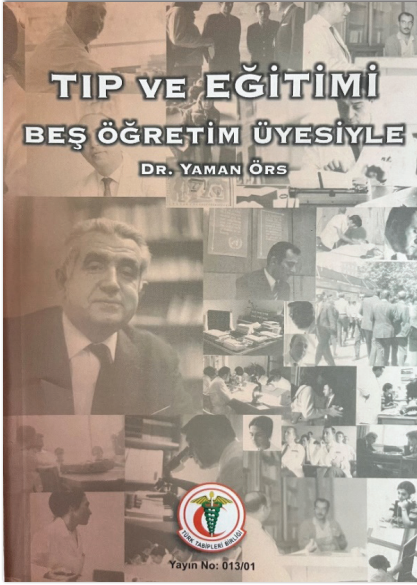

Bilir N, Öztekin Z. “Hacettepe Etkisi”. Ankara, 2021.

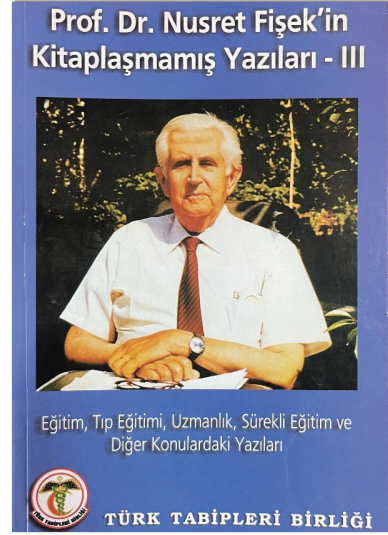
Yani Hacettepe’nin kuruluş gerekçesi topluma dönük hekim yetiştirmek, hastanede falan değil, toplum içinde hizmet verecek hekimler yetiştirmektir. Hacettepe’nin üç tane Enstitüsü vardı o zaman. Temel Tıp Bilimleri Enstitüsü, Klinik Tıp Bilimleri ve bir de Toplum Hekimliği Enstitüsü. Bakın, demek ki Hacettepe’nin mayasında, kuruluşunda halk sağlığı mantığı var.

*Hacettepe Üniversitesi’nde Toplum Hekimliği’nin İlk 15 Yılı.
Ankara, 1981. (Kapağında Nusret Fişek’in imzası olan kendisine ait kopya)*

Tıp ve Eğitimi - TTB
(Derleyen: Yaman Örs)

Prof Dr Nusret Fişek'in
Kitaplaşmamış Yazıları-TTB
(Derleyen: Rahmi Dirican)

Peki, üçüncü önemli kilometre taşı 1965 yılında Nusret Fişek Hocanın -tam adı Nusret Hasan Fişek'tir- Hacettepe'ye gelmesidir. O zaman Sağlık Bakanlığı'nda müsteşar ama işte görevden almalar, mahkemeler falan gibi sorunlar var ve İhsan Doğramacı Hocayla da sınıf arkadaşı, 1938 mezunu. İhsan Bey Hacettepe'ye gelmesini teklif ediyor. O da memnuniyetle kabul ediyor.

Nusret Fişek müsteşarken Doçent, sonrasında Hacettepe'ye Halk Sağlığı profesörü olarak atandı. Doçentlikte süresi dolmuştu. Fakat Nusret Hoca ile yaptığım söyleşide bana şunu söylemişti: “Benim profesörlük kaydımı daha sonra bakteriyoloji profesörlüğüne dönüştürmüşler”. Uzmanlığı ve kökeni Bakteriyolojidir biliyorsunuz.

1965 yılında Nusret Hoca müsteşarken Sağlık Bakanlığıyla üniversite arasında bir protokol imzalandı ve Etimesgut Sağlık Eğitim Araştırma Bölgesi kuruldu.

“Türkiye’de 40 bin köy var; birisi Eti-mes’ut”

Behçet Kemal Çağlar

(Etimesgut’un eski adı Ahi Mesut’tur. Bölgeye ilk yerleşen Kazan Tatarları Türkçesinde Mutlu Hititli anlamına gelmektedir)

Etimesgut bölgesinin açılması halk sağlığının eğitiminde, geliştirilmesinde, uzmanlığında bir kilometre taşıdır. Daha sonra Çubuk ve diğerleri açıldı ama ilk örnek budur. Burada Nusret Hoca’yı ve tabii Etimesgut’un efsanevi sağlık grup başkanı Profesör Doğan Benli’yi de rahmetli anıyorum.

Prof. Dr. Doğan Benli (1926-2011). Van İl Sağlık Müdürlüğünden sonra, Hacettepe Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Bölümünde Sağlık Yönetimi Biriminde görev yapmıştır. Uzun Yıllar Boyunca Etimesgut Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölge başkanı olarak görev almıştır. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin ülkemizde bir model olarak yerleşmesinde en etkili kişilerden biri olmuştur. Ekip çalışmasına hizmet içi ve sürekli eğitime önem veren bir yöneticidir. Hekim dışı personeli ve özellikle ebelerin sağlığın sosyalleştirilmesindeki önemini vurgulamıştır. Prof. Dr. Benli’nin yönetiminde Etimesgut Bölgesinin sağlık göstergeleri ülke için örnek olacak düzeye gelmiştir. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkındaki Kanun kapsamında sosyalleştirmenin yaygınlaştırma sürecinde Prof. Benli Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyalleştirme Daire Başkanı olarak görev almıştır. Sağlık hizmetlerinde yönetim kitabını yazmıştır. 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi’nden emekli olmuştur.

Hacettepe, Hacettepe diyorum kusura bakmayın. Hacettepeli olmaktan da gurur duyuyorum.

Şimdi çift uzmanlık konusu bir kilometre taşıdır. Biz halk sağlığına girdiğimizde aynı zamanda bir de klinik dalda ihtisas yapmamız istenmişti. Ben pediatriyi seçtim. Sabahat Hanım kadın doğumu seçti, Ayşe Hanım kadın doğumu seçti, Nazmi tersine yaptı önce dahiliyeyi sonra halk sağlığını yaptı. Doğru yolu sonradan buldu. Yani biz baştan doğru yolu bulmuştuk. Dolayısıyla ben bunu da önemli kabul ediyorum.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD-1970'li Yıllar
(Rengin Erdal, Azmi Arı, Nusret Fişek, Ayşe Akın, Süleyman Sağlam, Ergül
Tunçbilek, Orhan Köksal)

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD-1990'lı Yıllar

Nusret Hoca'nın fikri şuydu; “*klinisyenler Halk Sağlığı kavramını bilerek klinikte çalışsınlar*”. Yani hem klinik hem halk sağlığı uzmanı olanlar kliniği seçerse bu zarar değil. Tam aksine kâr. Yüksek lisans ve doktora eğitimleri başladı. Bu da bence çok önemli bir kilometre taşı. Sadece Halk Sağlığı doktorası değil ama halk sağlığı ile ilişkili pek çok dalda Hacettepe’de doktora eğitimi başlamıştı, bence bu da önemli. Diğer Tıp fakültelerinde de Halk Sağlığı kürsüleri açıldı ama isimleri farklıydı. İşte toplum sağlığı, koruyucu hekimlik, hijyen, toplum hekimliği falan. Sonra 1981 yılında YÖK çıkınca bunların adları standardize oldu. Hepsi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Bir şeye dikkatinizi çekiyorum: Bu ana bilim dalları adları farklı olmakla birlikte halk sağlığı uzmanlığının adı baştan beri halk sağlığıdır. Yani toplum hekimliği uzmanlığı falan değil diplomamız halk sağlığı uzmanlığıdır. İntörnlük programının başlamasını da ben halk sağlığı eğitiminde bir kilometre taşı olarak görüyorum. Başlangıçta biyoistatistik halk sağlığının içindeydi sonra ayrıldı ayrı bir ana bilim dalı oldu. Buna artı, eksi dedim. Yani olumlu, olumsuz tarafları var. Tartışmaya açık bir şey.

Ulusal Halk Sağlığı kurslarının yapılmasını Hacettepe başlatmıştı. Bu da bence uzmanlıkta bir kilometre taşıdır. Gezici Halk Sağlığı seminerlerinin başlaması da önemlidir. 1988’de Tabipler Birliği Halk Sağlığı Kolu tarafından başlatıldı. İlk Gezici Eğitim Seminerimiz 1988’de yapıldı.

TTB Tarafından Yapılan İlk Halk Sağlığı Gezici Eğitim Semineri – 1988

HASUDER Tarafından Yapılan Son Halk Sağlığı Gezici Eğitim Semineri – 2025

Evet, 1990'da Halk Sağlığı uzmanlık tanımı yapıldı. Bakın 90'a kadar yoktu tanımımız. Bu önemli bir konu, İkinci Halk Sağlık Kongresinde yapılmıştı 1990'da. Daha sonra HASUDER de 2001 ve 2021'de bu güncelleştirildi.

İÇİNDEKİLER	
	SAYFA
ÖNSÖZ	1-11
KATILIMCI BULUNANLAR	11
GÖREV TANIMI	1
1. Halk Sağlığı Kurultusu'na Katılan Halk Sağlığı Uzmanları Görev Tanımı.....	1
2. H.G. Editör Kurulu'nun Görev Analizi Verileri Tablosu Alınarak Düzenlenen Tanım.....	2- 4
Konu Alanları.....	5
GÖREV ANALİZİ.....	6-98
1. Anne Sağlığı.....	6-10
2. Aile Planlaması.....	11-15
3. Çocuk Sağlığı.....	16-17
4. Okul Sağlığı.....	18-24
5. Madde Bağımlılığı.....	25-26
6. Ruh Sağlığı Hastalıkları.....	27-30
7. Akademi.....	31-32
8. ABİT ve St. Sağlığı.....	33
9. Sağlık Politikası.....	34-35
10. Sağlık Hizmetleri.....	36-38
11. Tıbbi Sistem.....	40-41
12. Bilgi Sistemleri.....	42-43
13. Demografi.....	44-45
14. Sağlık Politikası.....	46-50
15. Tıbbi Sistem Bilimleri.....	51-57
16. Sağlık Yönetimi.....	58-59
17. Tıbbi Sağlık Hizmetleri.....	60
18. Sağlık Örgütlenmesi.....	61-62
19. Tıbbi Sağlık.....	63-68
20. Epidemiyoloji.....	69-73
BİLER	74
Ana Bilirake Tablosu.....	74

Halk Sağlığı Uzmanının Görev Tanımı Çalışmaları – TTB (Editör Nevzat Eren)

Halk Sağlığı Uzmanının Görev Tanımı Çalışmaları - HASUDER (Editör Zafer Öztekin)

Halk Sağlığı Enstitüsünün kurulması da bir kilometre taşı ama bana göre umduğum noktadan uzakta şu anda. Ve bir başka önemli kilometre taşı: 1995'te HASUDER kuruldu. HASUDER'in ilk yönetim kurulu yedi kişiden oluştu.

HASUDER İlk Yönetim Kurulu- 1995

Oturan; Remzi Aygün / Ayaktakiler (Soldan Sağa): Özen Aşut, şanda Çalı, Zafer Özteke, Derman Boztok, Nazmi Bilir, Ali Osman Karababa

Bu yönetim kurulundakilerden ikisi şu anda burada yer alıyor. Nazmi beyle ben, burada Remzi Aygün'ü de yad edelim. HASUDER'in ilk başkanı O'ydu. Burada isterseniz keseyim Halk Sağlığı uzmanlığı neden gereken ilgiyi görmedi diye bir tartışmaya girmek istiyordum ama sürem bunu el vermeyecek. şimdilik teşekkür ediyorum.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) halk sağlığı alanında tıpta uzmanlık veya doktora yapmış hekimlerin üye olabildiği bir tıpta uzmanlık derneğidir. Başlıca amacı Türkiye’de halk sağlığı uzmanlarının özlük haklarının korunması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve istihdamı; üyeler arasında işbirliğinin, ortak çalışmaların geliştirilmesi, koordinasyonu; sürekli eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi, eğitim, araştırma ve iletişim amaçlı dergi, bülten vb yayınların çıkartılması ve halk sağlığı biliminin kuramsal ve uygulamalı alanlarının geliştirilmesidir. HASUDER Türkiye’de ve tüm dünyada toplum sağlığının gelişmesini hedefler ve uluslararası kuruluşlarla ve diğer ülkelerle iletişimde üyelerini temsil eder. Türkiye’de Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu (TTB-UDEK) yesidir. 2025 yılı itibarıyla Derneğin 800 dolayında yesi vardır.

Kaynak: HASUDER <https://www.hasuder.org.tr/detay/hakkimizda-hasuder>

B Kılıç

Zafer hocamın da konuşmasında uzmanlık eğitimi ile ilgili noktaları daha çok ne çıkarttığını gördük. Gene Hıfzıssıhha Okulu ve ardından Hacettepe’nin halk sağlığında önemini görmüş olduk. şimdi ben Hıfzıssıhha konusunda uzman hocalarımızdan birisine Necati Hocama söz veriyorum.

N Dedeoğlu

Değerli meslektaşlarım, burada oturan arkadaşlarımın hepsi Hacettepe kökenlidir. Ben Hacettepe’de Tıp Fakültesinde okudum ama benim halk sağlığı eğitimim yurt dışındadır. Çok farklı bir eğitim gördüm ve halk

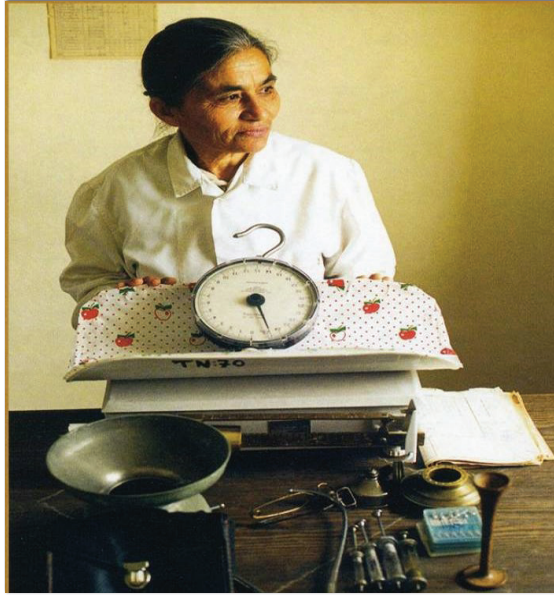
sağlığı eğitimini Hacettepe'dekilerin hiç beğenmem. Çünkü iki sene eğitim görüyorlardı. Bir sene çeşitli kliniklerde rotasyon yapıyorlardı, bir sene de sağlık ocağı. Halk Sağlığı uzmanlığı bu mudur? Birinci basamak hekimlik ve klinisyenlik midir? Halk sağlığının onca değişik konularındaki teorik eğitim ne zaman verildi? O klinisyenlik de Nusret Hoca'nın hatasıdır. Bir üniversiteden bahsetti Zafer bey. Nusret Hoca'nın Amerikalı bir kiracısı varmış Case Western Reserve Üniversitesi'nden. O Community Medicine diye Kızılderililerle veya kötü zenci mahallelerinde çalışmak üzere pratisyen hekim yetiştiren bir bölümün başkanı. Yaptığı şey pratisyen hekim yetiştirmek. Ama sosyal açıdan donanımlı pratisyen hekim. Aynı programı Nusret hoca Türkiye'ye getirip uygulamaya çalışıyor. Halk sağlığı uzmanının klinik rotasyonla ne işi var. O hata hala sürüyor. Hala halk sağlığı eğitimi içerisinde klinik rotasyonlar var. Ben niye klinik öğreneyim; benim yapmam gereken, öğrenmem gereken o kadar çok şey varken. O hata hala sürüp gelir. Benim içime de oturmuştur. Halk sağlığı hekimliği, toplum hekimliği terimi de oradan geliyor. Hekimlik yani medicine, İngilizcede klinisyenlik demek. Türkiye'de halk sağlığı uzmanı klinisyenlik yapmaz. Halk sağlığı uzmanı halk sağlığı yapar. Bu nedenle ben ismimizin "*toplum hekimliği*" yerine "*halk sağlığı uzmanı*" olmasını çok doğru buluyorum.

Şimdi halk sağlığına ben nasıl başladım? Biraz ondan bahsedeyim. Ondan sonra da halk sağlığı eğitimi nasıl Hıfzıssıhha Okulunda başladı biraz ondan söz edeceğim. Ben Hacettepe'yi 1970 yılında bitirdim. Benden önceki sınıftan sağlık ocağına giden yoktu. Bizim sınıftan da sağlık ocağına giden yoktu. Çok iyi bir eğitim almıştık. Sınıftakilerin yarısı yurt dışına gittiler ihtisasa, yarısı da Türkiye'de ihtisasa kaldılar. Bir tek ben pratisyen hekimlik yapacağım dedim ve gittim Nusret Hoca'ya sordum: "*Ne yapayım hocam? Nereye gideyim?*" dedim. "*Erzurum'a git*" dedi "*orada Rahmi Dirican var*" dedi "*Sana destek olur gerekirse. Sen*

de onun öğrencilerine eğitim verirsin” dedi. Erzurum’a gittim. Erzurum Sağlık Müdürlüğü bana Pasinler ilçesi Büyükdere Sağlık Ocağı Tabipliğini uygun gördü. Bir buçuk yıl orada, Erzurum’da çalıştım. Oradan Tunceli’ye gittim. Tunceli Ovacık. Çok güzel bir yerdir. Orada keyifle çalışıyordum. Kaymakamla sürtüştük. Bir sene çalıştıktan sonra oradan ayrıldım. Maçka Hamsiköy’e gittim. Orası da çok güzel bir yerdi. Tunceli’de çalıştığım dönem içinde, Sağlık Müdürü’nü ziyarete gittiğimde bana dedi ki “Sen İngilizceyi biliyorsun. Bak bir yazı geldi. Yurt dışında halk sağlığı uzmanlığı için 2 yıl burs vereceklermiş Dünya Sağlık Örgütünden. Sen buraya yazıl” dedi. “Ya” dedim beni yollamazlar. Kim bilir kimin yeğeni gidecektir, kimler gidecektir”. “Taş atacağız da kolumuz mu yorulacak. Sen yaz” dedi ismini oraya”. Form verdi, doldurdum formu yolladım. Unuttum. Hamsiköy’de çalışırken

Prof. Dr. Rahmi Dirican, 1928 yılında doğmuş, 1953 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. Ankara Hıfzıssıhha Okulunda 1960 yılında halk sağlığı eğitimini tamamlamış ve DSÖ bursuyla London School of Hygiene and Tropical Medicine’de ileri eğitim almış ve DPH - Diplome of Public Health sahibi olmuştur. Hıfzıssıhha mektebinde Şube Müdürü olarak ardından Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Bursa Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Kürsüsünde akademik hayatını sürdürmüştür. TTB Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü’nü 1992 yılında almış, kırsal sağlık hizmetleri, epidemiyoloji ve halk sağlığı alanında önemli çalışmalar yapmıştır. 1990 yılında “Halk Sağlığı (Toplum Hekimliği)” kitabını yayınlamıştır. 2010 yılında yaşamını yitirmiştir.

“Dünya Sağlık Örgütünden 2 sene bursunuz var. İngiltere’ye halk sağlığı eğitimine gideceksiniz” diye bir yazı geldi. Şimdi, o zaman ciddi olarak düşündüm: Gideyim mi gitmeyeyim mi diye. Çünkü yaptığım işten son derece memnundum. Sağlık Ocağı hekimliği birinci sınıf hekimliktir. İnsanı tatmin eder. Biz binlerce hayat kurtardık, çocukları aşıladık, anneleri aile planlaması uyguladık, çevre sağlığı hizmetleri götürdük. Gideyim dedim öğreneyim bu işi. Gelip çeşmenin başında belki daha çok yararım olur.

***“Hayatım ve Sosyalizasyon” - Abdülkadir Ekinci
TTB-STED Fotoğraf Yarışması Büyük Ödül-2001.***

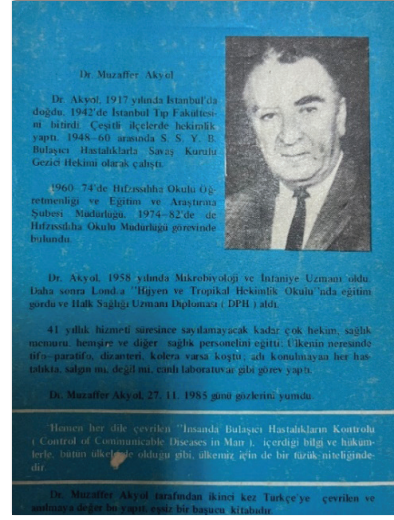
Fotoğraf Sosyalleştirmenin ilk uygulandığı il olan Muş’ta Karaköprü Sağlık Ocağında 1998 yılında çekildi. Fotoğrafta Muş’ta 1967 yılında göreve başlamış olan bir ebe hanım o dönemde kullandığı malzemelerle birlikte hüznün içinde görülmektedir.

İki sene İngiltere'ye gittim. Bir sene Londra Hıfzıssıhha Okulunda epidemiyoloji, istatistik öğrendim. Bir sene de Glasgow Üniversitesinde. DPH - Diplome of Public Health. Onu aldım, geldim. Dünya Sağlık Örgütünden dediler ki “Memnun kaldın mı?” “Vallahi” dedim “Londra Hıfzıssıhha Okulu iyiydi ama İskoçya’da bana daha çok İngiltere ile ilgili, kronik hastalıklarla ilgili bilgiler verdiler. Ben geliştirmekte olan bir ülkeye gitmek isterim” “Haklısın” dediler “Seni biz 6 ay da Dünya Sağlık Örgütü’nün başka bir kursuna gönderelim. 3 ay Moskova’da 3 ay İskenderiye’de Mısır’da. Oraya yollayalım” dediler. “Olur” dedim. 3 ay oraya 3 ay oraya gittim, çok şey öğrendim.

London School of Hygiene and Tropical Medicine

Döndüm geldim, Hıfzıssıhha Okulunda çalışmaya başladım. Hıfzıssıhha Okulu, çok değerli bir kurum. Orada çalışmış olmaktan son derece mutluydum, çok şey öğrendim. Çünkü orada deprem olduğu zaman gidiyordum halk sağlığı uzmanı olarak, salgın hastalık olduğu zaman gidiyordum. Muzaffer Akyol gibi çok değerli kıymetli hocalarımız vardı.

**Benenson AS. “İnsanda Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolü”.
Çeviren: Muzaffer Akyol**

1983 yılında okul kapanana kadar orada kaldım. 1983 yılında 12 Eylül'den sonra bu okul gereksiz dediler Hıfzıssıhha Okulunu kapattılar. Düşünebiliyor musunuz? Hıfzıssıhha Okulunu kapattılar. Her ülkede en az bir tane Hıfzıssıhha Okulu vardır Türkiye'de tek bir Hıfzıssıhha Okulu vardı. Kapattılar.

Nusret Hoca diyor ki “Tıp fakültelerinde halk sağlığı eğitimi verilmez, oralar, klinik tıbbın mabetleridir” diyor. Çok haklı. Dünyanın hiçbir yerinde tıp fakültelerinde halk sağlığı eğitimi verilmez doğru dürüst. Halk Sağlığı okulları vardır sırf bu iş için. Çünkü multi-disipliner bir eğitimidir. Sosyolog da bana eğitim verecek, çevre mühendisi de bana eğitim verecek, yönetici de bana eğitim verecek. Bunları tıp fakültesinde sağlamak mümkün değil. Hıfzıssıhha Okullarında var. Ne yazık ki Hıfzıssıhha Okulunu geliştirip bu şekilde getirmek varken kapatmayı seçtiler. İçimde bir yaradır. Hıfzıssıhha Okulunun tekrar açılmasını çok istiyorum. Sabahat'ın gayretleri oldu. Sağ olsun. Akademi için

Nusret Hoca'nın gayretleri oldu. Çünkü akademi olmadan orada insan durmuyor. Çok değerli hocalarımız Rahmi Dirican, Nevres Baykan vesaire orada hocalık yaparken çok daha cazip bir takım teklifler nedeniyle üniversitelere geçtiler. Oradaki kürsüleri kurdular. Hıfzıssıhha kalabilmek için hem daha iyi bir ücret hem de mesleki açıdan ilerleme olanakları sağlanmalıydı. O gerçekleşemedi.

Prof. Dr. Nusret Fişek'in Kitaplaşmamış Yazıları-TTB
(Derleyen: Rahmi Dirican)

Şimdi ben Türkiye'de halk sağlığı uzmanlığının geleceğini çok karanlık görüyorum. Çünkü halk sağlığı, Cumhuriyetin ilk döneminde olduğu gibi halkı düşünen yönetimlerce sağlanır. Şimdi Türkiye'de halkı düşünen var mı? Sermaye düşünülüyor mu? Özelleştirme düşünülüyor mu? Halk Sağlığı nerede? Halk sağlığı bu Sağlık Bakanlığı ile bu yönetimle olur mu? Bu kafayla halk sağlığı olmaz. Ne zaman olacak? İnşallah bunlardan kurtulacağız o zaman biz halk sağlığını daha iyi bir yerde görebileceğiz.

Halk Sağlığı, halkın sağlığını birinci dereceden önem veren onu öne koyan bir disiplindir. Onun için ben şu anda halk sağlığı mesleğinin geleceğini karanlık görüyorum, çünkü Hıfzıssıhha Okulu yok. Tıp fakültelerinde birer ikişer öğretim üyesi ile halk sağlığı uzmanı yetiştirilmez. Halk sağlığı uzmanı yetiştirmek için çok büyük bir kadro olacak. Çevre sağlıkçısı olacak. Beslenme uzmanı olacak. Sağlık eğitimcisi olacak. En az 6-7 tane bölümle ilgili öğretim üyesi olacak. Bugün bunu sağlayan belki bir iki tane tıp fakültesi ya var ya yok. Onun dışındakilerin verdiği halk sağlığı uzmanlığını affedersiniz ben değerlendirmiyorum.

Halk Sağlığı uzmanlığı Hıfzıssıhhada başladı. En kısa sürede tekrar bir Hıfzıssıhha Okulu kurmak zorundayız. Bundan sonra halk sağlığı eğitimini oralarda vereceğiz. Ben şu anda sizin eğitiminizde yer alan klinik ihtisasların hiçbir yararı olduğuna inanmıyorum. Zaman harcamaktır. Onun yerine sağlık müdürlüğünde, toplum sağlığı merkezlerinde çok daha iyi eğitim alabilirsiniz. En büyük dileğim de klinik rotasyonların bir an evvel ortadan kaldırılmasıdır.

Söyleyecek çok şey var, bir tek şunu söyleyeyim, bitireyim. Bakın Hıfzıssıhha Okulunda halk sağlığı eğitiminde neler vardı? Halk sağlığına giriş 3 ay. Halk Sağlığı temel eğitimi 5 ay. Halk Sağlığı Yüksek İhtisas kursu 6 ay. 2 yıllık bir eğitim. Teorik eğitim. Ne kadar çok teorik eğitim. Ben yurt dışında da onu gördüm. Ben çok yüksek bir teorik eğitim aldım. Hollanda'ya gittim. Tam bir sene 12 ay boyunca teorik eğitim aldım. İngiltere'de iki sene boyunca teorik eğitim aldım. Bizim Halk Sağlığı uzmanları ne kadar teorik eğitim alıyorlar? Hemen hemen hiç. Çok yetersiz. Onun için diyorum; bir Hıfzıssıhha Okulu şart. Onun için diyorum; halk sağlığı uzmanlarının yeterliliğine güvenmiyorum. Umarım ileride daha iyi şeyler sağlanır. Benim umduğum halk sağlığı uzmanlarına kavuşuruz Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

*Günümüzde Hıfzıssıhha Kurumunun Bahçesi ve Refik Saydam'ın
Büstü-2025*

B Kılıç

Necati hocamla Hıfzıssıhha gerçeğini bir kez daha anladık. Şimdi, Nazmi Hocamla devam etmek istiyorum. Gene Hacettepe ekolüne döneceğiz gibi geliyor bana

N Bilir

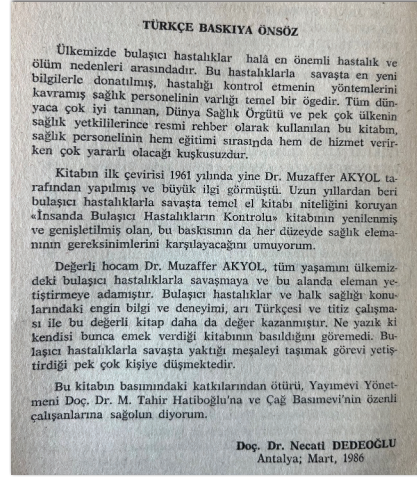
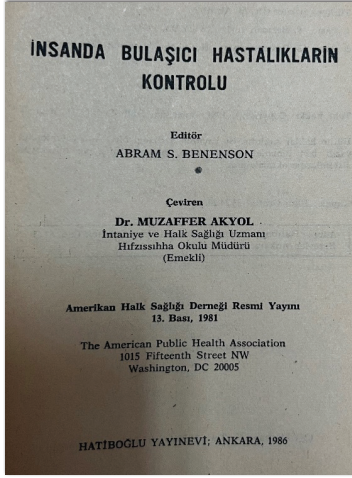
Teşekkür ederim ben de derneğimize teşekkür ediyorum ve kutluyorum bu girişimlerinden dolayı hakikaten. Halk sağlığını tartışmak uzun iş, o hikâye uzun. Söylenecek çok şeyler var. Kısaca toparlamaya çalışalım.

Şimdi Cumhuriyetle başladı diye söyledik hakikaten Türkiye'de halk sağlığını. Sadece halk sağlığını değil, sağlık hizmetleri de Cumhuriyetle başladı Türkiye'de. Hem tedavi hizmetleri hem koruyucu hizmetler anlamında. Onu düşününce acaba Cumhuriyet öncesinde ne vardı diye merak ettim ona bakayım dedim. Osmanlı döneminde kapsamlı

ya da organize bir sağlık hizmeti yok. Bakanlık da yok tabiatıyla ama Selçuklulardan kalan oldukça iyi “bimarhaneler” adı altında sağlık hizmetleri var. Osmanlı biraz onu muhafaza ediyor, biraz geliştiriyor. Darüşşifalar açılıyor. Bursa’da, Edirne’de, Kayseri’de. Yani hoş yerler ben Edirne’dekini görmüştüm bir zaman; uygun bir yer orası. Sarayda hekimbaşı var. Hekimbaşı sarayın hekimi, tabii padişahın hekimi esas olarak. Osmanlı’da malum her şey saray için ve her şey İstanbul için. İstanbul’dan ötesi zaten dikkate alınmıyor uzun boylu. Padişahların yaşantıları nasılmış diye biraz inceleme yaptım. Otuz beş tane padişah olmuş Osmanlı İmparatorluğu boyunca. Otuz beş padişahın on kadarının ölüm nedeni bilinmiyor. Diğer yirmi beş padişaktan on tanesinin ölüm nedeni kalp yetmezliği, kalp krizi. Bunların çoğunda da gut hastalığı var ayrıca. Altı padişah felç geçirmiş, ölmüş. Obezite ve diyabet nedeniyle ölmüş. Dolayısıyla sarayda hekimbaşı olmakla birlikte padişahların beslenme düzeni uygun değil, sağlıklı değil. Yani kalp hastalığına, kronik hastalıklara yol açan, gut hastalığına yol açan protein ağırlıklı, karbonhidrat ağırlıklı bir beslenme anlaşılan. Sağlıklı değil hakikaten beslenme düzeni.

İmparatorluğun sonlarına doğru 1800’lere geldiğimiz zaman işte o meşhur tıphane, “Cerrahane-i Amire” açılıyor, sonradan “Mekteb-i Tıbbiye” olacak. O yıllarda 1800’lerin sonlarında İstanbul’da sekiz tane hastane var. Dördü askeri hastane. Anlaşıyor ki, sağlık hizmetleri de askeriye eliyle geliştirilmiş Cumhuriyet öncesi dönemde. Yine o zamanlar açılan Şişli Etfal, Vakıf Gureba, Zeynep Kamil gibi hastaneler de o zamandan kalma, günümüzde hala başarıyla hizmet eden hastaneler. Ne yapmışlar? Yabancı kitapları Avrupa’daki tıp kitaplarını Türkçeye çevirmişler ve hekimlerin okumasını kolaylaştırmışlar. Ama ülkede çok sayıda hekim yok, doktor sayısı çok az. İşte o Mekteb-i Tıbbiye açılınca oradan doktor yetişsin düşüncesiyle. Yetişen doktorlar

“memleket tabibi” adıyla il ve ilçe merkezlerine yerleştiriliyor (*İdare-i Sıhhiye Hakkında Kanun, 1882*). Burada biraz da koruyucu hizmetler ya da kapsamlı bir halk sağlığı politikası var gibi düşünebiliriz. Çünkü memleket tabibinden beklenen, tabii hasta varsa onları muayene edecek, tedavisini sağlayacak. Bir de kendisine bağlı olan köyleri aralıklarla ziyaret edecek, en seyrek üç ayda bir. Üç ay içinde mutlaka bütün köyleri ziyaret etmesi ve oradaki koşulları incelemesi bekleniyor. Bir de salgın hastalık varsa onu da merkeze bildirmesi gerekiyor. Böyle hakikaten kapsamlı bir sağlık politikası başlangıcı diye söyleyebiliriz. Daha sonra bu memleket tabibinin adı bir başka Nizamname ile “Hükümet Tabibi” olarak değiştiriliyor (*Vilayet-i İdare-i Sıhhiye Nizamnamesi, 1913*). Ve hükümet tabipliği sistemi Türkiye’de uzun zaman sağlık kuruluşunda temel yapı olarak kaldı. Böylece Cumhuriyet’ten önce başlıyor sağlık hizmetleri. Ama Cumhuriyet döneminde önemli gelişmeler oluyor; örneğin Sağlık Bakanlığı kuruluyor 3 Mayıs 1920 tarihinde. 3 Mayıs 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışından on gün sonra. Yani Meclis açılıyor; on gün sonra Sağlık Bakanlığı kuruluyor. İlk sağlık bakanımız Dr Adnan Adıvar. Sonra 1920’li yıllarda, 1928 yılında Hıfzıssıhha Müessesesi kuruluyor. Zamanla bu müessese gelişince, zenginleşince Enstitü ve Okul olarak ikiye ayrılıyor ve Nusret Fişek Hocamız bu okulun müdürlüğünü yapıyor. O müdürlüğünü yaptığı sırada Amerikan Halk Sağlığı Birliği’nin hazırlamış olduğu bir “Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolü” kitabı var. O kitabı Türkçeye çeviriyorlar. Çeviren Muzaffer Akyol. Muzaffer Akyol, Sabahat Hanımın da bahsettiği gibi hakikaten, herhalde Türkiye’nin ilk epidemiyoloğudur. Muzaffer Akyol, çok saygın bir hocamız. Resmi olarak hocamız olmadı üniversitede olmadığı için. Ama yani o da bizim bir hocamızdı. Çok şey öğrendik hakikaten kendisinden.

Benenson AS. “İnsanda Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolü”. Muzaffer Akyol (çeviren) ve Dr Necati Dedeoğlu’nun 1986 basımındaki Önsözü

Hıfzıssıhha Enstitüsü konusunda Necmetin Alkış’ın da adını anmak lazım. Kolera konusunda çalışmaları ile uluslararası alanda kendi adı ile bilinen besi yerini (Alkış Besiyeri) geliştiren kişidir. Uzun süre Enstitü Müdürlüğü de yapmıştır.

Veteriner Dr. Necmettin Alkış Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü’nde bakteriyoloji uzmanı olarak görev aldı. Kolera teşhisinde tanı süresini 2,5 saate indiren ve kendi adıyla anılan Alkış Besi Yerini üretti.

Sonra Nusret Fişek’in Müsteşarlığı döneminde, herhalde sağlık hizmetlerine en büyük katkısı 224 sayılı yasa’yı çıkarmış olmasıdır. O yasanın mimarıdır. Bu yasanın temel esprisi sağlık hizmetinin bir “kamu hizmeti” olduğu konusudur ve devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanması gereken bir hizmettir.

“.....50 yıllık Cumhuriyet döneminde muayenehane hekimleri parası olana hizmetten başka bir şey yapmamışlardır ve yapamazlar da.....”
“Sağlık hizmetlerinin sunumunda bir hata olduğunu kabul etmek ve bir çözüm bulmak zorunluluğu vardır. Çözüm Dr. Cemalettin Or’un uyguladığı ve Atatürk’ün övdüğü sistemi yaymaktır. 1946 yılında Sağlık Bakanlığı teknokratları bunu önermişler ise de hazırlanan proje kağıt üzerinde kalmıştır. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi aynı çizgide yapılan bir atılımdır. Atatürk’ün izinde bir devrimdir. Devrimdir çünkü sağlık hizmetlerinin büyük ölçüde devlet hizmetine dönüşmesini, hekimin bireyciliği bırakmasını ve bir ekip içinde çalışan kamu hizmetlisi olmasını öngörmektedir.”

Nusret Fişek

Kaynak: Fişek N. “Atatürkçülük ve Sağlık Politikamız”, 2 Nisan 1981, Cumhuriyet Gazetesi; Öztekin Z. Nusret Fişek ile Söyleşi, 1992.

Sağlık ocağında taşıt yok! Birinci basamakta kırsal bölgede taşıtsız hizmet mümkün mü? Sağlık ocağında ilaç yok. Yazılan reçeteyi ilçeden alacaksa zaten oradaki doktora muayene olur. Sağlık ocağında yeterli sayıda hemşire yok. Sağlık memuru yok. Üstelik hastane ile sağlık ocağı arasında kurulması gereken ilişki kurulmamış. Bu neye benziyor? Çocuk doğmuş; meme vermiyorsun, mama vermiyorsun, sonra da çocuk açlıktan öldü diyorsun. Sosyalleştirmeyi yaşatabilmek için beslemek gerekiyordu, hükümetler bunu umursamadı, birinci problem buydu.”

Nusret Fişek

Kaynak: Fişek N. “Temel Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Hizmetlerinin finansmanı konusunda söyleşi” Sağlık-İş Kolunda Sendika Dergisi, Ocak 1990; Öztekin Z. Nusret Fişek ile Söyleşi, 1992.

Sonra Halk Sağlığı eğitimleri başlıyor, önce Hıfzıssıhha okulunda sonra fakültelerde. Zafer Bey bahsetti, hakikaten Hacettepe Tıp Fakültesinin, yanibir üniversite içerisinde ikincibir Tıp Fakültesi kuruluşunun, ne büyük mücadelelerle olduğunu biliyoruz İhsan Doğramacı'nın anılarından ve çeşitli kaynaklardan. Ve gerekçe olarak da işte o “*Community Medicine*” konusu var. Hacettepe Üniversitesinin kurucusu olan. İhsan Doğramacı uzun yıllar Amerika'da yaşamış, dünyayı çok iyi tanıyan bir insan. Orada “*community medicine*” uygulamalarını öğreniyor, gözlüyor ve bunun iyi bir sistem olduğunu, Türkiye için de uygun bir sağlık hizmeti ve eğitim modeli olduğunu düşünerek Türkiye'de de uygulayalım düşüncesi ile Tıp Fakültesinin kuruluş gerekçesi olarak bunu ortaya atıyor ve ikinci Tıp Fakültesi bu şekilde kuruluyor. İki şey daha yapıyor İhsan Doğramacı; birisi bu “*community medicine*” konusunu ve uygulamalarını öğrensin diye Münevver Bertan hocamızı Amerika'ya gönderiyor ve “*community medicine*” konusunu öğrensin ve gelsin burada öğretsin diye. İkincisi de sınıf arkadaşı olan Nusret Fişek'i kurduğu yeni Tıp Fakültesindeki Toplum Hekimliği bölümünün Başkanı olarak davet ediyor. Böylece uzun yıllar toplum hekimliği bölüm başkanı olarak görev yapıyor Nusret Fişek, Saygıdeğer hocamız.

Münevver Bertan 1964-1966 yılları arasında ABD’de Epidemiyoloji ve Biyoistatistik eğitimi görmüş ve Kentucky Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Türkiye’ye dönüşünde Hacettepe Toplum Hekimliği Enstitüsü’nde Sosyal Pediatri’de ve Halk Sağlığı Bölümü’nde çalışmıştır. 1985 yılında başlatılan ulusal bağışıklama kampanyasını organize etmiştir.

İhsan Doğramacı 1965'te Adalet Partisi iktidara geldiğinde "Nusret, bu adamlar seni nasıl olsa müsteşarlıktan atacaklar, sen istifa et, gel, bizde Toplum Hekimliği Enstitüsü müdürü ol" dedi. O zaman gerçekten topluma hizmete çok meraklıydı ve o zamanki tutumları toplumcu olduğuna dair çok inandırıcıydı. Hacettepe'de Toplum Hekimliği Enstitüsü kurması da bu işe ne kadar büyük önem verdiğini gösteriyordu. 1970'e kadar Hacettepe'de çok büyük desteğini gördüm. Ancak 1971 Ocak ayından sonra İhsan Doğramacı'da fikir düzeyinde büyük bir değişiklik oldu. O tarihten bu yana da bağdaşmamız mümkün olmadı. Bana öyle geliyor ki İhsan Beyin fikir değişikliğinde tamamen siyasal eğilimlere uyum sağlamak isteği etkili oldu.

Nusret Fişek

Kaynak: Bilir N, Öztekin Z. "Türkiye'de Çağdaş Halk Sağlığının Gelişme Sürecinde Hacettepe Etkisi". BG Tasarım, Ankara, 2021.

Biz hijyen öğrenmedik o yıllarda. Çünkü bazı okullarda koruyucu hekimlik ve hijyen gibi toplum sağlığı gibi değişik adlarla benzeri amaçlı eğitimler yapılıyordu; ama Hacettepe'deki bölümün adı Toplum hekimliği bölümüydü. Biz toplum hekimliği öğrendik hijyen öğrenmedik. Öğrense miydik, öğrenmese miydik o tabii başka bir tartışma konusu olur ama, şunu biliyorum, mesela hijyen profesörü olan bir hocamız bir sınavda, doçentlik sınavında bir arkadaşımıza soru soruyor. Diyor ki bir mililitre, yani bir santimetreküp kolera aşısında kaç tane vibriyon bulunur? Ya da el tırnakları nasıl kesilir, ayak tırnakları nasıl kesilir? Sümükle balgamin farkı nedir? Gibi bilgiler. Bunları öğrenmek önemli miydi? Öğrense miydik, öğrenmese miydik tartışılacak bir şey tabii. Sonuçta bahsedildi hakikaten Yüksek Öğretim Kurulu bütün bu bölümleri, yani hijyen, koruyucu hekimlik, toplum sağlığı, toplum hekimliği adı ile var olan bölümlerin hepsini birleştirip adına "**halk sağlığı**" dedi ve o şekilde devam etti.

1982 yılında bir gün fakültede dersten sonra Dekan Doğan Taner beni, İhsan Doğramacı bey sizinle görüşmek istiyor diye dekanlığa çağırdı. Gittim, “Toplum Hekimliği Enstitüsü’nü kapatıyoruz, ismi Halk Sağlığı olacak” dedi. Yapılanın yanlış olduğunu, üstelik isim değiştirmenin önemli olmadığını, önemli olanın içeriği ve yapılan iş olduğunu söyledim. Nitekim isim değişikliğini yaptılar.

Nusret Fişek

Kaynak: Bilir N, Öztekin Z. “Türkiye’de Çağdaş Halk Sağlığının Gelişme Sürecinde Hacettepe Etkisi”. BG Tasarım, Ankara, 2021.

Ondan sonra hem genel anlamda hem de sağlık hizmetlerinde özelleşme dönemi geliyor, 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de. Sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi dönemi ve 224 sayılı yasa iptal edilerek Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu diye bir kanun çıkarılıyor. Aile Hekimliği hizmetleri gündeme geliyor ve aile hekimliğinin uygulanması konusunda halk sağlıkçılar olarak direnç göstermeye çalıştık. İtiraz ettik, tabii sözümüz dinlenmedi politika o şekilde devam ettiği için, sonuç olarak sağlık hizmetlerinde değişim gerçekleşti. Fakat aile hekimleri şimdi isyanda. Kasım başında grevdeydiler, bugünlerde hala grevdeler. Neden grevdeler; “*efendim biz bu hizmetleri yapmakta güçlük çekiyoruz*”. Yeni düzenlenen bir yönetmelikten bahsediliyor. O yönetmelik aile hekimlerine ek yükler getiriyor. Hatta cezalar, yaptırımlar getiriyor. Halkın sağlık hizmetlerinden yararlanması konusuna da zarar verir düşüncesiyle itiraz ediyorlar aile hekimleri.

Aile Hekimliği sistemi acaba başarılı oldu mu? Olmadı mı? İki tane sayı söyleyeyim size. Son yirmi yıl içerisinde Türkiye’de Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerin sayısı 774’ten 933’e çıkmış, 150 kadar artmış. Aynı süre içerisinde özel hastane sayısı 270’ten 565’e çıkmış 2 katından fazla. Demek ki yeni hizmet artık özel hizmet şeklinde ağırlıklı

olarak yer almaktadır. Bir sayı daha söyleyeceğim: Aile Hekimliği kliniklerine bir yıl içinde başvuran nüfus 278 milyon; ikinci ve üçüncü basamağa başvuru sayısı ise 525 milyon. Sistemin temelini oluşturan birinci basamak sağlık hizmetinin esprisi nedir? İnsanlar o hizmeti kullansınlar ikinci ve üçüncü basamağın yükü azalsın, daha verimli bir sağlık hizmeti üretebilsin diye. Halbuki ikinci basamak ve üçüncü basamağa olan başvuru sayısı aile hekimine olan başvuru sayısının iki katı. Bakanlık bunu çözmeye çalışıyor aile hekimlerine yeni görevler getirmek suretiyle, hatta bu konularda yaptırım uygulamak suretiyle. Aile hekimleri buna direniyorlar ama aile hekimliği sisteminin çok başarılı olduğunu söylemek herhalde mümkün olmayacaktır.

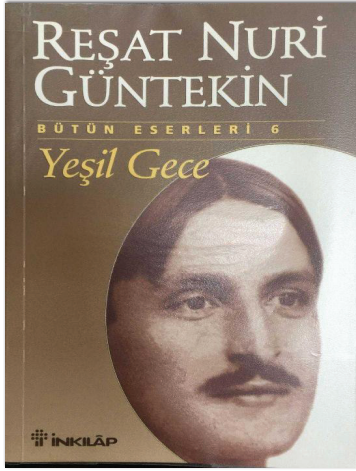
Yıllar öncesinde tütün kontrolü çalışmaları sırasında Sağlık Bakanlığı ile ve Bakan ile çok yakın temas halindeydik. Aile Hekimliği uygulamaları da başlamak yolunda, Recep Akdağ Sağlık Bakanı. Biz de itiraz ediyoruz. Başlangıçta tabii aile hekimlerine iyi olanaklar sağlandı. Hem maddi hem de lojistik anlamda iyi olanaklar sağlandı. Halk da hizmeti sorgusuz, sualsiz çok rahat kullanmaya başladı. Defalarca gidebiliyorlar aile hekimine. Sitem etti Bakan Bey, bir gün dedi ki *“Ya hocam, halk memnun hizmetten, doktor da memnun; siz niye rahatsızsınız”* diye, biz bugünü gördüğümüz için rahatsızlığımızı dile getiriyorduk. Nitekim hakikaten böyle bir çetrefil durumla karşı karşıyayız şimdi. Çok teşekkür ederim.

B Kılıç

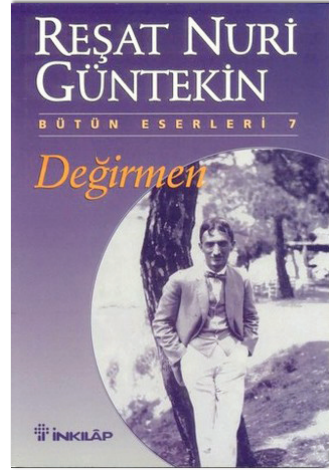
Hocam teşekkür ederim. Şimdi Sabahat Hocamın bahsettiği Ahmet Haşim’in “Niğde Mektubu” isimli kitabının yanı sıra Çağatay Hoca da Reşat Nuri Güntekin’in “Değirmen” isimli romanını isim olarak ilettiler bana. Bu iki yazarı da bulup okumanızı öneriyoruz.

S Tezcan

Bu arada Reşat Nuri Güntekin'in bir kitabını da ben buldum, bir kitap fuarında. Bundan birkaç sene önce. Okumanızı tavsiye edeceğim bir kitap. “Yeşil Gece” bunu da okursanız bugünü daha iyi anlarız. Burada da Osmanlı'nın son döneminde mollaların modern eğitime nasıl karşı çıktıklarını, mücadelelerinin aynı bugünkü gibi başladığını ve bugün hala devam ettiğini gösteren kitaplar bunlar. Teşekkürler.

Reşat Nuri Güntekin-Yeşil Gece

Reşat Nuri Güntekin-Değirmen

RN Güntekin Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarındaki siyasal ve toplumsal değişimi yakından görmüş, cumhuriyetin ilanını yaşamış bir Osmanlı aydını ve Cumhuriyet öğretmenidir. Babasının askeri doktorluğu, lise öğretmenliği ve Milli Eğitim Müfettişliği gibi görevleri nedeniyle Anadolu'yu gezmiş ve Anadolu halkının sorunlarını yakından tanımıştır. Aynı zamanda gazetecilik, milletvekilliği ve Paris Kültür Ataşeliği gibi görevleri de üstlenmiş olan önemli bir entelektüel ve edebiyatçıdır. Değirmen romanında Osmanlı İmparatorluğunun merkezi otoriter yönetimi, siyasi yapısı, iletişim yöntemleri, taşra bürokratlarının düşünce yapısı, halkın yoksulluğu, gazetelerin durumu, göçmenlik ve toplumsal cinsiyet sorunları ön plana çıkarılarak okurların dikkatine sunulmaktadır.

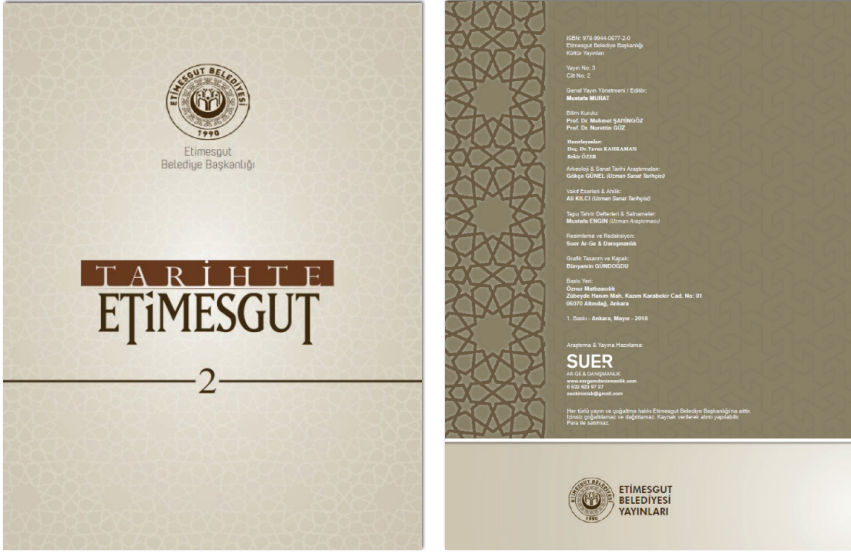
B Kılıç

Hocam çok teşekkür ederim. Şimdi Çağatay Hocam sizle devam edeceğiz.

Ç Güler

Şimdi bana iki yerde hep tarih soruldu. Bunlardan bir tanesi pestisit kongresidir. Pestisit kongrelerinde bana hep pestisitlerin tarihini soruyorlar. Çünkü pestisit kullanana şiddetle karşıyım. Ama şimdi yaşça ilerleyince artık halk sağlığı tarihi konusunda sorular geliyor ama yani şunu vurgulamak istiyorum. Tarih yazma işi genç adam işi. Çünkü çok kaynak karıştırmak, araştırmak lazım. Bizler yolu gösterebiliriz ama bir yerden sonra genç adam enerjisi, eksikliği bizi tıkıyor. Bunu bilmenizi isterim. Çünkü bazı kaynaklar sizi bir başka kaynağa götürdüğünde ona koşturacak ekip lazım.

Şimdi Nusret Hoca'nın Etimesgut'u seçerken Cumhuriyet gazetesinde yazdığı bir yazı var. Ben çevre sağlığı tarihini sonunda tamamladıktan sonra onlara ulaşabildim, o vesileyle ona ulaştım. Orada diyor ki *“Atatürk'ün ilk defa kırsal kesime hizmet götürmek için, halka ve topluma hekim götürmek için kurduğu, kuruluşun olduğu yeri, biz bölge olarak seçmemizden doğal bir şey olamaz”* diye bir cümlesi var. Şimdi sonunda onu araştırdığımda, *“Tarihte Etimesgut”* diye Etimesgut Kaymakamlığı ile iki öğretmenin hazırladığı bir kitap var.

“Tarihte Etimesgut”, Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, 2018.

Bu kitapta anlatılan bir bölüm var. Selanik göçmenleri geldiğinde oraya yapılan yeni bir Etimesgut kuruluyor oraya zaten “muhacir evleri” derler halk arasında konuşurken. Atatürk orayı ziyarete gidince “Kemal, sen bizi buraya getirdin ama diyor, biz burada hastalanıyoruz hepimiz” diyorlar “Bunun üzerine Atatürk dönüyor diyor ki “Bunlar burada niye hastalanıyor? genç bir hekimi yurt dışına gönderelim, bu tip toplum içinde çok görülen hastalıkların nedenini, eğitimini görsün, gelsin burada hizmet sunsun”. Orada o zaman bir dispanser var. Dispanseri hemen köy sağlık merkezi haline getiriyorlar. Oradaki hekimi (Dr Cemalettin Or) Johns Hopkins Halk Sağlığı Okuluna gönderiyorlar.

Atatürk'ün ve Refik Saydam'ın Cumhuriyetin ilanından sonra sağlık alanındaki devrimci uygulamalarının en güzel ve tipik örneklerinden birisi Etimesgut Sağlık Merkezi'nin kuruluşu ve başhekim Dr. Cemalettin Or'un bu amaçla Amerikaya gönderilmesidir. Ankara'nın Etimesgut Bölgesine 1928 yılında yerleştirilen Bulgaristan göçmeni bir grubun sağlık sorunlarını çözmek için buraya 1930 yılında bir de Dispanser yapılır. Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam Türkiye'de koruyucu sağlık hizmetlerini ön plana çıkaracak farklı bir anlayışı yaşama geçirmek için Etimesgut Bölgesindeki bu dispanseri "örnek" bir sağlık kurumuna dönüştürmek ister ve bu amaçla 1933 yılında "Etimesgut Numune Dispanseri" olarak kurumun adını ve işleyişini değiştirir. Bu amaçla da başhekim Dr. Cemalettin Or Amerika Birleşik Devletleri Baltimore'da Johns Hopkins Halk Sağlığı Okuluna bir yıllığına eğitime gönderilir. Dr. Cemalettin Or yurt dışından döndükten sonra bu merkezde koruyucu hekimlik uygulamaları (aşı, salgınlarla mücadele), bebek, gebe izlemleri, köy ziyaretleri, sağlık kayıtlarının düzenli tutulması, hastane için sevk uygulaması ve personel eğitimi gibi günümüzün modern halk sağlığı uygulamalarını başlatır. Atatürk, 1937 yılında bu merkezi gezer ve kurum defterini imzalar.

Dr. Or, Etimesgut Sağlık Merkezi'nin 1937 yılından itibaren 15 yıl başhekimliğini yapmıştır. Aynı zamanda Birleşmiş Milletlerde Uyuşturucu Maddeler Komisyonunda Türkiye temsilcisi olarak çalışmıştır.

Şu sözü koruyucu hekimliğe verdiği önemi göstermektedir: "Hastanelerimizin adedini attırarak övünmekten çok, hasta adedinin azalması ile övünebilmemiz, ancak koruyucu hekimlik hizmetini benimsemekle mümkün olabileceğine inanmamız gerekir»

Kaynak: "Tarihte Etimesgut", Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları
Aydın E. "Türkiye'de Sağlık Teşkilatlanması Tarihi"

29/X/1937
Etmesgut Sikkat
merkezi'ni gezdim
Kıymetli direktoru
C. Dr'ın verdiği
malumat ve izahattan
Çok memnun oldum
Modern çalışmaları
nın iyi neticeler
verdiğini kona
atla gördüm.
H. Atatürk

Atatürk'ün Etimesgut Ziyaretinde İmzaladığı Defter (1937)

Etimesgut'ta 2022 yılında düzenlenen Cemalettin Or Hatıra Ormanı

Eti Mesrut Khat merkezine khat
Cumhurbaşkanını halk sağlığı yönünden
en çok düşünen ilk ve en vâkıfî tasidir .

Bütün yurdan bu vâkıfîlık beyan
sardığı için milli sağıda emniyetle
itimatla korunmuş olmaktadır . bu müessesede
de iş olan her anında pragat ve fedakar
lıkların mühtelâfı ancak milli refa-
hın iktisadî ve aksinden dolayı
niceden kâğıtla tedavül eder , Türk hükümeti
ve yurddan bu işin muvafıklaştığı
komiteye barmış edemiz ve sağıda
bu mülkümüz içinde en mutlak ve
yâkını edebilir .

bu ilk tasit . inekada refa . ve
fedakarlığın ziyatlıkla ibgal
eden eğer meslektaşım emmâletten
ör . u türk hükümetine örnek
olarak tanıtmakla yetki ve xerâ
duygu son , kendisine ve pragat
nimmese iş arkadaşlarıma ben
ve sağıda barmış mühtelâfı

Bu mülletin ve eğer yurdan
sardığı yolunda iş verimlerin
daima mesut olacağına emni-
yetim .

24. IV. 1945

D. Sadı Konuk

İsmet İnönü

tes . Arın . 16.11.1946

Muhtelâf . İnönü

R. Peker

Eti mesrut sağıda emni-
yetim . Kâğıtla barmış bu emni-
yetim . ve pragat . Halkın iktisadî
dikkatle dinledim . vâkıfîlık . Kemaal
girdi . bu emniyetle Halkın
Halkın . ve emniyetle . emniyetle
ağrı . Kâğıtla . emniyetle .
girdi . işi . emniyetle . ve pragat
işleri . Halkın . emniyetle .
Çok değerli müdür Dr . Arın .
bize . işi . pragat . emniyetle .
tebrik eder ve bütün teşkilata bir kâğıt
özet olmasını temenni ederim .

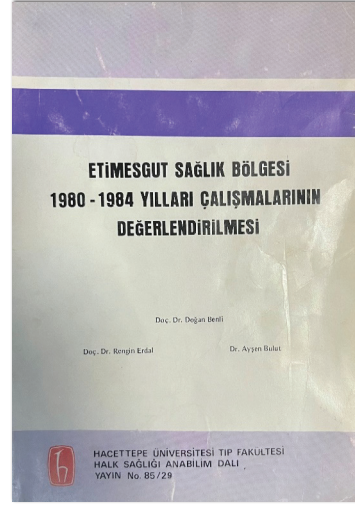
11/10/50 Sağlık Bakanı

Dr . Arın

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü (1946), Sağlık Bakanı Sadi Konuk (1945)
ve Sağlık Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'ın (1950) Etimesgut Ziyaretinde
İmzaladıkları Defterler

Nitekim aylar, yıllar sonra ben orada başhekim iken, depoda bir sürü film, strip buldum. Göçmen annelerinde emzirme, New York kolerasının önlenmesi, klorlama falan diye. Toplamı binlerce dolar, üzerine dolar olarak da elle yazılmış yazılar var. Onları açtığımda bir sürü eğitim filmi çıktı. Ohio Üniversitesi'nde 1906'da geliştirilmiş, 1910 da. Ben onları kasetlere geçirttim. Doğan Benli eski bürokrattır. Görür görmez sen bunları şey yap, demirbaş işle dedi. İşlemez olaydım işledim. Sonra bizi oradan, Etimesgut'tan bakanlık attıktan sonra gelen arkadaş bu Hacettepeliler, 1906'dan kalan bu kitaplar, bunlar ne diye hepsini sobaya attırmış. Aylar geçtikten sonra bir hizmetli orada *"Hocam dedi siz bir şeye çok önem veriyordunuz bunlara"*. Bir kısmını çuvala doldurmuş ayırmış. Ben bunların bir kısmını kaptım getirdim, sıraya dizdim. Onları uzun süre sakladıktan sonra Başkent Üniversitesi'ne armağan ettim, bu bir.

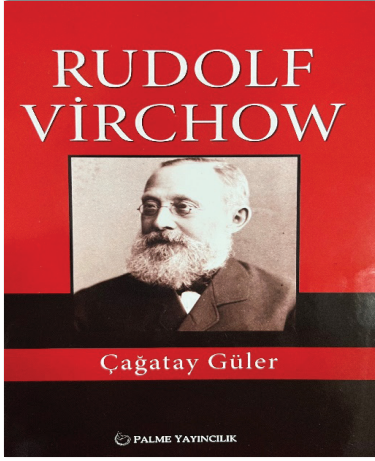
İkincisi, İsmail Hoca ile profesyonel bir programcı ile uzun bir görüşme yaptırdık. Doğan Hoca ile uzun bir görüşme yaptırdım. Münevver Hanım'a da gönderdim, titizlendi. Uzun bir hazırlık süresi gerekiyordu, kaldı. Bu arada Sevinç Bey hayatını kaybetti. Ama ölmeden önce bir arkadaşına demiş ki *"yani ben de o görüşmeyi yapmış olmayı isterdim"* demiş. O hala içimde derttir. Şimdi bunu neden söylemek istiyorum; Atatürk zamanından beri bu halk sağlığı uygulamaları ön planda ve Etimesgut bunun ilk denemesinin yapıldığı yerdir. Nusret Hoca'nın da orayı bölge olarak seçmesinin temel nedenlerinden birisi budur.

***Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Etimesgut Bölgesi Çalışma Raporları***

“...Bu başarı sadece senin değildir, yıllardır bu bölgede bu konuda çaba sarfeden sağlık personelinin emeklerinin mahsulüdür.”

Yukarıdaki alıntı, Etimesgut Eğitim ve Araştırma Bölgesinde sağlık ocağı hekimi olarak çalışırken kanalizasyon alt yapısı olmayan bir yerleşimde halkı tuvalet çukurları konusunda ikna etme başarısı gösteren Dr. Çağatay Güler’e Bölge Başkanı Prof. Dr. Doğan Benli’nin söylediklerinden bir bölümdür.

Virchow (1821-1902), Alman hekim, antropolog, patolog, prehistoryacı, biyolog, yazar, editör ve siyasetçidir. Sosyal tıbbın kurucusudur.

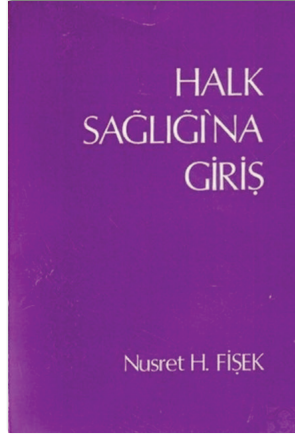
Berlin'deki Freie Üniversitesi Tıp Fakültesinin Virchow Kampüsünde yer alan büstü görülen Virchow "Tıp sosyal bir bilimdir ve politika da büyük ölçekte tıptan başka bir şey değildir" sözü ile de tanınmaktadır.

Onun üzerine sıhhat coğrafyası diye bir araştırma yapmışlar basit bir anket. Ha bu bizim hızlı değerlendirme formu gibi bir şeymiş. Bunların on sekiz tanesi Milli Kütüphanede var. Türk Tarih Kurumu da bunu bir makalede yazdı. İki genç arkadaş da bununla ilgili bir makale hazırlamışlardı. Bizim grupta yayınlandı söylediler, o sıhhat coğrafyası. Fakat aslında o çok fazla. Çoğu kaybolmuş ama orada onu hazırlayanlardan bir tanesi Türkiye'de bununla ilgili genel bir kitap yazmış. Bu genel kitabın içinde o kaybolanlarla ilgili veriler de var. Bu kitaplarda hakim olan, son hüküm şu; Türkiye'de sağlık tamamında yani bütün illerde hurafelerle dolu. Sağlığı hurafeler yönetiyor. Onun da ayrıntılı değerlendirilmesi gerekiyor.

Sıhhat Almanakı-Mazhar Osman-1933

Salgınlar sırasında Cumhuriyet kurulduğunda en önemli şey Kurtuluş Savaşı'ndan sonra bir Sağlık Kurtuluş Savaşı'nın başlatılması. Güneydoğuda trahomdan kör olan köyler vardı. Trahom nedeni ile kör insanlar vardı belli bir yaşa gelince hepsi. Sıtmadan kırılıyorduk. Lepra, cüzzam yaygındı. Cüzzama sadece Hindistan'dan şalmogra yağı diye bir yağ geliyordu. Onu sürülüyordu. Hiç de etkisi yoktu. Fransız aracılığı ile geliyordu. Bunun dışında birçok hastalık, ishal vesaire. Artık o bebekler ölüyordu. Babam köy enstitüsü mezunu bir öğretmen olduğu için kış boyunca falanın bebesi öldü, filanın bebesi öldü. Bizim yollar kapanırdı. Öyle bir yere giderken de cip tutup gitmek zorundaydınız. Öyle dolmuş, otobüs falan yoktu. Köydeydi Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler. Oradan kökenini biliyorum. Bunun daha ayrıntılı şeylerini de Nusret Hoca'nın kitabını okursanız, o hep şey der "*halk sağlığının aslında adının kamu sağlığı olması gerekiyordu*". Ama ne yazık ki yanlış tutulduğu için galatı meşhur olarak artık halk sağlığından vazgeçmeniz mümkün değildir. Ve çok iyi, o kitabın satır aralarını dikkatli okuyun, çok iyi bir halk sağlığı tarihi vardır onun içinde. Ben onu, o satır aralarını listelediğim zaman çevre sağlığı tarihi ile ilgili çok güzel ipuçları buldum.

Nusret Fişek. Halk Sağlığına Giriş. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1983.

Genç arkadaşların bu konuda katkı yapmaları gerekiyor. Bizler yönlendirebiliriz ama Zafer Hoca olsun, diğer hocalarımız olsun her yazılı konuda genç arkadaşlar bunu bir yan işi olarak görür de emek verirlerse Milli Kütüphane çalışması dahil, uluslararası bazı kaynaklar göstereceğimiz kaynakları araştırma dahil, gerçekten ülkemize çok büyük hizmetler yapmış olacaklardır. Bunu açık olarak söyleyeyim. Bunu bizden beklemeyin. Hatırladığımızı söyleriz, gördüklerimizi anlatırız, anekdotlarımız var. Onları sizin için sık kullandığımız araştırmalardır. Ama bunu anlatmak lazım.

Ben sözümü Nusret Hoca'nın iki olayını anlatmakla bitireyim. Sahadayken Nusret Hoca'ya bunaldığım zaman mektup yazardım. Bana daktilo ile yazılmış mektuplar gönderirdi. İmzalar, gönderirdi. Emekli olmuştu Ankara'ya döndüğümde. Tabip odasında rastladım. “Teşekkür ederim hocam” dedim, “size minnet duyuyorum. Sahada beni hiçbir zaman yalnız bırakmadınız. Ne zaman mektup yazsam bana yanıt verdiniz”. Dedi ki “Çağatay böyle bir olayda dedi, bir hocanın yaptığı şeyi asistanı veya öğrenciyi hocaya borçlandırmaz” dedi. “Benim sana yaptığım seni senden sonrakilerine borçlandırır” dedi. “Yani sahadayken ben senin her

mektubuna cevap verdiysem sen de sahada sana mektup gelirse onların her mektubuna cevap vereceksin” dedi.

İkinci bir örnekle de bitireceğim. Çok özel bir tezdi, dedikodusu çok fazlaydı, çok büyük bir tez, çok başarılı bir tez diye. Ben de gençtim o zaman yeni girmiştım herhalde. Nusret Hoca’nın odasına girdim, “*hocam çok güzel tez imiş*” falan, hocayla da şey yapacağım. Birden durdu “*Çağatay, çok güzeldi de rahatsızım. Çünkü çok kusursuz*” dedi. O zaman anladım ki bazı güzel şeyler de tezlerde rahatsız edici olabilirmiş. Bunu Nusret Hoca’dan öğrendim. Ben burada bitireyim. Teşekkür ediyorum.

B Kılıç

Çağatay Hocam da tarih yazmak genç adamın işidir dedi. Çağatay Hocam’ın sözlerinden birkaç başlık almak gerekirse; yani hem bir sağlık kurtuluş savaşı olduğunu söylemesi, hem de son anlattığı anekdot bence çok önemli. Bence Çağatay Hoca da o sözü tuttu. Özellikle deprem zamanında. Kendisine yazılan her yazıya yanıt verdi. Çok teşekkür ediyoruz kendisine.

Şimdi ikinci bir tur yapacağız ama biraz daha kısa olması için ben en azından moderatör olarak çaba harcayacağım. Hocam ikinci soruyu da söyleyeyim: “*Halk sağlığı alanında çalışan genç kuşağa ne önerirsiniz? Kendilerine nasıl bir yol haritası çizmesini önerirsiniz?*”

A Akın

Şimdi bir kere Nusret Hoca’nın ruhu bugün bu oturumda eminim şad olmuştur. Çok örnekler verildi. Şimdi gençlere söyleyeceklerim; bir kere işiniz zor, onun için kolay gelsin diyorum ilk sözüm bu. Ancak şunu unutmayın. Bizden çok daha şanslısınız yani her şey elinizin altında. Özellikle de kaynaklar yönünden söylüyorum ve eminim daha iyisini

yapacaksınız ama karşınızda da çok problemler var halledeceğiniz. Gençler nasihat sevmez. Onun için ben nasihat etmiyorum, düşüncelerimi söylüyorum. Karşımızda koskoca bir sağlık sistemi var; düzeltilmesi gereken sağlık sistemi. Bizler buraya kadar uğraştık. Bundan sonra bunun düzeltilmesi için gerekenleri sizler yapacaksınız.

Bugünkü kongreye gelen milletvekili AK Parti'den. Ona dedim ki *“Tamam yani birinci basamağı ne ile destekleyeceksiniz? Çünkü aile hekimi tek başına”*. Bu tür düzeltmelerle başlayın sonra inşallah daha büyük değişiklikler olur. Osmanlıdan çok laf edildi. 1827 yani yine özellikle genç hanım arkadaşlara söylüyorum. Kadın arkadaş desem daha memnun olur bir grup. 1827 yılında Tıp Fakültesini açmışız tamam İstanbul'da. Ama Cumhuriyete kadar bir tek kadın kabul edilmemiş. Adnan Adıvar bunu Meclise götürmüş. O zamanki Şura-i Devlete. Şura-i Devlet'in verdiği karar şu; kadınlar doktorluk yapamayacakları için uygun değildir. Ancak Cumhuriyetle biz kadınlar o işi alabildik.

Bir kere Nusret Hoca'nın öğretilerini ben size söylemezsem olmaz. Bazılarını aktarmak istiyorum. Bize hep şunu söylerdi; *“asla araştırmalarınızı akademik kaygıyla sırf o amaçla yapmayın ucu mutlaka topluma dayanması, dokunması lazım”*. Gerçekten de topluma değmeli yaptığımız. Nusret Hoca *“eğer ülkeye hizmet edecekseniz silinmeyi öğrenin”* derdi. Bir gün dedim ki; *“Hocam bize böyle dediniz ama yok ol demediniz”* değil mi dedim. Çünkü bir yere yazmamışlardı benim adımlı. Neyse güldü. Bir de *“ülkeye hizmet duvar örmeye benzer derdi. Herkes bir tuğla koyar bir de bakarsınız duvar bitmiş”*.

Onun dışında bir iki şey daha söyleyeyim: Bir kere, hiçbir güce inanmayın. Sadece bilimin gücüne inanın. Yani düşünüyorum da benim hiçbir politik arkam olmadı. Param hiç olmadı. Ama ben güçlüydüm. Yani

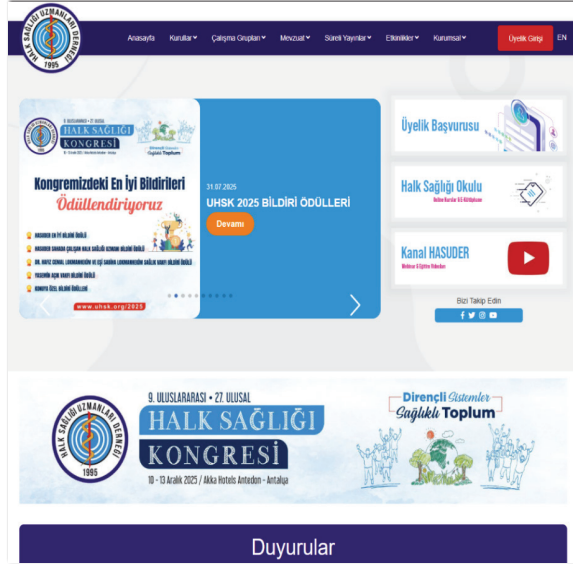
güçlü olduğumu hissettim. Aklıma koyduklarımı da yaptım. Dolayısıyla bilim gücü sizi bütün yaşamınızda güçlü kılar. Onun dışında, bu Eğitim Araştırma Bölgelerini şu anda olduğu şekliyle çok beğenmiyoruz ancak bu haliyle de olsa iyi ki varlar. Bu alanları/bölgeleri güçlendirmeye çalışın, ancak öncelikle sistemi düzeltmekle/değiştirmekle işe başlayın.

Bu arada tabi HASUDER, o da gelişerek devam etti. Onu güçlendirmek için de elinizden geleni yapın.

HASUDER, halk sağlığı uzmanlarının akademik gelişimi adına güncel teknolojik araçları (webinerler, uzaktan toplantı araçları) ve geleneksel yöntemleri kullanarak bilimsel yayıncılık yapar, bilimsel toplantılar, seminerler, konferanslar, kongreler düzenler. Halk Sağlığı Okulu, Kanal HASUDER ve e-kütüphane üzerinden üyelerine her türlü bilgi, belge ve kurs olanakları sağlar. Halk sağlığını etkileyen güncel gelişmelerde basına ve kamuoyuna bilgi sağlar.

Derneğin 4 adet süreli yayını (Turkish Journal of Public Health-TJPH, Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi-HASAUD, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni-SOSA ve Halk Sağlığında Gündem-HASGÜN) bulunmaktadır. Başta halk sağlığı araştırma görevlisi olan hekimler ve halk sağlığı alanında doktora yapmış hekim dışı profesyoneller olmak üzere fahri üyeleri de bulunmaktadır. HASUDER çatısı altında başta üyelerimiz olmak üzere ilgili alanlarda çalışan herkesin katılabileceği multi-disipliner yapıda çalışan 23 adet çalışma grubu bulunmaktadır.

Kaynak: HASUDER <https://www.hasuder.org.tr/detay/hakkimizda-hasuder>

HASUDER Web Sayfası

Bizim rol modellerimiz vardı ve düşünüyorum da Bir sürü şeyi öğrendik, öğrettik. Ama sizin de çok iyi rol modelleriniz var. Dolayısıyla onları izleyin. Ümidinizi kaybediyor gibi olursanız Atatürk'ü düşünün. Ben öğrencilerime de bunu söylüyorum. Onlar da çok genç. Çünkü o yoklukta, ya O ümidini kaybetseydi. Biz yoktuk bugün. Dolayısıyla o haldeyken O neleri başardıysa siz de başarabilirsiniz. Sayın Başkan, son sözüm, okuyorum Organize olun. Savunuculuk yapın, organize bir savunuculuk. İşe yarayacaktır kesinlikle. Son olarak söylemek istediğim; eğer birbirinizi destekleme beceriniz yok ise sakın yıpratmaya çalışmayın. O size yılları kaybettirir. Ülke de bundan yararlanmaz. Teşekkür ediyorum.

B Kılıç

Ben teşekkür ederim. Evet hocam, sizler de bizim rol modelimizsiniz. Biz de size tekrar teşekkür ediyoruz. Şimdi Sabahat hocamla devam edeceğim.

S Tezcan

Evet arkadaşlar. Benim sizlerin yaşında, genç arkadaşlarımla yaşında, bir kızım var. Herhangi bir şey söylediğim zaman ya da küçük bir uyarı yaptığım zaman “Anne, ben şu yaşıyım, öğüt istemiyorum” diyor. Şimdi, size de bizim söyleyeceklerim öğüt gibi gelmesin, lütfen yaşanmışlıklarımızdan çıkardığımız sonuçlar olarak dikkate alın. Sonunda hepiniz kendi yaşadıklarınızla, hocalarınızla, çevrenizde çalıştıklarınızla deneyimleyecek kendinizde yeni bir sentez yapacak, yeni bir mesleki ve sosyal kişilik oluşturacaksınız.

Şimdi ben de küçük küçük notlar aldım, unutmamak için. Bir kere halk sağlığı istemeyerek yapılmaz. “TUS’ta halk sağlığını kazandım geleyim, burada biraz zamanımı geçireyim, sonra TUS’a hazırlanırım tekrar giririm” demeyin, lütfen kimse bunu yapmasın, bu hem emek hem kaynak israfıdır, gönülden isteyenler gelsin. Çünkü bu alan zorlu bir alan, mücadeleyi gerektiren bir alan. Sizleri kolay bir gelecek beklemeyecek. Her açıdan, üniversitede de olsanız, kamuda da çalışsanız, özelde de çalışsanız kendinizi çeşitli mücadeleler içinde bulacaksınız bunun için isteyerek bu alana yönelmek size güç katacaktır.

Benim size ikinci tavsiyem: Konuları, teorik konuları çok çok iyi öğrenin, özellikle temel konuları. Becerilerinizi geliştirin ve bunları güncelleyin sürekli. Bilgilerinizi devamlı gözden geçirin. Bugün kaynaklara ulaşmak çok daha kolay. Bizlerin ömrümüz kütüphanelerde, özet çıkarmakla geçti, çünkü fotokopi yoktu, ayrıca istediğimiz her kaynağa da ulaşamıyorduk, çünkü güncel yayınlar hemen gelmiyordu. Sonra zamanla bizler kendi alanlarımızda araştırmalar yapmaya, yaptıklarımızı yazmaya, kaynak oluşturmaya gayret ettik.

Benim size önereceğim diğer önemli bir konu da uzmanlaşmanız,

özellikle üniversitede çalışan arkadaşlar halk sağlığının belli alanlarında uzmanlaşmalılar. Halk Sağlığı çok geniş bir alan, hepsinde birden çalışmaya zamanınız ve enerjiniz yetmeyecek. Kamuda çalışıyorsanız, sorumluluklarınız varsa bile, belli alanlarda çalıştırılmalarını öneriyorum.

Diğer önemli bir konu, olmazsa olmazımız: Tüm sağlık mesleklerinin mezuniyet öncesi ve sonrası uygulamalı eğitimleri için Eğitim Araştırma Bölgeleri şarttır. Lütfen Sağlık Bakanlığı ile ilgisi olan ya da bağı olan arkadaşlar çaba göstereyin, bu konuda herkes elini taşın altına koysun. Eğitim Araştırma bölgelerinin yeniden oluşturulması sağlansın. Çünkü asistanlarımız Halk Sağlığı uzmanlığı uygulamalarını yapamıyorlar ve eksik kalıyorlar. Saha eğitimi olmadan sadece teorik Halk Sağlığı eğitimi olmaz.

Tabii bunları yapabilmek için yabancı dil öğrenmeniz şart. Yani yabancı dilsiz artık hiçbir şey yapamazsınız. Bugün evrensel dil olan İngilizce tabii birinci planda, ama diğer dilleri de bilerseniz size çok faydası var. Diğer bir konu çalıştığınız ortamı, toplumu, bölgeyi, kurumları her yönüyle fiziksel koşulları, işte biyolojik koşulları, sosyal koşulları ile çok iyi tanıyın.

Birlikten güç doğar. Üniversiteler için söylüyorum bunu. Halk Sağlığı anabilim dallarının işbirliği yapması lazım. Bölgesel de olabilir bu ulusal da olabilir. Büyük projeler yapın. Türkiye'nin sorunları için. Yani çoğu şeyi bilmiyoruz. Mesela İstanbul Üniversitesi'nden bir dahiliye, endokrin, kardiyologlardan ve istatistikçilerden oluşan bir ekip TEKHARF kalp hastalıkları çalışması, diyabet taraması yapabiliyor. Benim gönlüm isterdi ki bunları biz yapalım. Ya da biz de o tür işlerin içerisinde olalım. Bunlar eksik kaldığımız alanlar.

Halk sağlığı alanında eğer tanınmak istiyorsanız, yani saygın bir yer edinmek istiyorsanız lütfen bilimsel çalışmalar yapın ve bilgi üretin. Yoksa kuru kuru teorik şeyleri söyleyerek halk sağlıkçı olunmuyor. Çünkü hakikaten “*bilgi güçtür*”. Bunu Münevver Hanım sık sık söylerdi. Kulağımıza küpe yaptık. Rahmetli Cahit Hoca da Nusret Hoca da ben Amerika’ya gitmeden vedalaşmaya gittiğimde “*Kızım burada sana çok ihtiyaç var, öğrendiklerini çok iyi öğren de gel*” demişti. Ben, o gündür bugündür o gayret içindeyim pek çok arkadaşımın olduğu gibi. Ayrıca sektörler arası iş birliği şart, disiplinler arası iş birliği çok önemli. Başarı sadece halk sağlıkçılarla eksik olur, ilgili klinik dallarla diğer disiplinlerle işbirliği yapmak bize de güç katar onlara da güç katar.

Çoğu zaman eksik bıraktığımız diğer önemli bir konu da geri bildirim. Bir bölgede ve/veya kurumda yaptığımız tüm çalışmalardan o elde ettiğimiz bilgileri, önerilerimizi yöneticiler ve tüm ilgililerle paylaşmamız şarttır. Yoksa şöyle algılanıyor sahada: “*Sabahat Hanım profesör olmak için bir proje yaptırıyor*” ya da “*X hanımı/beyin kariyerini yükseltmek/geleceği için bu iş yapılıyor*”. Bu algının olmaması için çalışmalar bittiği zaman ilgililerle toplantılar yapıp önemli konuların paylaşılması şarttır.

Ben halk sağlığı uzmanı genç meslektaşlarıma önerilerimi şöyle özetlemek istiyorum:

- 1)*Halk Sağlığı alanına isteyerek yönelin*
- 2)*Halk Sağlığı alanındaki temel konular konusunda teorik ve uygulamada yetkinlik kazanın*
- 3)*Bilgi ve uygulamaların güncellenmesini sağlayın*
- 4)*Halk sağlığının belirli alanlarında uzmanlaşın*
- 5)*Halk sağlığı uygulamalı eğitimleri için Eğitim Araştırma bölgeleri kurulmalı*
- 6)*Yabancı dil öğrenin*

- 7)Kurumların, sahanın, toplumun özelliklerini bilin
- 8)Halk sağlığı anabilim dallarının iş birliğini sağlayın
- 9)Kanıtı dayalı hizmet sunmak için yerel ulusal bilimsel çalışmalar yapın
- 10)Kamu / Üniversite / STK / Özel sektör iş birliğini sağlayın
- 11)Geri bildirim / Paylaşma / Uzlaşma yapın
- 12)Ulusal/uluslararası meslek örgütlerine üye olun, kongre/kurs vb etkinliklere katılın
- 13)Tüm hayatınızda kendinizle yarışın, bilgi güçtür, bu güç özgüveninizi artırır ve kıskançlıkları önler.

Daha çok şey var söylenecek ama ben burada bırakmak istiyorum Teşekkür ederim.

B Kılıç

Teşekkürler Hocam, Zafer Hocam sizinle devam edeceğiz.

Z Öztekin

Benim söyleyeceklerimin tamamını Sabahat söyledi. Aklın yolu bir. Ben bir defa seçim kararı verirken genç arkadaşlara birkaç şey söylemek isterim. Biz Sabahat Hanımla sınıf arkadaşınız. 1963 yılında girdik fakülteye 69 yılında mezun olduk. Biz 100 kişi girdik fakülteye. 59 kişi mezun olduk. Bilmiyorum hatırlar mı Sabahat mezuniyet yemeği veriyor İhsan Doğramacı, o zaman rektör. Konuşmasında dedi ki “Bu 59 kişiden 4 arkadaş halk sağlığını seçmiş” dedi. 59’da 4. Ve konuşmasının önemli bir kısmını halk sağlığını seçen kişileri överek geçirdi.

Şimdi biz, o tarihlerde pek çok dalı seçebilirdik. Ama halk sağlığını seçtik isteyerek, taammüden seçtik. Şimdi, şu anda seçen arkadaşlar, hangi düşünce ile seçiyorlar bilmiyorum. Ama şunu öneriyorum: Uzmanlık

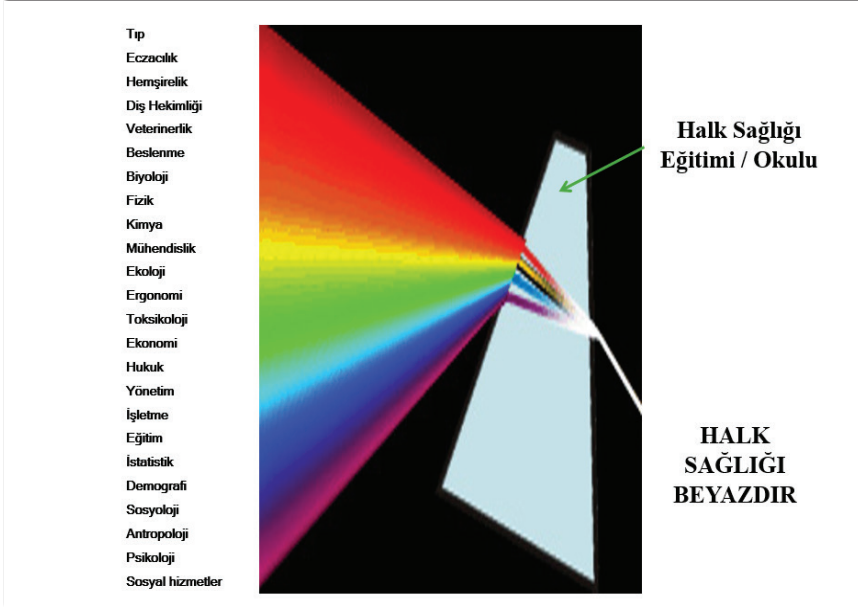
eğitimine başlamadan önce halk sağlığı hakkında yeterince bilgi edinin. Yani halk sağlığının ne olduğunu bilmeden halk sağlığı eğitimine başlanmaz. Birinci tercihiniz değilse halk sağlığı uzmanı olmayın. Yani Sabahat Hanım da söyledi, gerçekten istiyorsanız bu dalı seçin. Yaşam felsefeniz zengin olmaksızın halk sağlığı uzmanı olmayın. Yani bilin ki bir halk sağlığı uzmanı eğer yatlar, katlar almışsa bunda bir yanlışlık var. Olmaz öyle şey. Halk sağlığı uzmanı mı yoksa halk sağlığı doktorası mı yapmak istiyorsunuz? Bunu da iyi değerlendirin. Yani uzman olunca ne olur, doktora yaparsan ne olur? Bunu da iyice araştırın ve ne yapacağınıza karar verin. Şimdi halk sağlığı bilimi ve uygulamaları, çok geniş bir alanda, çok farklı olay ve faktörler ile ilgilenir. Yani şunu bir şey gibi, güneşin yedi rengi gibi algılayın.

Halkın Sağlığını Etkileyen Uygulama ve Faktörler-Zafer Öztek

Yani bakın halk sağlığı tıp fakültelerine sığmayacak kadar geniş bir alandır. Bunu Necati de söyledi. School of Public Health var. Yani halk

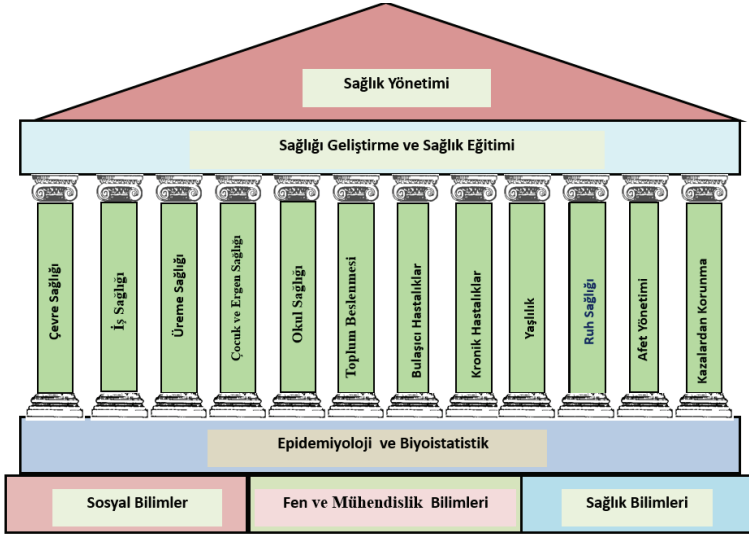
sağlığı okulları var tıbbın dışında, tıba eş değer. Çok geniş bir alan. Yani biz yoksulluktan bahsederken politika yapmıyoruz. Yani yoksulluk halkın sağlığını etkilediği için gelir dağılımının dengeli olması lazım falan diyoruz. Bu bizim işimiz. Yani görüyorsunuz çok geniş bir alan. Halk sağlığı bilimi bunu söyledim tıbbın içine sığmayacak kadar geniş. Şimdi bilim dalı olarak da geniş bir yelpaze. Şimdi biz asistanları şöyle eğitiyoruz: Ben diyorum ki “halk sağlığı beyazdır”. Şunu demek istiyorum. Bakın burada sol tarafta gördüğünüz bütün dallar halk sağlığı asistanının az çok bilmesi gereken şeylerdir.

Halkın Sağlığı Beyazdır-Zafer Öztekin

Biz ne yapıyoruz? Bu kadar ayrıntılı bilim dalını özetliyoruz. Yeteri kadarını eğitimde veriyoruz ve mezun ediyoruz. Yani halk sağlığı uzmanı, aslında şurada gördüğünüz bu kadar disiplinin halk sağlığı uygulamalarında yeteri kadarını edinerek mezun oluyor. 7 rengin birleşmesi beyazsa ben de diyorum ki “*Halk sağlığı beyazdır*”. Bu kadar

şey. Eğitim konularını geçeyim. Şu grafiği ben halk sağlığının çatısı olarak sunuyorum.

Halkın Sağlığının Çatısı-Zafer Öztekin

Şimdi bakın halk sağlığı eğitimine sağlık bilimlerinden gelinebilir, fen ve mühendislik bilimlerinden gelinebilir, sosyal bilimlerden gelinebilir. Önce biz bunlara epidemiyoloji, biyoistatistik öğretiyoruz. Ondan sonra halk sağlığının işte değişik halkın sorunları ile ilgili konuları işliyoruz. Bundan sonra sağlığı geliştirme, sağlık eğitimini anlatıyoruz. Sağlık yönetimini oturtup, mezun ediyoruz. Bizim konularımız, çatımız bu. Şimdi görülüyor ki çok geniş bir alan. O nedenle genel bir halk sağlıkçı olarak kalmakla yetinmeyin. Sabahat Hanım da söyledi, tekrar ediyorum. Bir dalda uzmanlaşın. 3-4 tane yan dalımız var bizim ama benim buradaki kastım o değil. Yan dal olmasa bile halk sağlığının herhangi bir dalında derinleşin. O dal dendiğinde akla siz gelin. Anlatabiliyor muyum? Aksi takdirde, o halk sağlığının geniş havuzunda yiter gidersiniz.

Halk Sağlığı uzmanlığı ile yetinmeyin. Tıbbın diğer dallarındaki branşları ile de ilgilenin; mesela mikrobiyoloji, mesela göğüs hastalıkları iş sağlığı falanla da ilgili. Kendinizi sürekli olarak geliştirin. Mutlaka bir dergiye en az bir dergiye abone olun. Resmi Gazete okumayı günlük yaşamınızın bir parçası yapın. Çünkü halk sağlığı yönetimle çok ilişkilidir. Resmi gazeteyi her gün takip edin derim.

İngilizcenizi geliştirin, Sabahat Hanım da söyledi. Olanak bulursanız yabancı ülkelerde bulunun, ulusal sağlık kuruluşları ile ilişkiyi koparmayın. Alt kademelerden başlayıp halk sağlığında yükselmeyi peşinen kabullenin. Yani uzman olduğunuzda, ben hemen bir yere müdür olacağım, başkan olacağım, başhekim olacağım demeyin. Çünkü halk sağlığı bitmiyor. Alt kademelerde pişe pişe yükseleceksiniz. Önemli olan halk sağlığı ile ilgili kararların verildiği karargahta o karar verme ekibinin içinde yer almanızdır. Bir sivil toplum kuruluşunda mutlaka yer alın.

Hani 5 yıldızlı doktor hikayesi var ya... Halk sağlıkçısı da öyledir. Toplumun lideri, avukatı olmaya çalışın. Halk sağlığının ayrılmaz bir parçası bu. Mutlaka halkın içinde bulunun. Akademik yaşamı seçseniz de bir süre alanda deneyim kazanmanın gelecekteki akademik başarınızı arttıracasını unutmayın. Yani önce bir sahada çalışın, Necati bunun güzel bir örneğidir aslında, ondan sonra halk sağlığına gelseniz bence daha iyi edersiniz.

Hangi dalda, makamda çalışırsanız çalışın araştırmalardan ve epidemiyolojiden uzak kalmayın. Epidemiyoloji bizim tanı koyma yöntemimizdir, biliyorsunuz. Halk Sağlığı uzmanı da toplumun sağlık sorunlarına tanı kor önce, ondan sonra tedavi. Tanı koyarken epidemiyoloji sizin ister sahada çalışırken ister klinikte, şurada

burada fark etmez, araştırma yapın, epidemiyolojiden uzak kalmayın. Başkalarıyla değil kendinizle yarışın. Her ortamda halk sağlıkçıların bir temsilcisi olduğunuzu unutmayın.

B Kılıç

Çok teşekkürler hocam. Necati Hocam sözü size veriyorum.

N Dedeoğlu

Zafer her şeyi sıraladı. Vallahi bana bir şey kalmadı. Çok da güzel konuştu. Ben çok kısa söyleyeceğim. Ben halk sağlığı uzmanı olduğum için hayat boyu hiç pişman olmadım. Mesleğimi severek yaptım. Yaptığım şeylerin bir kısmı, ben tuğla tuğla üzerine koydum, birisi geldi, bir tekme attı, yıktı. Hiç umurumda değil. Başka arkadaşlarım devrıldılar. O duvar yıkıldı, başka duvar örmeye başladım. Sadece sıklıkla “*Ne iş yaptığımı*” insanlara anlatmakta zorlandım.

N Bilir

Geliştirin, kendinizi geliştirin. Güçlü hissedin kendinizi. Sonra halk sağlığı kavramını yaygınlaştırmaya çalışın. Yani bu, sağlık camiasının içinde de olabilir, sağlık camiasının dışına da taşabilir. Halk Sağlığı kavramını yaygınlaştırmaya çalışın. Halk sağlığı kavramının ne olduğunu topluma anlatmaya çalışalım. Yıllar evvel bir tıp fakültesi dekanı, bizim tıp fakültemizin dekanı Nusret Fişek Hocamıza bir fakülte kurul toplantısında sormuş: “*Hocam, siz Halk Sağlığı olarak ne iş yaparsınız? Yani şimdi sizin asistanlarınız var. Filan filan dallarda uzmanlarınız var. Bir sahanız var. Ne iş yapıyorsunuz siz?*” demiş. Şimdi bugünkü tıp fakültesi dekanları halk sağlığı alanında biraz daha bilgi, deneyim, birikim sahibidirler ya. Bu acemi soruyu sormazlar umarım bir daha. Ama kendimizi de tanıtmamız lazım. Yani halk sağlığının ne iş yaptığını geniş kesimlere yaymamız lazım. Nasıl yayarız? Eğitimler,

konferanslar, iş birlikleri, ortak çalışmalar vs. Yoluyla yayarız; yani hiç kimse “Bir cerraha ne iş yaparsın?” diye sormaz. Belli ki onun işleri bilinir, her toplum onu bilir. Ama halk sağlığını topluma da ya da sağlık camiasına da iyice tanıtmak, yaymak lazım. Bir de tabii bizim işimiz biraz da politika. Dolayısıyla politikacılarla da ilişki içerisinde olmamız lazım. Onlara da halk sağlıkçıların ne iş yaptığını anlatmanın yanı sıra onlarla iş birliği yolu bulmamız lazım. Yani bu bakanlıklar olabilir, meslek odaları olabilir, sivil toplum kuruluşları olur vesaire. Bu yönde de herhalde kendimizi geliştirmemiz, tanıtmamız lazım.

HASUDER’in çalışma alanları temel olarak halk sağlığının alt disiplinleri olan epidemiyoloji, biyoistatistik, sağlık politikası, sağlık yönetimi, sağlık sistemi, çocuk sağlığı, kadın sağlığı, üreme sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, bulaşıcı olmayan hastalıklar, yaşlı sağlığı, çevre sağlığı, iş sağlığı, toplum ruh sağlığıdır. Bunların dışında toplum sağlığını etkileyen halk sağlığı acilleri, toplumun sağlık okuryazarlığı, afetler, göçmenlik gibi toplumsal hareketlerle ilgilenir.

Kaynak: HASUDER <https://www.hasuder.org.tr/detay/hakkimizda-hasuder>

Bir de Halk Sağlığı camiası içinde iletişim ve iş birliğinin geliştirilmesi için çaba göstermek gerekir. Halk Sağlığı camiamız geliyor, halen uzman sayımız 1000’e yaklaşmış durumda. Bu grup içinde de iletişim ve iş birliğini geliştirmek gerekiyor. Bu amaçla örneğin yerel-bölgesel toplantılar organize edilebilir, günümüzün iletişim olanakları aracılığı ile konferanslar düzenlenebilir. Bir grup tarafından yapılmış olan bir projenin tanıtımı ve sonuçlarının duyurulması amacı ile toplantı düzenlenebilir; birden fazla anabilim dalı iş birliği ile ortak araştırmalar ve projeler yapılabilir. Tanışma ve etkileşim bakımından Kongreler önemlidir, Kongrelere katılım için olanaklar yaratılmalıdır. Kısaca bunları söyleyeyim, diğer söylenenleri tekrar etmeyeyim. Tabiatıyla katılıyorum hepsine. Teşekkür ederim.

Son 4 Halk Sağlığı Kongresi
(2021-2024)

Ç Güler

Arkadaşlar, asistanlık hocaların ders anlattığı, not alınıp o notlardan sınava girilen bir eğitim değildir. Ben bana gelen her asistana baştan söylerim: “*Bak kardeşim, insan cinsi üçe ayrılır; kadın, erkek, asistan. Asistanlar kadın ve erkek haklarından yararlanamazlar*” derim. Bir anlatılanı beş kez araştırmak, on kez araştırmaktır, hocayı da sorgulama dönemidir asistanlık. Hep öğrenci mantığı içerisinde, bize bu dersi anlatmadı mantığı içerisinde bir yere gidemezsiniz. Şimdi bizde toplumun gençleri genellikle kendilerine büyük hayallere layık görmüyorlar. Ben fizyolojide iken şimdi endokrin ve kardiyoloji profesörü olan iki intörn geldi. Bana dediler ki “*Biz dalma fizyolojisi yapacağız. Hacettepe’de mi yapalım, Ankara’da mı?*” Dedim “*Burada kovaya mı dalacaksınız?*” (Kahkahalar) Dalma fizyolojisi. Bu işin piri kim onu bilmiyoruz. Olmaz. Öyle bir uç şeyi istiyorsan bu işle uğraşan kişi tanıyacaksın. Kaptan Cousteau ve ekibiydi. “*Yazdınız mı onlara?*” “*Abi, O, bizi ne yapsın?*” Bir dakika. Reddedilme, yetenek sınavı değil ki. Belki de seni reddeden, kaybediyor. Niye, yani reddedilince hemen ben kaybettim duygusuna kapılıyorsun? Kaptan Cousteau’ya yaz. O seni reddeder yahut da kabul eder. Ama ondan sonra gel bana de ki “*Kaptan Cousteau’ya da yazdık. Değerimizi anlamadı. Sahil üniversitelerinde bu şans yok. Hacettepe’ye mi gireyim, Ankara Tıp’a mı?*” Şimdi bütün mesele bu.

Şimdi bizde genellikle, eskiden biz hocalara, emekli olan hocalara, başka fakültelerin hocalarına da dinlemeye giderdik. Orada iki tane hocanın emeklilik konuşmasına gittiğinde biri şey sordu yorganın bir tarafı ağzınıza geliyor bir tarafı ayağınıza. Onu nasıl ayırt edelim? İşte hepimiz boncuk takarız, kızlar işleme yaparız dediler, işaret koruz. Ama herkese tek tek soruyor. Ya dedik ki ihtiyar yani işaret konur yani, ne uğraşıyorsun? İyi ki emekli oluyorsun. Ama hepimize tek tek sorduktan

sonra dedi ki “Arkadaşlar, vücudunuzun bir yerinin diğerine göre pis olması gerekmiyor. Ayağınızı yıkayın”. (Gülüşmeler) Bu hayatımda aldığım en iyi eğitimidir.

Yine bir başka hoca emekli olurken gitmiştim. O da Ankara Tıp’tan yaşlı bir hocaydı. “Çiçek hastalığını eradike ettik, çiçek aşısı sayesinde” diye hava basıyoruz. Kendimize de pay çıkartıyoruz. “Beyler, arkadaşlar” dedi “Şımarmayın o kadar. Mikroplar, bu dünyada milyonlarca yıl daha tecrübeli onlar başlarının çaresine bakar. Gevşemeyin, gevşemeyin.” Dedi bitirdi dersi. Sonradan o AIDS’di, işte COVID’di çıkınca hakikaten kulağımda hala çınlıyor, Allah rahmet eylesin. Çok yaşlı bir hocaydı. Ama bazen insanları değişik görüşleri dinleme geleneğini de almakta fayda var.

Ben genç arkadaşlardan özellikle ikinci bir dil olarak İspanyolca öğrenmelerini öneriyorum. İkincisi Anadolu Üniversitesi’nin Reklamcılık ve Halkla İlişkiler kurslarına katılın. Bedava özel bir kurs. Bir Üniversiteyi bitiren parasız oraya yazılıyor. Çünkü orada öğreneceğiniz bazı temel bilgilerin size çok faydalı olacağını düşünüyorum. Medya ile ilişkiler konusunda beceriler kazanmanız gerekiyor. Çünkü medyayı yönlendirmekte karşı tarafın silahını bilmek için bunları öğrenmenizde büyük faydalar var.

Ama sonuçta dayanışma gerekiyor. Biz birbirimizle dayanışmayı da ancak dernekle yapabiliriz. Sonunda dernek söz konusu olunca koşmamız gerekir. İşte Tabip Odası, kızdığım zaman dahi koşa koşa gittim. Çünkü bu tip şeyler olmadıkça örgütlenmeler olmadıkça tek tek bir etki gücümüz olmayacaktır.

Gelecekte ben hepinizin çok uygun yerde olacağınızı biliyorum. Ama son noktaya vardığınız duygusuna kapılmayın. Ben yıllarca öğrencilerime şunu söyledim hep. Her gruba söyledim ama bıkmadan. Bir gün masaya yumruğunu vurur da *“bu işin pîri benim, benden başkası bilmez”* dersem, çocuklar bana diyeceksiniz ki *“hocam her şeyi bilir hale gelmişin artık emekli ol”*. Gerçi şimdi emekliyim ama şimdi de *“artık konuşma, kimseye söyleme”* deyin bari. Bu duyguyu hiçbir zaman söylemedim.

Bir de beni biliyorsunuz. Övünerek bitirmek istiyorum. Ben herkese öğretirim. Niye? Çünkü herkesten öğrenmeye hazırım. Başkasından öğrenmeye hazır olmayan kimseye bir şey öğretemez. Onun için son bilen olmayın. Herkesten öğrenmeye hazır olun. Herkesten öğrendiğiniz oranda da öğretirsiniz. Hepinize başarılar diliyorum

B Kılıç

Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Bitirirken HASUDER olarak tüm halk sağlığı camiasına 23 çalışma grubumuzu ve 4 dergimizi hatırlatmak isteriz. HASUDER olarak tüm üyelerimizin katkısına ve katılımına ihtiyacımız var.

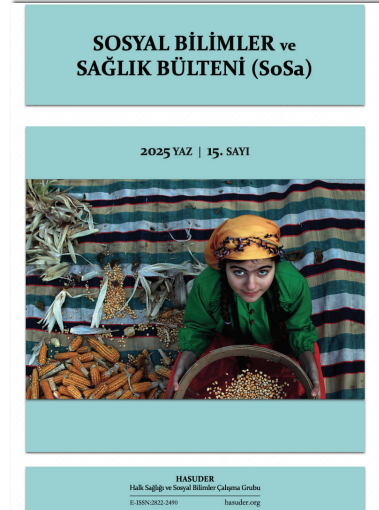
Tüm salona, gelip dinleyen herkese çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

HASUDER Çalışma Grupları*
Afetler ve Acil Durumlar Çalışma Grubu
Araştırma Görevlileri Çalışma Grubu
Bilişim Çalışma Grubu
Bulaşıcı Hastalıklar Çalışma Grubu
Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Çalışma Grubu
Çevre Sağlığı Çalışma Grubu
Çocuk, Ergen ve Okul Sağlığı Çalışma Grubu
Engelsiz Toplum Çalışma Grubu
Epidemiyoloji Çalışma Grubu
Göçmen Sağlığı Çalışma Grubu
Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler Çalışma Grubu
İş Sağlığı Çalışma Grubu
Nadir Hastalıklar Çalışma Grubu
Öğrenci Çalışma Grubu
Sağlığın Geliştirilmesi ve Sağlık Okuryazarlığı Çalışma Grubu
Sağlık Ekonomisi Çalışma Grubu
Sağlık Politikaları ve İstihdam Çalışma Grubu
Sahada Çalışan Halk Sağlığı Uzmanları Çalışma Grubu
Toplum Ruh Sağlığı Çalışma Grubu
Toplumsal Cinsiyet Kadın ve Üreme Sağlığı Çalışma Grubu
Tütün ile Mücadele Çalışma Grubu
Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu
Webiner Çalışma Grubu

**Alfabetik sıralı, 2025 Eylül itibariyle*

*Turkish Journal of Public Health
(Turk J Public Health)*

*Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni
(SoSa)*

*Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi
(HASAUD)*

*Halk Sağlığında Gündem
(HASGÜN)*

HASUDER Yayınları

SON SÖZ

Bu kitapta sesine kulak verdiğimiz her bir hocamız, sadece yıllanmış ve damıtılmış saf bir bilgiyi değil aynı zamanda bir vicdanı ve geleneği de genç kuşaklara aktarıyor. Cumhuriyetin bu idealist genç hekimleri kimi zaman bir dağ köyünde, kimi zaman bir üniversite kürsüsünde, kimi zaman bir halk eğitiminde veya yurt dışında uluslararası bir toplantıda, bizleri yani halk sağlığını başarıyla temsil ettiler, gururlandırdılar.

Halk sağlığı hocalarımız, halk sağlığının Türkiye'deki önderleri Refik Saydam, Nusret Fişek, Muzaffer Akyol, Cemalettin Or, Doğan Benli, Rahmi Dirican, Nevres Baykan, Nevzat Eren gibi hocalarımızdan aldıkları bayrağı yere düşürmeden taşıdılar. Her biri bu ülkenin halk sağlığı tarihine hem bir iz hem de bir ışık bıraktı. Bu nedenle onlara minnettarız.

Bu söyleşinin Türkiye Halk Sağlığı tarihi açısından öne çıkan temalarını beş başlık altında özetleyebiliriz:

1)Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Anadolu halkının sağlığını korumak amacıyla halk sağlığına yaptığı yatırımların önemi ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede özellikle idealist bir sağlık insan gücünün yetiştirilmeye çalışıldığı, genç kuşaklara milli bir bilinç verilmeye çalışıldığı görülüyor.

2)Koruyucu sağlık hizmetlerine verilen önemin Ankara'da kurulan Hıfzıssıhha Kurumu ile anıtlştırılması dikkati çekmektedir. Bu kurumda kurulan laboratuvarlarda mikrobiyolojik ve serolojik tahliller başta olmak üzere su, gıda, ilaç vb incelemelerin yapıldığı, deney hayvanları yetiştirildiği dikkati çekmektedir. Ayrıca bu anıtsal kurumun aşı üretimiyle taçlandırıldığı ve halk sağlığı uzmanlık eğitimlerinin başlatıldığı görülmektedir.

3)Etimesgut'ta başlayan Sağlık Merkezi uygulamalarının ve yurt dışına (İngiltere, Almanya, Hollanda vb) halk sağlığı eğitimine gönderilen çok sayıda genç doktorun bilgi birikiminin, Hıfzıssıhha Okulunda ve sonrasında da Sosyalleştirme yasası ile Sağlık Ocaklarında bir kez daha anıtladığı dikkati çekmektedir. Bu çerçevede Refik Saydam, Nusret Fişek, Muzaffer Akyol ve Cemalettin Or'un önderlik yaptığı görülmektedir.

4)Cumhuriyetin ilk 50-60 yıllık döneminde oluşturulan kamucu ve sosyalleştirme ağırlıklı sağlık sisteminin, 1980 yılından sonra başlayan liberal ekonomi anlayışıyla yerini Dünya Bankası destekli sağlık reformlarına bıraktığı ve bu dönemde Sosyalleştirmenin önce desteksiz bırakıldığı, 2010 yılından sonra yıkıldığı görülmektedir.

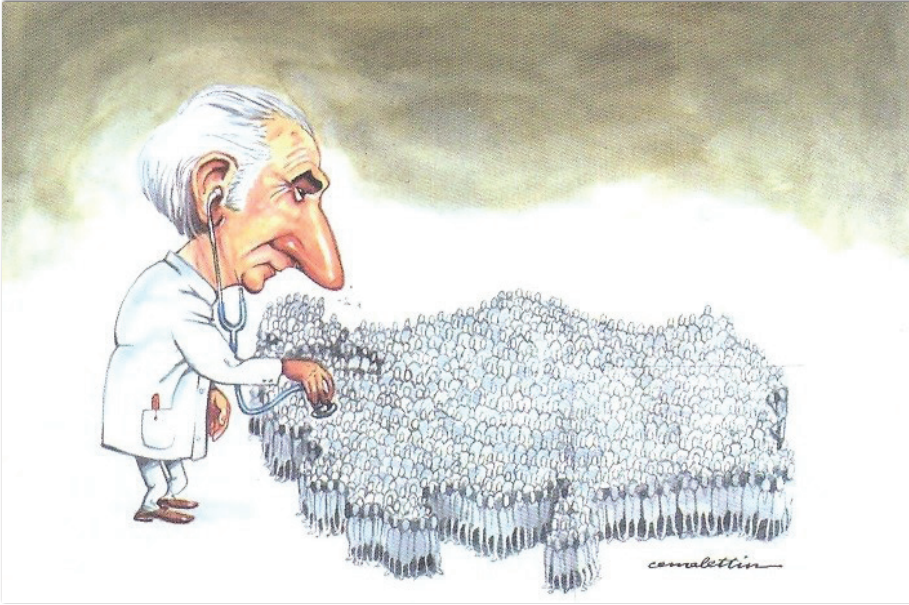
5)Halk sağlığı uzmanlarının çabalarının 1970-80'li yıllarda Türk Tabipleri Birliği çatısı altında daha sonra 1995 yılından itibaren HASUDER yapısı altında bir dayanışma ve örgütlenme yoluna girdiği, ilk yıllardaki emekleme dönemini atlatan halk sağlığı uzmanlarının günümüzde HASUDER aracılığıyla önemli bir aktör haline geldiği saptanmıştır.

Hocalarımızın genç kuşaklara öğütlerini ise şöyle özetleyebiliriz:

- 1)*Her zaman toplum yönelimli olunuz*
- 2)*Bilgiye önem veriniz*
- 3)*Belli bir halk sağlığı alanında uzmanlaşınız*
- 4)*Mutlaka en az bir yabancı dil öğreniniz*
- 5)*Birbirinizle dayanışma içinde olunuz*
- 6)*HASUDER ve benzeri Sivil Toplum Kuruluşları altında örgütleniniz*
- 7)*Ümidinizi hiç bir zaman yitirmeyiniz*

Böylece geçmişten geleceğe halk sağlığı tarihinden çıkartılacak dersler, özellikle genç kuşaklara aktarılması gereken bilgi birikimi bu söyleşi ile özetlenmiş olmaktadır.

Bizler gelecek adına umutlu ve coşkuluyuz. Halk sağlığı tarihi açısından önemi büyük uygulamalara, anılara ve kurumlara sahip çıkmaya devam edeceğiz.

Prof. Dr. Nusret Fişek ve Türkiye

Cemalettin Güzel (2014). Nusret Fişek 100 Yaşında “Herkes Sağık” Karikatür Yarışması, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı ve Karikatür Vakfı, Ankara, s:41.

Kaynaklar

- Aydın E. "Türkiye'de Sağlık Teşkilatlanması Tarihi". Naturel Yayınları, Ankara, 2002.
- Benenson AS. "İnsanda Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolü". Muzaffer Akyol (çeviren), Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1986.
- Beşer E. "Türkiye Halk Sağlığı Tarihinde Büyüklerimiz". Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı. Okyay, Öztekin, Dedeoğlu (editörler). HASUDER Yayınları, Ankara, 2018.
- Bilir N, Öztekin Z. "Türkiye'de Çağdaş Halk Sağlığının Gelişme Sürecinde Hacettepe Etkisi". BG Tasarım, Ankara, 2021.
- Doğan AE. "Hıfzıssıhha Okulu ve Nusret Fişek". Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, Ankara, 2005.
- Ekinci AK. "Hayatım Sosyalizasyon". TTB STED, Haziran 2001, c:10, s:6, s:212.
- Enginün İ, Kerman Z. "Ahmet Haşim Bütün Eserleri-VI", Dergâh Yayınları, İstanbul, 1991, s.66-70.
- Eser E, Aksu M, Bilgin AC (ed). Cumhuriyet ve Sağlık:1923-2023. Manisa Celal Bayar Üniversitesi yayınları, Manisa, 2023.
- Fişek N. "Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin gerektirdiği harcamalar ve programın finansmanı", Hıfzıssıhha Okulu Yayını, No:14, 1964.
- Fişek N. "Sosyalleştirme" Muş Sağlık Bülteni Dergisi, Sayı:4, 1964.
- Fişek N. "Türkiye'de sağlık hizmetlerinin gelişmesini engelleyen faktörler", TTB Yıllığı, 1970:7-16.
- Fişek N. "Atatürkçülük ve Sağlık Politikamız", 2 Nisan 1981, Cumhuriyet Gazetesi
- Fişek N. "Sağlık Hakkı ve Yeni Anayasa", 5 Ağustos 1982, Cumhuriyet Gazetesi
- Fişek N. Halk Sağlığına Giriş. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, 1983.
- Fişek N. "Temel Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Hizmetlerinin finansmanı konusunda söyleşi" Sağlık-İş Kolunda Sendika Dergisi, Ocak 1990.
- Güzel C. "Herkesin Sağlık" Karikatür Yarışması, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı ve Karikatür Vakfı Yayını, Ankara, s:41, 2014.
- Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Enstitüsü. "Etimesgut Sağlık Bölgesi'nin 1967-68-69 Yılları Faaliyet Raporu", Hacettepe Basımevi, Ankara, 1970.
- Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Bilim Dalı. "Çubuk Bölgesi 1977 Yılı Çalışma Raporu", Ankara, 1978.
- Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. "Etimesgut Sağlık Bölgesi 1980-84 Yılları Çalışmalarının Değerlendirilmesi". Benli, Erdal, Bulut (haz.), Yayın No: 85/29, Ankara, 1985.
- Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. "Etimesgut Sağlık Bölgesi 1985-89 Yılları Çalışmalarının Değerlendirilmesi". Benli, Özcebe (haz.), Yayın No: 91/53, Ankara, 1991.

- HASUDER.” Halk Sağlığı/Toplum Hekimliği Uzmanı Meslek Tanımı, Bilgi ve Beceriler Listesi”. Ankara, 2002.
- Kahraman Y, Özer B. “Tarihte Etimesgut”, Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, Editör Mustafa Murat, Ankara, 2018.
- Kılıç B, Aksakoğlu G. “Eğitim Araştırma ve Sağlık Bölgeleri (1964-2005)” Toplum Hekimliği Bülteni, 2006, 25(3):7-14.
- Kılıç B. Hem Kitap Hem Film: Değirmen. SOSA, HASUDER Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni. 2023 Bahar, Sayı:6, s:108-115.
- Kılıç B, Keskin S, Öntaş E. (editörler) Türkiye’nin Halk Sağlığı Uzmanı Gereksinimi:Planlama-İstihdam ve TUS-YDUS Kontenjanları Çalıştay Raporu. HASUDER, 84 sayfa, Ankara, 2025.
- Metin B. “Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü ve Okulu, Dünyü Bugünü ve Geleceği”. Barış Kitap, Ankara, 2024.
- Musal B, Uçku R, Aksakoğlu G. “Narlidere’de Beklenen Yaşam Sürelerinde On Yıllık Süreçte Gözlenen Değişmeler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1996; 10:1: 56-63.
- Osman M. “Sıhhat Almanakı” İstanbul, 1933.
- Örs Y. “Tıp ve Eğitimi:Beş Öğretim Üyesiyle”. Türk Tabipleri Birliği, Yayın No: 013/01, Ankara, 1991.
- Öztek Z. “Türkiye’de 100 Yıl Böyle Geçti:Sağlıkta Olanlar”, SOSA, HASUDER Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni. 2023 Sonbahar, Sayı:8, s:4-30.
- Öztek Z. “Nusret Fişek İle Söyleşi”. Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi, Ankara, 1992.
- TTB. “Nusret Fişek ve Hekimlik”. Türk Tabipleri Birliği, Ankara, 1991.
- TTB. “Halk Sağlığı Uzmanının Görev Tanımı ve Görev Analizi”, TTB Halk Sağlığı Kolu, Eren N.(ed), Ankara, 1992.
- TTB. “Prof Dr Nusret Fişek’in Kitaplaşmamış Yazıları-Sağlık Yönetimi”. R.Dirican (haz.), Türk Tabipleri Birliği, Ankara, 1997.
- TTB. “Prof Dr Nusret Fişek’in Kitaplaşmamış Yazıları-Ana-Çocuk Sağlığı, Nüfus Sorunları, Aile Planlaması”. R.Dirican (haz.), Türk Tabipleri Birliği, Ankara, 1998.
- TTB. “Prof Dr Nusret Fişek’in Kitaplaşmamış Yazıları-III, Eğitim, Tıp Eğitimi, Sürekli Eğitim ve Diğer Konulardaki Yazıları”. R.Dirican (haz.), Türk Tabipleri Birliği, Ankara, 1999.
- Uğurlu MC. “Türkiye’de Öncü Bir Toplum Hekimi Dr Mehmet Cemalettin Or”. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası. 1983, 36(2):3-49.
- Yakıncı C, Durmaz Y, Erkurt MA. “Anılarla Tıpta Öncüler-I”, Akademisyen Yayınevi Kitabevi, Ankara, 2024.

ÖZGEÇMİŞLER

Prof. Dr. Ayşe N. AKIN

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi, Kadın Hastalıkları ve Doğum ve Halk Sağlığı ihtisaslarını, Hacettepe Üniversitesinde yaptı. 43 yıl Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2008 yılında emekliliği müteakip halen Başkent Üniversitesi Kadın – Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü ve Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesidir.

Prof. Akın Türkiye’de Erzurum-Çat Sağlık Ocağı Hekimliğinden başlayarak, Türkiye’nin sağlık sisteminin her basamağında; 4 yıl- Sağlık Ocağı Hekimliği, 15 yıl – Hastane Başhekimliği, 3 yıl -Grup Başkanlığı ve 5 yıl – Sağlık Bakanlığında Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (ASAP) Genel Müdürü olarak görev yapmıştır. İngiltere’de Southampton Üniversitesi ve London School of Hygien and Tropical Diseases’de olmak

üzere toplam 4 yıl ileri eğitim deneyimi olan Prof. Akın, uzun süre Dünya Sağlık Örgütü'nün, çeşitli danışma kurulları (Gender Advisory Panel) ve yönetim Komitelerinde (SCRC) görev almış, başkanlık yapmış olup halen “Dünya Sağlık Örgütü – Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) gibi Uluslararası kuruluşların danışmanıdır. Prof. Akın'ın temel ilgi – çalışma alanı “Kadın Sağlığı / Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet (Gender) konularıdır, bu konularda çeşitli araştırma ve yayınları mevcuttur. Prof. Akın, çalıştığı alanlarda pek çok, “bilim ve hizmet ödülü” almıştır.

Aldığı ödüllerin bazıları:

- 1994 yılında, Türk Tabipleri Birliği (TTB) – Onur Ödülü
- 1995 yılında, Prof. Dr. Nusret Fişek, Halk Sağlığı Bilim Ödülü.
- 2012 yılında, Dünya Sağlık Örgütü – Cenevre İcra Kurulu Kararı ile İhsan Doğramacı Aile Sağlığı ödülü.
- 2019 yılında, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Bilim Ödülü
- 2019 yılı Birleşmiş Milletler – Dünya Nairobi Zirvesinde “İnsan Hakları ve Kadın Haklarına yaptığı katkılar için – Hizmet Ödülü verilmiştir; Bu ödül, Global düzeyde 12 kişiye verilmiş olup Dr. Akın'a Kadın Sağlığına ve İnsan Haklarına son 25 yılda yaptığı katkılar nedeni ile verilmiştir.

Prof. Dr. Sabahat TEZCAN

1945 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1969'da Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği bölümünde asistan doktor olarak göreve başladı, 1972'de Toplum hekimliği uzmanlık eğitimini tamamladı. Aynı bölüme öğretim görevlisi olarak atandı. 1974 yılında ABD North Carolina Eyaletinde North Carolina Üniversitesi Halk Sağlığı Okulu Epidemiyoloji Bölümü'nde yüksek lisansını, aynı üniversitede eğitimine devam ederek 1977'de epidemiyoloji doktorasını tamamladı.

1976 yılında Toplum Hekimliği doçentliği, 1982'de Halk Sağlığı profesörü unvanını aldı. 1975 yılından itibaren HÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda tıp fakültesi öğrencilerine mezuniyet öncesi, anabilim dalının araştırma görevlilerine, sağlık alanında Yüksek Lisans ve Doktora yapan öğrencilere, epidemiyoloji ve halk sağlığı konularında dersler vermiştir. 1986 yılında HÜ Halk Sağlığı Enstitüsü'nün kurulmasıyla epidemiyoloji alanında YL ve Doktora programlarını 1991 den itibaren epidemiyoloji yan dal uzmanlığı programını geliştirmiş ve uygulamıştır. Ayrıca 1994 yılından

itibaren Sağlık Bakanlığı ve ABD/CDC ile işbirliği içinde bakanlıkta göre yapan hekim ve diğer sağlık personeline 4 haftalık 'Epidemiyolojik İnfomasyon Sistemleri (EIS) kurslarını planlamış, yürütmüştür. Halen de Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel müdürlüğünde yürütülen 2 yıllık Saha Epidemiyolojisi programının oluşturulması, yürütülmesinde katkılarda bulunmuştur ve programın bilim kurulu üyesidir.

1988-1990 arasında Akdeniz Ü.T.F Halk Sağlığı anabilim dalında, 1990 yılında 1 yıl süreyle Sağlık Bakanlığında Halk Sağlığı Okulunun yeniden kurması amacıyla görev yapmıştır. 2000-2001 arasında HÜ Halk Sağlığı, 2001-2012 yılları arasında Nüfus Etütleri Enstitüsü Müdürlüğü görevlerini üstlenmiştir. HÜNE Enstitüsünde ikisi Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması olmak üzere 5 ulusal araştırmayı yürütmüştür. Halk Sağlığı alanında çok sayıda yerel, ulusal, uluslararası araştırma ve projeyi planlamış yürütmüştür. 1985 ulusal aşı kampanyası ve sonraki 5 yılın aşılama programının eylem planını yazmıştır. DSÖ, UNICEF, AB Population Council, Pathfinder, TÜBİTAK, DPT gibi çeşitli kuruluşlarda danışmanlık yapmıştır, buralardan sağlanan kaynaklarla yerel ya da ulusal önemli araştırma hizmet projeleri gerçekleştirmiştir. Bilimsel çalışmalarının sonuçlarını içeren çok sayıda ulusal ve uluslararası yayını olup, Epidemiyoloji konusunda ders kitabı vardır.

Prof. Dr. A Zafer ÖZTEK

30 Ağustos 1945 tarihinde Amasya'da doğdu. İlkokulu Giresun'da bitirdi. Samsun Maarif Kolejinde orta okulu, TED Ankara Kolejinde lise eğitimini tamamladı. 1963 yılında girdiği Hacettepe Üniversitesi (H.Ü.) Tıp Fakültesinden 1969 yılında mezun oldu. Aynı Fakültede 1973'te Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanlığını, 1975 yılında Halk Sağlığı Uzmanlığını aldı. 1978 yılında Halk Sağlığı Doçenti, 1988'de Halk Sağlığı Profesörü oldu. Sussex Üniversitesi – İngiltere'de sağlık planlaması eğitimi aldı. 1980 – 1981 yıllarında Dünya Sağlık Örgütü'nün Cenevre'deki Genel Merkezinde “Üreme Sağlığı Hizmet Araştırmaları” biriminde çalıştı. 1982 -1984 yılları arasında Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü ve Yüksek Sağlık Şurası üyesi olarak görev yaptı. Genel Müdürlük döneminde 20 ilimizde sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulamasını başlattı.

1996-1999 yılları arasında H.Ü. Tıp Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve bir süre Dekan Vekilliği, 2006-2012 yılları arasında H.Ü. Halk Sağlığı Enstitüsü Müdürlüğü ve Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı ve Üniversite Senatosunda Tıp Fakültesi temsilciliği görevlerinde bulundu.

Dünya Sağlık Örgütü, UNICEF ve Dünya Bankası tarafından Orta Asya ve Orta Doğu ülkelerinde yürütülen projelerde danışmanlık, eğitimcilik ve yöneticilik yaptı; 1988 -1990 yılları arasında Türk Tabipleri Birliği (TTB) Yüksek Onur Kurulu üyeliği, 1988 – 1992 yılları arasında TTB Halk Sağlığı Kolu Kurucu Başkanlığı görevinde bulundu.

1995 yılında Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) kurucuları arasında yer aldı ve bu Derneğin başkanlığı görevinde bulundu. Halk sağlığı uzmanlarının görev tanımı onun başkanlık döneminde yapıldı, ayrıca “Turkish Journal of Public Health” yayınlanmaya başladı. 1983 yılında kurucuları arasında yer aldığı Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı kurulduğundan buyana Yönetim Kurulu Üyesi ve halen Yönetim Kurulu Başkanıdır. 2012 yılında emekli olduktan sonra İstanbul Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde çalışmaya başlamıştır.

Prof. Öztekin 40 kadarı kendi adıyla, 50 kadarı bölüm yazarı olarak 90 kitabı, 200 dolayında makalesi ve bildirisi, ayrıca, çocuklar ve erişkinler için yayınlanmış öykü ve şiir kitapları bulunmaktadır. Türk Patent ve Marka Kurumunca verilmiş iki faydalı model belgesi vardır.

Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU

Prof Dr. H. Necati Dedeoğlu 1970 yılında Hacettepe Tıp Fakültesinden mezun oldu. Dört yıl Anadolu'nun çeşitli sağlık ocaklarında hekimlik yaptı. !974-75 yıllarında İngiltere'de Halk Sağlığı Uzmanlığı eğitimi aldı.1975 yılı sonunda Ankara'da Hıfzıssıhha Okuluna atandı.1976 yılında 6 ay süreyle DSÖ'nün Moskova ve İskenderiye'de yürüttüğü Bulaşıcı Hastalıklar Epidemiyolojisi kursuna katıldı.1979 yılında Hollanda'da düzenlenen bir yıllık Sağlık Yönetimi Master kursunu bitirdi, Türk işçileriyle ilgili bir araştırma yürüttü. !983 yılında Okul kapanana kadar DSÖ'nün Sağlık İnsangücü Projesinin koordinatörlüğünü ve Hıfzıssıhha Okulu Epidemiyoloji bölüm başkanlığını yürüttü. Bu arada pek çok afette ve sağlık hizmetlerinin sağlanması ve bulaşıcı hastalık salgınlarının kontrolü ile görevlendirildi. Dünya Sağlık Örgütü danışmanlıklarında bulundu. 1983 yılında halk sağlığı doçentlik unvanını aldı.

1883-84 yılları arasında Ankara Sağlık Müdür Yardımcısı ve Gevher Nesibe Eğitim Enstitüsü eğiticisi olarak görev yapan Dr. Dedeoğlu, daha sonra Akdeniz Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında göreve başladı. 1989 yılında profesör oldu ve 2011 yılına kadar Anabilim Başkanlığı görevini sürdürdü. Akdeniz Üniversitesinden sonra 1 yıl Kıbrıs Yakın

Doğu Üniversitesi ve 3 yıl süreyle Başkent Üniversitesi Tıp Fakültelerinde çalışan Dr. Dedeoğlu, şu anda Ankara'da emeklilik yaşamını sürdürüyor.

TÜBİTAK Bilim Adamı bursu, Nusret Fişek Halk Sağlığı Bilim Ödülü, Füsun Sayek Hizmet Ödülü ve Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği ödülü sahibidir.

Prof. Dr. Nazmi BİLİR

6 Mart 1947 tarihinde Akşehir’de doğdu. 1970 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Tıp fakültesini bitirdikten sonra 1974 yılında İç Hastalıkları uzmanı oldu, ardından Toplum Hekimliği (sonraları Halk Sağlığı Anabilim Dalı) Bölümüne geçerek 1976 yılında Toplum Hekimliği uzmanı oldu. Toplum Hekimliği bölümündeyken Çubuk ve Etimesgut Bölge Hastanesinde iç hastalıkları uzmanı olarak çalıştı. IARC bursu ile 1976-1977 yıllarında bir yıl süre ile Londra’da Kanseri Epidemiyolojisi alanında eğitim gördü.

Londra’dan döndükten sonra Bölge hastanelerinde iç hastalıkları uzmanı olarak çalışmaya devam etti. Ayrıca Hacettepe Halk Sağlığı Anabilim Dalındaki öğrenci ve asistan eğitimi programlarına eğitici olarak katıldı. Kanseri epidemiyolojisi alanındaki doçentlik tezi Türkiye’deki bütün Üniversitelerde ve Eğitim Hastanelerinde 1977 yılı boyunca patolojik inceleme sonucunda kanseri tanısı almış olan olguları derlemek suretiyle yapılmıştır. Üniversitede ayrıca İş Sağlığı alanında lisans dersleri ile lisans üstü programların sorumluluğunu üstlenmiştir. 1988 yılında Hacettepe

Üniversitesinde Profesör olmuştur. Tıp Fakültesindeki çalışmaları boyunca Halk Sağlığı ve İş Sağlığı alanlarında 50 dolayında uzman, yüksek lisans ve doktora öğrencisi mezun etmiştir. 2000-2003 yıllarında bir dönem Anabilim Dalı Başkanlığını üstlenmiştir. Anabilim Dalı Başkanlığının yanı sıra 2001-2008 yılları arasında Halk Sağlığı Enstitüsü Müdürlüğü görevi yapmıştır.

2014 yılında emekli olduktan sonra da hem akademik alanda hem de diğer bilimsel alanlarda çalışmalarına devam etmiş ve Halk Sağlığı Enstitüsü içinde İş Sağlığı programlarında dersler vermiş, Tütün Kontrolü Kanunu'nun uygulanması konularında Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü ile işbirliği içinde çok sayıda etkinliğin içinde olmuştur. Türkiye'de tütün kontrolü alanındaki ve iş sağlığı ve güvenliği alanındaki gelişmeleri ve bu konuların tarihçesini içeren çeşitli kitaplar yazmıştır.

Prof. Dr. Çağatay GÜLER

10 Ocak 1951 tarihinde doğdu. 1962 yılında ilkokulu 1965 yılında ortaokul, 1968 yılında Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi'nde lise eğitimini tamamladı. Ortaokul-lise döneminde yerel gazetelerde dizgici, yazar ve DSİ'de mevsimlik işçi olarak çalıştı. 1975 yılında Hacettepe Tıp Fakültesinden mezun oldu. Fizyoloji uzmanlığı, Halk Sağlığı Uzmanlığı, Halk Sağlığı doktorası ve Çevre Sağlığı Uzmanlıkları vardır. Ocak Hekimliği, Sağlık Bakanlığında Uzman, Bölge Başkanı, Başhekim ve Sağlık Müdürü olarak çalışmıştır.

Ülkemizde salgınlar, Erzurum depremi, Marmara depremi, Endonezya Bande Aceh'deki Tsunami başta olmak üzere değişik bölgelerinde afetlerde çalıştı. Kısa süreli olarak Kırgızistan, Kazakistan, Yemen ve Moritanya'da bulunmuştur. Dört yıl süre ile DSÖ, Avrupa Çevre Sağlığı Komite üyeliği yapmıştır. Hacettepe Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim üyesi olarak çalışmış, 2018 yılında emekli olmuştur.

11 şiir, 18 Öykü kitabının yanı sıra mizah kitapları, mizah inceleme, araştırmaları ve derlemeleri; Tıp Sözlüğü, Çevre Sözlüğü vb. Sözlükleri, Rachel Carson'ın "Sessiz Bahar" kitabı başta olmak üzere çevirileri ve mesleğiyle ilgili kitapları yayımlanmıştır. Eylül 1998-Ocak 1999 arasında Tıpmece adlı bir tıp mizah dergisi çıkarmıştır. Kamil Hüsnüyusufo-kuşugiller ve Çağdaş Erdem adıyla da mizah kitapları, ayrıca tematik ve genel bulmaca kitapları da yayımlanmıştır. Ders kitapları, mesleğiyle ilgili yayınlarıyla birlikte Milli Kütüphane kataloğunda 250'ye yakın yayını bulunmaktadır. Kitapları dışında yüzlerce makalesi yayımlanmıştır.

EKLER

Ek-1: TÜRKİYE CUMHURİYETİ SAĞLIK KRONOLOJİ

Kaynak: Öztekin Z. “Türkiye’de 100 Yıl Böyle Geçti: Sağlıkta Olanlar”, SOSA, HASUDER Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni. 2023 Sonbahar, Sayı:8, s:4-30.

YIL	OLANLAR
1923	• Zorunlu Hizmet Kanunu çıkarıldı
1924	• 18 Mart 1924 Köy Kanunu çıkarıldı. • İstanbul’da Tıp Talebe Tyurdu açıldı. • Ebe Okulu ve Ebe Öğrenci yurdu açıldı. • Ankara, Diyarbakır, Erzurum, Sivas Numune Hastaneleri açıldı.
1925	• Trahomla ilgili yürütülen savaşta planlı bir çalışma başlatıldı. • I. Milli Tıp Kongresi gerçekleştirildi.
1926	• 13 Mayıs 1926’da “Sıtma Mücadele Kanunu” çıkarıldı.
1927	• İstanbul Verem Savaş Derneği katkılarıyla BCG aşısı uygulaması başlatıldı. • II. Milli Tıp Kongresi’nin gerçekleştirildi.
1928	• Adana’da Sıtma Enstitüsü kuruldu. • 11 Nisan 1928’de 1219 sayılı “Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun” çıkartıldı. • 17 Mayıs 1928 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi Hakkında Kanun” çıkartıldı.

1929	29 Haziran 1929 tarihinde ilk tıpta uzmanlık tüzüğü yayımlandı. Bu tüzükte uzmanlık dalları seririyat (klinik) (9 dal), laboratuvar (6 dal) ve hıfzıssıhha (1 dal) olarak üç gruba ayrılmıştı. Hıfzıssıhha uzmanlık eğitiminde bakteriyoloji, parazitoloji, ve hıfzıssıhha laboratuvarı ile intaniye kliniği rotasyonları vardı. (4 yıl) - Cumhuriyetin ilk örnek köy modeli olan Eti Mes'ut'ta (Etimesğut) "İçtimai Hıfzıssıhha Numune Dispanseri" binasının temeli atıldı. Dispanser 1930 yılında hizmete girdi.
1930	24 Nisan 1930'da 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu kabul edildi.
1933	31 Mayıs 1933'te çıkarılan kanunla üniversite reformu yapıldı. 1933 Üniversite reformu sırasında Ord. Prof. Dr. Julius Hirsch koruyucu hekimlik ve hijyen kürsüsünü kurdu. - Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde semple yöntemi ile kuduz aşısı üretimine başlandı. - Hususi Hastaneler kanunu çıktı
1935	- Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsünde gazlı gangren, şarbon, menengokok, dizanteri ve hemolitik serum üretimine geçildi. - Hıfzıssıhha Ders Notları yayımlandı (Hirsch ve Muhittin Erel) - Yeni bir anlayışla çalışacak "Etimesğut içtimai Hıfzıssıhha Numune Dispanseri" kuruldu; Etimesğut bucak merkezi ve köylerine koruyucu ve tedavi edici ve çevre hizmetleri bir arada verilmeye başlandı; 10 hasta yatağı olan dispanser Ankara Numune Hastanesi ve Ankara Doğumevi arasında bir sevk sistemi oluşturuldu.
1936	- Hıfzıssıhha Okulu açıldı. Dr. Ralph K. Collins müdür olarak atandı. - Zonguldak Amele Birliği ve Haydarpaşa Numune Hastaneleri açıldı.

1937	• Hıfzıssıhha Merkezinde kuduz serumu üretilmeye başlandı. • Hıfzıssıhha Enstitüsü tarafından yılda üç kez “Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Dergisi” çıkarılmaya başlandı. • 14 Mart günü Tıp Bayramı oldu.
1941	• 4 Ocak 1941 Hıfzıssıhha Mektebi ayrı kuruluş haline getirildi
1942	• Tifüs Aşısı Laboratuvarı kuruldu; tifüs aşısı ve ilk olarak akrep serumu hazırlanmaya başlandı.
1943	• 1943 yılında 1219 sayılı kanunda yapılan bir değişiklikle 6 yıl süreyle köylerde çalışan ebelerin 6 aylık bir kurstan sonra şehirlerde çalışmalarının yolu açıldı (şehir ebeliği); 1943 yılında 1219 sayılı kanunda yapılan bir düzenleme ile köy enstitüleri kız öğrencileri arasından seçilip Köy Ebe Mekteplerinde eğitim alanlar “birinci sınıf köy ebesi” olarak göreve başladılar. Aynı şekilde, seçilen erkek öğrenciler “köy sağlık memuru” olarak çalıştırıldılar; 1943 yılında 1219 sayılı kanunda yapılan bir düzenleme ile çalıştıkları köyde doğum sayısını arttırmaya gayret eden, halka başarılı sağlık eğitimi veren, köye yararlı ek işler yapan ve olağan üstü hizmeti olan ebelerin adlarının köyde açılan bir tesise verilmesi kabul edildi. Başarılı hizmetlerini on yıl süreyle yapanlar “ülkü eri” unvanını almaya ve kendilerine verilecek ay yıldızlı bir alâmeti taşımaya hak kazandılar. • 4459 Sayılı Köy Ebeleri ve Köy Sağlık Memurları Teşkilatı Yapılmasına Dair Kanun çıktı
1944	• 1 Şubat 1944’te Gerede merkezli meydana gelen ve literatüre “1944 Bolu-Gerede Depremi” olarak geçen depremde toplam 4 bin 270 kişi öldü.
1945	• 27 Haziran 1945 tarihinde 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu çıktı. • 9 Temmuz 1945 tarih ve 4792 sayılı kanunla 1 Ocak 1946’dan geçerli olmak üzere “işçi Sigortalar Kurumu” kuruldu.

1946	• Dr. Behçet Uz'un bakanlık yıllarında 1946 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, sağlık hizmetlerini günün gereklerine uyacak biçimde organize etmek ve hizmetleri halka daha yararlı biçimde sunmak üzere bir plan hazırlandı. 1947'de uygulamaya konulmak üzere hazırlanan bu plana "Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı" adı verildi. • Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı, bünyesindeki yataklı tedavi kurumlarının ihtiyacını karşılamak üzere Sağlık Meslek Liseleri (SML) açtı. • Şubat 1946'da sıtma savaşını devamlı yürütmeyi öngören 4871 sayılı "Sıtma Savaş Kanunu" yürürlüğe girdi. • İzmir Çocuk Hastanesi faaliyete geçti (Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi) • Köy Sağlık Memurları Yönetmeliği yayımlandı • 22 Temmuz 1946 tarihinde DSÖ Anayasası imzalandı. Türkiye adına imzayı zamanın müsteşar yardımcısı Dr. Zeki Nasır Barker attı. (DSÖ'nün resmen kurulması anayasasının onaylandığı 7 Nisan 1948 tarihidir.)
1947	• Kanseri savaş konusunda ilk örgütlenme 1947 yılında Türk Kanseri Araştırma ve Savaş Kurumunun kurulmasıyla başladı. • Hıfzıssıhha Enstitüsünde Biyolojik Kontrol Laboratuvarı kuruldu, bir aşı istasyonu hizmete açıldı. • Deri içi yolu ile uygulanan BCG aşısı üretimine geçildi. • 18 Şubat 1947 yılında Türk Kanseri Araştırma ve Savaş Kurumu Derneği (TKASKD) kuruldu. • Türkiye Dünya Sağlık Örgütü'nün Anayasasını 9-10 Haziran 1947'de 5062 sayılı Kanunla onayladı ve bu örgüte üye oldu. Dünya Sağlık Örgütü Anayasası 7 Nisan 1948'de yürürlüğe girdi. • 1947 tarihinde, Dr. Hulusi Behçet tarafından tanımlanan sendrom "Behçet Hastalığı" olarak adlandırıldı ve tıp literatürüne girdi.

1948	• İlk defa boğmaca aşısı üretimine geçildi. • 7 Nisan 1948'de DSÖ resmen kuruldu. Dünya Sağlık Örgütü'nün üyesi oldu
1949	• Sosyal Sigortalar Kurumu 1949'da Nişantaşı semtinde ilk hastanesini açtı.
1950	• Hıfzıssıhha Enstitüsünde 1950'de yeniden BCG aşı laboratuvarı hizmete açıldı ve Enflüenza Laboratuvarı Dünya Sağlık Örgütü tarafından Milletlerarası Bölge Enflüenza Merkezi olarak tamamlandı ve enflüenza aşısı üretimine başlandı. • 4 Ocak 1950 tarihinde 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu çıkarıldı.
1952	• 1952 ve 1954'te UNICEF'e tahsis edilen 286.000 dolar ile Ankara'da Atatürk Orman Çiftliği pastörize Süt fabrikası kuruldu. • BCG aşılması başlatıldı • "Gıda Maddeleri ve Umumi Sağlığı İlgilendiren Eşya ve Levazımın Hususi Vasıflarını Gösteren Tüzük" yayımlandı. (18 Ekim 1952) • Sağlık Bakanlığı bünyesinde Ana Çocuk Sağlığı Şube Müdürlüğü kuruldu. Köy ebe okulları açılmaya başlandı
1953	• 7 Mart 1953 tarihinde 6023 sayılı kanun ile Türk Tabipleri Birliği (TTB) kuruldu. • 1953 yılında İstanbul'da toplanan Milletlerarası Tropikal Hastalıklar ve Sıtma Kongresinde sıtmanın bütün dünyada yok edilmesi benimsendi.
1954	• Dr. Behçet Uz'un 1954-1955 yıllarındaki görevinde de bir sağlık planını yaşama geçirmeye çalıştı.

1958	• Dr. Nusret Fişek Hıfzıssıhha Okulu müdürü olarak atandı. • 1958 yılında Hıfzıssıhha Mektebinde “Halk Sağlığı Uzmanlık” eğitimi başladı. • Vilayet Sıhhat Müdür ve Hükümet Tabipleriyle Belediye Sağlık İşleri Müdür ve Belediye Tabiplerine Ait Vazife Talimatnamesi yayımlandı
1959	• Kaza Sağlık İdareleri ve Sağlık Merkezleri Talimatnamesi yayımlandı
1960	• 27 Mayıs 1960’da ülke yönetimini ele alan silahlı kuvvetler, “sağlık örgütlenmesinin yeniden yapılanması; milli ilaç sanayi, tıp araç ve gereçleri sanayinin kurulması; yeterli sağlık personelinin yetiştirilmesi” hedeflerini Bakanlığa iletti; • 1960 yılından başlayarak yalnızca burs alan tıp öğrencileri zorunlu hizmet yapmakla yükümlü oldu. • Verem Savaş Genel Müdürlüğü kuruldu. • 11 Ocak 1960 tarihinde 7402 sayılı sıtmanın imhası hakkında kanun çıkartıldı. • 19 Şubat 1960 tarihinde Tıbbi Deontoloji Tüzüğü yayımlandı. • Trahom Savaş Talimatnamesi yayımlandı
1961	• 9 Temmuz 1961 tarihinde 334 sayılı kanun ile TC Anayasası kabul edildi. • Devlet Planlama Teşkilatı kuruldu ve planlı kalkınma dönemine geçildi. • 12 Ocak 1961 tarihinde 224 sayılı “Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesine Dair Kanun” kabul edildi. • 1961 yılında Prof. Dr. Nusret Fişek’in Sağlık Bakanlığı müsteşarlığı döneminde Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü (GNSEE) kuruldu.

1962	• <i>Tababet uzmanlık tüzüğünde 4 yıllık Koruyucu Tababet ve Hijyen ile 20 aylık halk sağlığı uzmanlık dalı yer aldı.</i> • <i>DSÖ ve UNICEF ile “Lepra Savaşı Projesi” anlaşması imzalandı. Sivas pilot bölge olarak seçildi. Ağrı, Ankara, Bitlis, Erzurum, Kars, Maraş, Muş Sivas ve Van il merkezlerinde 9 Lepra Savaş Dispanseri açıldı.</i>
1963	• <i>Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi uygulamasına Muş ilinde başlandı.</i> • <i>Ankara Üniversitesine bağlı olarak “Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi” eğitime başladı. Böylece tıp eğitiminde “toplum hekimliği” eğitimi de başlamış oldu.</i> • <i>154 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirildiği Bölgelerde Hizmetin Yürütülmesine İlişkin Yönerge yayımlandı. Bu Yönergede ebenin ilk kez görev tanımı yapıldı.</i> • <i>Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı doğrultusunda; sağlık kuruluşlarına idareci yetiştirilmesi amacıyla, Sağlık Bakanlığı bünyesinde 18 Aralık 1963 tarihinde Sağlık İdaresi Yüksek Okulu açıldı.</i> • <i>Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporu yayımlandı.</i> • <i>Hıfzıssıhha İşleri Umum Müdürlüğü’nün adı “Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü” olarak değiştirildi.</i>
1964	• <i>İlk eğitim ve araştırma bölgesi (SEAB) Hacettepe Üniversitesi ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol uyarınca Ankara’nın Etimesgut Bölgesinde kuruldu.</i> • <i>9 Eylül 1964 Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirildiği Bölgelerde Hizmetin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girdi</i>

1965	• 555 Sayılı Sağlık Eğitim Enstitüleri Kuruluş Kanunu çıkartıldı • 557 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında kanun kabul edildi. Böylece, “pronatalist” politika sona erdi ve “antinatalist” politika dönemi başladı. • Kanser Erken Teşhis ve Kontrol Dispanseri kuruldu ve Etimesgut’ta Kanser Hastanesi açıldı. • Halk sağlığı uzmanlık eğitiminde çift uzmanlık dönemi başladı
1966	• Hıfzıssıhha Enstitüsünde Kolera Referans Laboratuvarı kuruldu. • Prof. Dr. Nusret Hasan Fişek Hacettepe Üniversitesinde göreve başladı.
1967	• Hacettepe Üniversitesi bünyesinde demografi alanında mezuniyet sonrası eğitim vermek, nüfus ile ekonomi, sağlık, kültür ilişkilerini araştırmak amacıyla “Nüfus Etütleri Enstitüsü” kuruldu. • 6 Aralık 1967 tarihinde Hıfzıssıhha Enstitüsü ve Laboratuvarı bulunmayan her ilde, sağlık teşkilatı bünyesinde birer “İl Halk Sağlığı Laboratuvarları” kurulmaya başlandı. • Tıbbi Zaruret Halinde Gebeliğin Sona Erdirilmesi ve Sterilizasyon Yapılması Hakkında Tüzük yayımlandı
1968	• Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitü ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile her beş yılda bir yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasının (TNSA) ilki 1968 yılında yapıldı. • Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinin son sınıf öğrencileri Türkiye’de ilk “intern hekimler” olarak çalışmaya başladı, tıpta “internlik” (intörnlük) uygulamasına geçilmiş oldu. • DBT karma aşısı aşı programına alındı.

1969	• Türkiye, Uluslararası Kansere Kontrol Birliği (UICC) üyesi oldu. • 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Genel Sağlık Sigortasının kurulması tekrar öngörüldü • Sosyalleştirilmiş Sağlık Hizmetlerinin Sağlık Kurulları Yönetmeliği yayımlandı • Gebe ve Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtları (Kreş) Hakkında Tüzük yayımlandı • Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü yayımlandı
1970	• Kızamık aşılması başlatıldı • Türkiye'de görülen son ciddi kolera salgını, 1970 yılında Sağmalcılar'da (yeni adı Bayrampaşa) meydana geldi
1971	• Tifüs aşısı üretimi sonlandırıldı. • UNFPA Türkiye'de çalışmaya başladı. • Türkiye FAO'ya üye oldu. • Bağ-Kur (Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu) 2 Eylül 1971'de kabul edilen ve 1 Nisan 1972'de yürürlüğe giren 1479 sayılı yasayla kuruldu. Bağ-Kur üyelerinin sağlık giderlerini de karşıladı. • Genel Sağlık Sigortası Kanun Taslağı, Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilmiş fakat kanunlaşmamıştır.
1972	• Çevre Sağlığı Yüksek Kurulu kuruldu. • Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde MEHTAP Raporu doğrultusunda "Gıda İşleri Genel Müdürlüğü" kuruldu ve bu bakanlık gıda hizmetleri konusunda yetkilendirildi.

1973	• Ulusal Verem Savaş Derneği 1973 yılında “Türkiye Ulusal Verem Savaşı Derneği” (TUVSD) adını aldı. • Halk sağlığı uzmanlık eğitimi 20 aydan 2 yıla çıkartıldı. • 25 Nisan 1973 tarihinde Uluslararası Sağlık Tüzüğü kabul edildi.
1974	• 1 Temmuz 1974 İlaç hammaddesi ihtiyacının sağlanması ve geçimi büyük ölçüde haşhaş üretimine bağlı olan çiftçilerin yaşam koşullarının düzeltilmesi amacıyla haşhaş ekimi ve ham afyon üretimi 7 ilde (Afyon, Burdur, Isparta, Denizli, Kütahya, Uşak ve Konya) serbest bırakılmıştır. 6 Aralık 1974 tarihli kararname ile kaçağa kayma riski yüksek olan ve haşhaş kapsülünün çizilmesi ile elde edilen afyon üretimi yasaklanarak, daha güvenli bir yöntem olan çizilmemiş haşhaş kapsülü üretimine geçilmiştir. • 1974 yılında ülkeyi temsil edecek bir örnekte “1974 Beslenme, Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması” yapıldı. Bundan on yıl sonra 1984 yılında, üç ilde (Ankara, İstanbul ve Adana) “Gıda Tüketimi ve Beslenme Araştırması” sağlık taraması yapılamadan tekrarlandı.
1976	• Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Bölümü (Halk Sağlığı Anabilim Dalı) “ulusal halk sağlığı kursu” uygulamasını başlattı. İki yılda bir düzenlenen bu kurslara ülke genelindeki halk sağlığı araştırma görevlileri katıldı.
1977	• Çiçek hastalığı Dünyada eradike edildi. Son vaka 1977 yılında Somali’de görüldü.

1978	• 29 Haziran 1978’de Sağlık Personelinin Tam Süre Çalışma Esaslarına Dair Kanun çıkarıldı; kamu personeli olan hekimlerin muayenehane açması yasaklandı. • Alma-Ata birinci TSH konferansı düzenlendi. Bildirgeyi zamanın Sağlık Bakanı Dr. Mete Tan imzaladı. • Köy ebe okulları kapatıldı. • Bakanlar Kurulu kararıyla, Başbakanlığa bağlı Çevre Müsteşarlığı kuruldu. Müsteşarlık, 1984 yılında yine Başbakanlığa bağlı Çevre Genel Müdürlüğüne dönüştürüldü; 1989 yılında yeniden Müsteşarlık oldu; 1991 yılında 443 sayılı KHK ile Çevre Bakanlığı kuruldu; 2003 yılında 4856 sayılı “Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” yayımlandı; 2011 yılında ise, 636 sayılı KHK ile bu kez şehircilik hizmetleri de bakanlığın bünyesine katılarak, Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı kuruldu; 2018 yılında ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı adını aldı.
1979	• 19 Mayıs 1979 tarihinde 2238 sayılı “Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun” yayımlandı. • Bursa Kirazlıyayla ’da 1. Toplum Hekimliği Öğretim ve Eğitimi Sempozyumu düzenlendi. Bu toplantı Türkiye’de halk sağlığı alanındaki ilk ulusal düzeyde bilimsel toplantı olduğu için “ilk halk sağlığı kongresi “olarak bilinir.
1980	• 12 Eylül 1980 tarihinde Silahlı Kuvvetler ülke yönetimine el koydu. Yeni bir Anayasa çalışmaları başlatıldı. • Çiçek aşısı üretimi sonlandırıldı. • 1978 yılında çıkartılan 2162 sayılı sağlık personelinin tam süre çalışma esaslarına dair kanun yürürlükten kaldırıldı.

1981	• Dünya Sağlık Örgütü tarafından başlatılan “Genişletilmiş Bağışıklama Programı” Türkiye’de başlatıldı. • YÖK kanunu yayımlandı. Kürsü ve bölüm adları “halk sağlığı AD” olarak standardize edildi.
1982	• Yeni bir Anayasa halk oyuna sunuldu ve kabul edildi. • 14 Eylül 1982 tarihli ve 5621 sayılı Sağlık Bakanlığı genelgesine göre 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunun 57. Maddesinde sıralanan bildirilmesi zorunlu hastalıklara kanser vakaları da dahil edildi. Böylece, Türkiye’de kanser kayıt sistemi başlamış oldu. • Halk sağlığı alanında yüksek lisans ve doktora eğitimleri 1982 YÖK kanunundan sonra, her üniversitedeki Sağlık Bilimleri Enstitüleri bünyesinde açılmaya başladı. • 224 sayılı yasanın süresi dolduğundan (1 yıl geçmişti) yasanın süresi 5 yıl uzatıldı. • Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi Hizmet Yönetmeliği yayınlanarak bu kuruluş doğrudan Müsteşarlığa bağlı hale getirildi.

1983	• 27 Mayıs 1983 tarihinde 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında kanun yayımlandı. • 18 Aralık 1983 tarihinde Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük yayımlandı. • 1983 yılı sonunda hükümet tabipliği sistemi resmen sona erdi ve bütün ülkede sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulanmasına geçildi. Son 20 il de sosyalleştirildi. • O zamana kadar Temel Sağlık Hizmetlerine bağlı olarak çalışan Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü 1983 yılında bağımsız daire başkanlığı oldu ve doğrudan Bakanlık Müsteşarlığına bağlandı. • Hıfzıssıhha okulu Hıfzıssıhha Enstitüsü içinde bir şube olarak yeniden örgütlendi. • Sağlık Bakanlığının hizmetlerini desteklemek ve geliştirmek amacıyla Bakanlığın o dönemdeki üst düzey yöneticileri tarafından Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı adında bir vakıf kuruldu. • 27 Mayıs 1983 tarihinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu yayımlandı. • 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu çıkartıldı • 11 Ağustos 1983 tarihinde 2872 sayılı Çevre Kanunu yürürlüğe girdi. • 1983 yılında Ankara'da yapılan bir çalışmada fenilketonüri insidansı yüksek bulununca 1986 yılından itibaren Sağlık Bakanlığının bir organizasyonu olarak 36 il merkezinde tarama programı başlatıldı ve program giderek ülkeye yaygınlaştırıldı.
------	--

1985	• Türk Diş Hekimleri Birliği 7 Haziran 1985 tarihinde yayınlanan 3224 sayılı “Türk Diş hekimleri Birliği Kanunu” ile “Türk Tabipleri Birliği” bünyesinden çıkartılarak bağımsız bir meslek birliği haline geldi. • 3145 Sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanunu çıkartıldı • Dünya Sağlık Teşkilatı ile 1950-1980 arası 17 sağlık projesi gerçekleştirildi. 1984’de Temel Sağlık Hizmetleri Projesi, 1985’de Türkiye’yi kapsayan bir aşı kampanyası ve 1995’te Ulusal Aşı Günleri uygulamaya konuldu. • Dünyada ilk AIDS vakasının teşhis edildiği 1981 yılından dört yıl sonra 1985 yılında Türkiye’de ilk AIDS vakası görüldü. • Birleşmiş Milletler 1981 yılında kadınların yalnızca kadın olduğu için karşılaştığı şiddet ve ayrımcılığı önlemek amacıyla “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni (CEDAW) yürürlüğe koydu. Türkiye de bu sözleşmeyi 125 Haziran 1985 tarihinde onayladı.
1986	• 26 Nisan 1986 gecesi Çernobil Nükleer Enerji Santralında patlama oldu. Yirminci yüzyılın en büyük nükleer kazası olan bu olayda Türkiye’de etkilendi
1987	• Tıp dallarında uzmanlık öğrencilerinin “Tababet Uzmanlık Sınavı” (TUS) ile alınmasına başlandı. • Hıfzıssıhha Enstitüsünde AIDS Araştırma merkezi açıldı. • 15 Mayıs 1987 tarihinde Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu yayımlandı.
1988	• Türk Tabipleri Birliği (TTB) Halk Sağlığı Kolu kuruldu. • Nusret Fişek ödülü verilmeye başlandı.

1989	• TTB – Halk Sağlığı Kolu 1989 yılında “gezici eğitimi seminerleri” düzenlemeye başladı. • TTB işyeri hekimliği sertifika eğitimlerine başladı; bu eğitimler 2003 yılına kadar sürdü. • Polio Eradikasyonu Programı uygulanmaya başlandı. • Dünya Bankasının kredileriyle desteklenen sağlık projeleri başlatıldı. Bu projeler şunlardır: Birinci sağlık projesi (1989 / 75 milyon dolar); ikinci sağlık projesi (1995 / 150 milyon dolar); birinci basamak sağlık hizmetleri projesi (1997 / 14,5 milyon dolar; 2001 / 14,5 milyon dolar)
1990	• Dünya Bankası ile Sağlık Projesi ikraz anlaşması imzalandı. • 1983 yılında bir şube durumuna indirilen Hıfzıssıhha Okulunu yeniden canlandırmak üzere bir okul müdürü atandı. • 1989 yılında BM genel kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 14 Eylül 1990 tarihinde Türkiye’de de imzaladı.
1991	• TBMM tarafından kabul edilen “Sigara, Tütün ve Tütün Mamullerinin Zararlı Alışkanlıklarından Koruma Kanunu Teklifi” TBMM tarafından kabul edildi, fakat zamanın Cumhurbaşkanı Turgut Özal 9 Ocak 1991 tarihinde “ticaret özgürlüğüne aykırı” olduğu gerekçesiyle kanunu veto etti.
1992	• Sosyal güvencesi olmayan ve maddi durumu yetersiz olan vatandaşların sağlık giderlerini karşılamak amacıyla “yeşil kart” uygulaması başlatıldı. • 2809 Sayılı Kanun ile Hacettepe Üniversitesi bünyesinde “Halk Sağlığı Enstitüsü” kuruldu.

1993	• 7 Şubat 1993 İlk Çevre Etki Değerlendirmesi Raporu (ÇED) Yönetmeliği yayımlandı. • Sağlık reformu kapsamında Milli Sağlık Politikası tespiti amacıyla 1992 ve 1993’de iki ulusal sağlık kongresi düzenlendi; bu kongrelerde Dünya Bankasının da desteği ile yürütülen sağlık düzeyi araştırmaları tartışıldı ve sağlık reformunun teorik çalışmalarına hız verildi.
1994	• Dünya Bankası ile İkinci Sağlık Projesi imzalandı. • 1990 yılında imzaladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 17, 29 ve 30. Maddelerine çekince konularak 9 Aralık 1994 tarihinde kabul edildi. • Kahire’de toplanan Uluslararası Nüfus Konferansına Türkiye de katıldı ve bildirgeyi imzaladı.
1995	• Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) kuruldu. • Polio Ulusal Aşı Günleri uygulanmasına başlandı • 28 Haziran 1995 tarihinde 560 sayılı “Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname” yayımlandı. • İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde 1995 yılında Acil Yardım ve Kurtarma Hizmetleri Şubeleri kuruldu, hizmetler genel bütçeden finanse edilmeye başlandı.

1996	• 26 Kasım 1996 tarihinde yayınlanan 4207 sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun, Türkiye için bir dönüm noktası oluşturdu. • DPT aşısı üretimi sonlandırıldı. • Ambulanslardaki personel gereksinimini karşılamak üzere 1996 yılında Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık meslek liselerinde (bu okullar sonradan Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir) ilkyardım ve acil bakım teknisyenliği (ATT) bölümleri açıldı. • 10 Ocak 1996 tarihinde Çevre Referans Laboratuvarı Merkezi faaliyete geçti.
1997	• Yeşilirmak ve kollarındaki kirliliği önlemek amacıyla 1997 yılında Yeşilirmak havzasındaki 5 ili (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Yozgat) içine alan “Yeşilirmak Havzası İl Özel İdareleri Hizmet Birliği” kuruldu, aynı yıl içinde, 23 Eylül 1997 tarihinde “Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği” oluşturuldu. Polio Mop-up uygulaması başlatıldı • BCG aşısı üretimi sonlandırıldı. • Dünya Bankası ile Temel Sağlık Hizmetleri Projesi Anlaşması
1998	• Türkiye polioidan arındırıldı. Türkiye’nin son polio vakası Kars ilinde yaşayan Melik Milas adlı çocuktu. Bu vaka aynı zamanda DSÖ Avrupa Bölgesindeki son polio vakası olduğu için DSÖ Avrupa Bölgesi “Polioidan Arındırılmış Bölge” sertifikası almaya hak kazandı. • Hepatit-B aşısı aşı programına alındı • 1 Ağustos 1998 tarihinde Hasta Hakları Yönetmeliği çıkartıldı. • Genel Sağlık Sigortası, “Kişisel Sağlık Sigortası Sistemi ve Sağlık Sigortası İdaresi Başkanlığı Kuruluş ve İşleyiş Kanunu Tasarısı” adı altında, Bakanlar Kurulunca TBMM’ye sunuldu, ancak kanunlaşamadı.

1999	17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara depremi oldu. 7.4 büyüklüğündeki bu depremde resmi rakamlara göre 18 bin 373 kişi yaşamını kaybetti, 48 bin 901 kişi yaralandı. 5 bin 840 kişi de kayboldu.
2000	24-26 Kasım 2000 tarihinde Birinci Türk Sağlık Şurası toplandı. 8-12 Ekim 2000 tarihlerinde İstanbul Lütfi Kırdar Kongre Merkezinde Türkiye’de ilk kez bir uluslararası (Dünya) halk sağlığı kongresi düzenlendi: “<i>International Public Health Congress – Health in Action</i>” - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde 4 Ekim 2000 tarihinde yürürlüğe giren 618 Sayılı KHK ile “İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü” kuruldu. - Nazilli Verem Savaş Dispanserinde Türkiye’deki ilk “doğrudan gözetim altında tedavi” (DGT / DOTS) sistematik olarak uygulanmaya başlandı.
2001	DSÖ Avrupa Bölgesi tarafından “Sağlık 21” hedeflerinin açıklanmasından sonra bölgedeki bütün ülkelerin kendi hedeflerini belirlemeleri çerçevesinde Sağlık Bakanlığı 2001 yılında 2020 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere 10 temel hedef ve 53 alt hedef belirleyerek bunları “Herkese Sağlık – Türkiye’nin Hedef Stratejileri” başlıklı bir kitapta yayınladı.

2002	• Yayınlanan tüzükte halk sağlığı uzmanlık eğitimi 4 yıla çıkartıldı. Benzer uzmanlık dallarına tüzükte yer verilmedi. • HASUDER halk sağlığı uzmanının görev tanımını, bilgi ve beceri listesini tanımladı ve yayınladı. • Sağlık Bakanlığı 18 Mart 2002 tarihinde evlenme muayenelerinde araştırılması gereken hastalıklar listesine AİDS, Hepatit B ve C hastalıklarını da ekledi, genetik yolla geçen hastalıklar ve aile planlaması hakkında danışmanlık verilmesi gerektiğini duyurdu. Bazı il hıfzıssıhha kurulları, bu genelgeye ve 28 Aralık 1993 tarih ve 3960 sayılı Kalıtsal Hastalıklarla Mücadele Kanunu ve bu kanuna dayalı olarak yayınlanan 24 Ekim 2002 tarihli Kalıtsal Kan Hastalıklarından Hemoglobinopati Kontrol Programı ile Tanı ve Tedavi Merkezleri Yönetmeliğine dayanarak evlenecek çiftlerde, erkekte hemoglobinopati tespitinde, kadına da HPLC ile hemoglobin elektroforezi yapılmasına, tek başvurularda ise hemogram, yapılmasına karar verdi. • 3 Kasım 2002 seçimlerinin hemen ardından 16 Kasım 2002 tarihinde açıklanan 58. Hükümetin Acil Eylem Planında “Herkesin Sağlığı” başlığı altında sağlık alanında yürütülmesi öngörülen temel hedefler belirtildi.
2003	• İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi Onaylandığına Dair Kanun çıktı. • Acil Eylem Planının belirlenmesinden hemen sonra, 2003 yılı başında Sağlıkta Dönüşüm Programı hazırlanarak Sağlık Bakanlığı tarafından kamuoyuna duyuruldu.

2004	• 24 Kasım 2004 tarihinde 5258 sayılı “Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun” çıkartıldı. • 5218 sayılı yasayla bütün suçlar için idam cezası kaldırıldı. • Sağlık çalışanlarının ücretlendirmelerinde “performansa göre döner sermaye katkı payı ödemesi”, 209 sayılı “Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları İle Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun” çerçevesinde Sağlık Bakanlığınca 2004 yılında uygulanmaya başlandı.
2005	• 3 Ocak 2005 tarihinde Düzce ili aile hekimliğinin uygulanacağı pilot il olarak seçildi ve aynı yıl Düzce’de sağlık ocakları aile hekimliği merkezlerine dönüştürüldü. • 6 Ocak 2005 tarihinde kabul edilen 5283 sayılı kanun ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait bütün sağlık birimleri; bunlara ilişkin her türlü görev, hak ve yükümlülükler, taşınır, taşınmazlar ve taşıtlarla birlikte, Sosyal Sigortalar Kurumuna ait olanlar rayiç bedeli karşılığında, diğerleri bedelsiz olarak Sağlık Bakanlığına devredildi. Böylece, SSK’ya bağlı 145 hastane, 212 dispanser, 11 ağız dışı sağlık merkezi ile 2 özel dal merkezi olmak üzere toplam 370 sağlık tesisi Sağlık Bakanlığına geçti. • 7 Mart 2005 tarihinde İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde doğrudan Sağlık Müdürlüğüne Bağlı olarak görev yapmak üzere Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) kurulmasına karar verildi. • Balıkesir Manyas yöresinde ilk kuş gribi vakası görüldü; hastalık etkeni olan H5N1 virüsü saptandı; aynı yıl Iğdır ili Aralık ilçesinde hastalık görüldü; 2.5 milyonun üzerinde kanatlı hayvan itlaf edildi; 12 kişi H5N1 vakası olarak teşhis edildi; 4 çocuk bu hastalık nedeniyle öldü. • Hıfzıssıhha Okulu yeniden açıldı.

2006	• 16 Mayıs 2006 tarihinde 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunuyla Bağ-Kur, SSK ve Emekli Sandığı kurumları birleştirildi ve SGK kuruldu. • Sağlık Bakanlığı 2006 yılında “Ulusal Ruh Sağlığı Politika Metni” yayınladı. • 31 Mayıs 2006 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) kabul edildi.
2007	• 2 Mayıs 2007 tarihinde 5624 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanunu çıkartıldı. • Bulaşıcı hastalıklar sürveyans ve kontrol esasları yönetmeliği yayımlandı (30 Mayıs) • 25 Nisan 2007 tarihinde yayınlanan 5634 sayılı Hemşirelik Kanununda <i>Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile sağlık memurluğu eğitimlerine son verildi, sağlık memurları hemşirelere eşdeğer kabul edildi, hemşire olabilmek için kadın olma şartı kaldırıldı ve bu tarihten başlayarak erkekler de hemşirelik mesleğine girebilmeye başladı.</i>
2008	• “Kanser kontrol programı” yayımlandı ve 81 ilde toplam 124 KETEM (Kanser Erken Tanı ve Eğitim Merkezi) kuruldu. • Beş bileşenli (DaBT-P//Hib) aşının kullanılmasına başlandı. • Kasım 2008 tarihinde 7 bileşenli konjuge pnömokok aşısı (KPA) aşı takvimine alındı. • 2006 yılında kabul edilip 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile sosyal ve sağlık güvence açısından değişik kesimler için çıkartılan yasaların tümü kaldırılarak herkesin bu yasa kapsamında standart sağlık hizmeti alması sağlandı.
2009	• Mart 2009 tarihinde Dünya’da başlayan “domuz gribi” salgını (H1N1 virüsü) Mayıs ayında Türkiye’ye sıçradı.

2010	• “Kamu-Özel Ortaklığı” (<i>Public Private Partnership – PPP</i>) çerçevesinde büyük şehir hastaneleri inşaatları başladı; 31 yeni proje ile uzmanlaşmış hastaneler ve ileri teknoloji tanı merkezleri ile aynı kampusta medikal oteller, laboratuvarlar, araştırma merkezleri, alışveriş merkezleri ve eczaneler planlandı. • 21 Temmuz 2010 tarihinde “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ” (2010/1) (malpraktis) yayımlandı. • İlköğretim 1. Sınıfta Td ve canlı polio aşısı yerine DaBT – İPA aşısının uygulanmasına geçildi. • 1 Kasım 2010 tarihi itibarıyla Medula sistemini kullanan bütün sağlık hizmeti sunucularında E-Rapor uygulamasına geçildi.
------	--

2011	• Tıpta uzmanlık dalları 26 Nisan 2011 tarihinde yayımlanan 6225 sayılı yasada Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanuna taşındı. Kanun ekinde de 4 yıllık halk sağlığı uzmanlık dalı yer aldı. • Tıpta Uzmanlık Kurulu 2011'den itibaren 3 dalı Halk Sağlığı yan dal uzmanlık eğitimi programı olarak belirledi: Epidemiyoloji; Çevre Sağlığı; İş Sağlığı ve Meslek Hastalıkları. • 11 Ekim 2011 tarihli ve 663 sayılı KHK'nın 58 inci maddesi ile Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanunun adı "Aile Hekimliği Kanunu" olarak değiştirildi. Pilot Kanun ile Düzce ilinde başlayan uygulama 2010 yılı sonu itibariyle bütün ülkeye yayılmış ve böylece 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkındaki Kanun yürürlükten tam olarak kaldırılmış ve sağlık ocaklarının tümü kapatılmış oldu. • 663 Sayılı KHK ile Türkiye Halk Sağlığı Kurumu kuruldu. • Türkiye temsilcisi Prof. Dr. Feride Acar'ın çabalarıyla, 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da yapılan Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu toplantısında, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne ilk imza atıldı. Bu belge, Türkiye tarafından İstanbul'da imzalandığı için kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak anılır. Sözleşme 25 Kasım 2011'de TBMM'de kabul edildi. Türkiye İstanbul sözleşmesini parlamentosunda onaylayan ilk ülke oldu. • Hıfzıssıhha Enstitüsü kapatıldı.
--------------------	---

2012	• Büyük ölçüde İstanbul Sözleşmesi'nin hükümlerini temel alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, oy birliğiyle TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Kanun, 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girdi. • 30 Haziran 2012 tarihinde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yayımlandı. Bu yasa uyarınca 27 Kasım 2010 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren İşyeri Hekimlerinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkındaki Yönetmeliğine göre işyeri hekimlerinin eğitiminden tek sorumlu Çalışma Bakanlığı oldu. • 2012 yılından başlayarak 663 sayılı KHK ile yataklı tedavi hizmetlerinin sunumundan sorumlu olarak, merkezde Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu ve taşrada Kamu Hastane Birlikleri kuruldu.
2013	• 20 Ocak 2013 Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliğinde yayınlandı. • “Hekim seçme özgürlüğü” adı altında hasta sevk sistemine son verildi.
2014	• 1 Ağustos 2014 İstanbul Sözleşmesi yürürlüğe girdi • 27 Ekim 2014 Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği çıktı.
2015	• Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 11 Kasım 2015 tarihinde, bir başvuru dosyasını karara bağladı ve zorunlu aşı uygulaması hususunda verilen tedbir kararı nedeniyle başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verdi. Yani, aşı yapılabilmesi için kişinin (ya da ailesinin) izninin alınması gerektiğine hükmetti. • 5 Şubat 2015 tarihinde yayımlanan bir yönetmelikle Toplum Sağlığı Merkezleri (TSM) kuruldu. • Halk sağlığı laboratuvarları ve yetkilendirilmiş laboratuvarların çalışma usul ve esasları hakkında Yönetmelik yayımlandı (22 Ocak 2015). • E-nabız sistemi başlatıldı.
2016	• GATA ve Asker Hastaneleri 15 Ağustos 2016'da Sağlık Bakanlığına devredildi. • 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çıktı.

2017	• 1982 yılında bağımsız bir daire olarak kurulmuş olan Kanserle Savaş Daire Başkanlığı kapatılarak yeni kurulmuş olan Türkiye Halk Sağlığı Kurumu içinde “Kanser Daire Başkanlığı” adıyla yeniden örgütlendi. • 25 Ağustos 2017 tarihinde yayınlanan 694 sayılı KHK ile Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatında yer alan Türkiye Halk Sağlığı Kurumu ve Kamu Hastaneleri Kurumları kapatılarak Genel Müdürlüklere dönüştürüldü. Böylece, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü kurulmuş oldu. İllerde ise bu yapıların uzantıları İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı ve Kamu Hastaneleri Hizmetleri Başkanlığı şeklinde oldu.
2018	• Kazakistan’ın Astana kentinde ikinci TSH konferansı düzenlendi ve “Astana Bildirisi” yayımlandı. • 11 Ekim 2018 tarihinde ilk şehir hastanesi Mersin’de açıldı.
2020	• 11 Mart 2020 Türkiye’de ilk COVID – 19 vakası görüldüğü açıklandı ve pandemi önlemleri alınmaya başlandı. • Covid-19 ile mücadele çerçevesinde “Hayat eve sığar” uygulaması başlatıldı.
2021	• Türkiye, ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi’nden, çekildi.
2022	• Eskişehir, Karabük ve Kırşehir illerinde Aile Dış Hekimliği Pilot Uygulaması başlatıldı. • Covit-19 pandemisi sırasında başlatılan “Hayat eve sığar” programı (HES kodu) sona erdi. • 28 Eylül 2022 tarihinde Ankara Etlik Şehir Hastanesi açıldı.
2023	• 6 Şubat 2023 K. Maraş depremi. • HASUDER, EUPHA (The European Public Health Association) tam üyesi oldu. • HASUDER, Hatay ilinde deprem sonrasında 2 ayrı mobil ekiple 2 yıl sürecek olan toplum tabanlı Kadın Sağlığı hizmet sunum projesini başlattı.

Ek-2: SÖZLÜK

SÖYLEŞİDE DEĞİNİLEN BAZI KİŞİLER

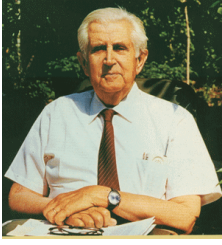
Refik Saydam

Hekim, devlet ve siyaset adamı, Başbakan (D. 1881, İstanbul Ö. 8 Temmuz, 1942, İstanbul). Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Atatürk tarafından kendisine "Saydam" soyadını verilmiştir. İlk ve ortaöğrenimini Fatih Askeri Rüştiyesi'nde tamamladı. Askeri Tıbbiye'yi (Tıp Fakültesi) tabip yüzbaşı olarak bitirdikten sonra da Almanya'da Berlin Askeri Tıp Akademisinde uzmanlık eğitim gördü. Balkan Savaşı (1912-13) sırasında Antalya ile Çatalca cephelerinde kolera hastalığını önleyici çalışmalar yaptı. 1914 yılında atandığı Sahra Genel Sağlık Müfettiş Muaviniği dönemlerinde Bakterioloji Enstitüsü'nü koordine ederek

tifo, dizanteri, veba ve kolera aşılarının, tetanos ve dizanteri serumlarının burada üretilmesinin yanı sıra, Birinci Dünya Savaşı (1914-18) boyunca ordunun tıbbi ihtiyaçlarının buradan karşılanmasını sağladı. Refik Saydam'ın tifüse karşı hazırladığı aşı tıp literatürüne geçti ve bu aşı Birinci Dünya Savaşı Müttefik Alman Ordusu ile Kurtuluş Savaşı yıllarında Türk askerleri tarafından kullanıldı. 19 Mayıs 1919'da 9. Kolordu Sağlık Müfettişi Muaviniği görevi ile Mustafa Kemal'in yanında Samsun'a çıkan Refik Saydam, daha sonraları Mustafa Kemal'in karargâhı Erzurum'dan Sivas'a taşındıktan sonra, Erzurum askeri hastanesi bulaşıcı hastalıklar servisi şefliğine atandı. Kendisine verilen bu görevi kabul etmeyerek binbaşı rütbesiyle ordudan ayrılıp Erzurum ve Sivas Kongresi çalışmalarına katıldı. Refik Saydam, 23 Nisan 1920'de açılan ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne Beyazıt Milletvekili olarak girdi. İkinci dönemde İstanbul Milletvekili seçilerek üyeliğini sürdürdü. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Sağlık Bakanı olmasının yanı sıra, on dört yıl sürecek olan bu görevinde sağlık hizmetlerinin temellerini attı. 1924 yılında Ankara'da, daha sonra Erzurum, Diyarbakır, Sivas gibi birçok Anadolu kentinde memleket hastaneleri, doğum üniteleri ve çocuk bakımevleri açtı. Ayrıca bu konuda eleman yetiştirilmesine önem vererek sağlık kursları, tıp öğrenci yurtları, 1928'de Hıfzıssıhha Enstitüsü ile okulunu, İstanbul ve Ankara gibi merkezi kentlerde verem savaş dispanserlerini kurdu. Refik Saydam, 1 Mart 1935'te kurulan İsmet Paşa Hükümeti'nde Sıhhiye Vekili (Sağlık Bakanı) olarak yer aldı. Atatürk'ün ölümünden sonra, 11 Kasım 1938'de kurulan ve sonraki Celâl Bayar hükümetlerinde İçişleri Bakanlığı yaptı. 25 Ocak 1939'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından Başbakanlığa atandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Sağlık Bakanı olan Refik Saydam, aralarla on dört yıl sürecek olan bu görevi sırasında sağlık hizmetlerinin gelişmesine ciddi katkılar sağladı. Çeşitli şehirlerde hastaneleri, doğum ve çocuk bakımevleri açtı. Sağlık personeli yetişmesi için sağlık kursları, tıp öğrenci yurtları, Hıfzıssıhha Enstitüsü'nü ve Mektebini, İstanbul ve Ankara'da verem savaş dispanserlerini kurdu. Onun başbakanlığı döneminde halkın İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkilerinden korunmasına çalıştı.

Kaynakça: Gövsa İA. Türk Meşhurları (1946); Devrim H. Türkiye Ansiklopedisi (1974), Yurt Ansiklopedisi (c. 6, 1981), Milliyet Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (c. 20, 1986), Kemal Öztürk / İlk Meclis (1999), Faliş Rifki Atay / Çankaya (2004), Süleyman Yeşilyurt / Türkiye'nin Başbakanları (2006), Sema Dülger / Düünden Bugüne Devletin Zirvesindekiler / (2007), Işık İ. Ünlü Devlet Adamları C. 1, 2013. <https://www.biyografya.com/tr/biographies/refik-saydam-b542e995>

21 Kasım 1914'de İstanbul'da doğmuştur. MSB Müsteşarı General Hayrullah Fişek'in oğludur. **1938 yılında da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni birincilik derecesiyle bitirmiştir.** İlk resmi görev yeri **Adana Sıtma Enstitüsü** kurs tabipliğidir. Askerlik görevinin ardından Sağlık Bakanlığı Merkez **Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde** Bakterioloji şubesi asistanı olarak çalışmaya başlamıştır. 1941 yılında aynı kurumun Bakterioloji Şubesi uzmanlığına, 1943'de de çiçek aşısı servisi uzmanlığına atanmıştır. Bu yıllarda biyolojik standartların ve yerli aşı üretiminin geliştirilmesi ekibine başkanlık etmiştir. 1945 yılında ise **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı**

Bulaşıcı Hastalıklar Şubesi uzmanlığı görevini üstlenmiştir. 1946 yılında uzmanlığına ilerletmek amacıyla Amerika'ya gitmiştir. Amerika'da **John Hopkins Halk Sağlığı Okulu'nda** sağlık yönetimi ve ilişkili disiplinler üzerine çalışmalar yapmıştır. Yurda döndükten sonra; 1952'de **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyokimya Enstitüsü'nde** asistanlığa başlamış, 1956 yılında da uzman olmuştur. Bu dönemde, 1954 yılında **Harvard Üniversitesi'nde** Bakterioloji ve İmmünoloji dalında PhD ünvanını kazanan ilk Türk hekimdir. Dr. N Fişek; 1955'de **Mikrobiyoloji dalından Üniversite Doçenti** ünvanını almıştır. Temel tıp bilimlerinde iki uzmanlığa sahip olan Dr. Nusret Fişek; 1955 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından Biyolojik Standardizasyon birirkişisi olarak görevlendirilmiştir. 1958'de Ankara Hıfzıssıhha Okulu'na Müdür olarak atanmıştır.

Dr. Nusret Fişek; 27 Mayıs 1960 Devrimi'nin ardından 15 Temmuz 1960 tarihinde **Sağlık Bakanlığı Müsteşarlığı'na** atanmıştır. **224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesine Dair Kanun'un mimarıdır.** 1966 yılında iktidarın 224 sayılı yasaya uyguladığı ısrarlı abluka sonucunda Dr. Nusret Fişek; ekibiyle birlikte Sağlık Bakanlığı'ndan ayrılarak Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Profesörlüğüne atanarak **Toplum Hekimliği Enstitüsü'nü** kurmuştur. Ayrıca HÜ Nüfus Etütleri Enstitü Müdürlüğü de yapmıştır. Bu dönemde Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması çalışmalarını başlatmıştır. 1966 – 1971 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevini de yürüten Dr. N Fişek'in akademik yaşamındaki **son görev yeri Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı'dır.**

Toplum Hekimliği Enstitüsü'nü 1980'li yılların başına kadar 224'ün felsefesinde sağlık insan gücü yetiştiren bir kurum haline getirmiştir. Enstitünün bu dönemde Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye'ye benzer ülkelerde ciddi bir ağırlığı olmuştur. 224 sayılı yasanın mimarı, ilk uygulayıcı ve her türlü saldırıya karşı savunucusu olan Prof. Dr. N Fişek; toplum hekimliği stratejisinin ve sağlıkta öncelikler yaklaşımının ülkemizde öncüsü olmuştur. Toplum hekimliği anlayışını; halkın sağlığını piyasa koşullarına terk eden muhafazakar – liberal akımlara karşı hayatının sonuna kadar kararlılıkla savunmuştur.

1984 – 1990 arasında **Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanlığı** yaptığı dönemde hekim hakları ile hasta haklarının ayrılmazlığını ısrarla savunmuştur. Türkiye'de bir, belki de iki hekim kuşağını bu anlayışlarla eğitmiştir. Kendi deyimiyle “Çok Sağlık Bakanı görmüştür”. İktidar makamları ile karşılaştığında onlara daima yetersizliklerini hissetmiştir. 4 Eylül 1988 tarihinde Ankara'da toplanan Türk Tabipleri Birliği Temsilciler Kurulu'ndaki konuşması O'nun örgüt yöneticiliğinde bir dönüm noktası olmuştur: “Artık yasalar çerçevesinde iktidar sahiplerini rahatsız edecek toplu hareketlere girişmezsek bunların bir şey yapacağı yok”. Ertesi gün gazetelerde manşeteydi: “Hekim Eyleminin Önderi”. Bunu takip eden günlerde Ankara'daki Beyaz Yürüyüşe katılan 2500 hekime “Ben sizden bu kadarını beklemiyordum” diyecek kadar da yürekli ve saydam bir önderdi. 3 Kasım 1990 tarihinde yaşamını yitiren Dr. Nusret Fişek; düşünceleri ve eylemi ile gelecek birçok hekim kuşağına da öğretmenlik yapmaya devam edecek.

<https://www.istabip.org.tr/412-prof-dr-nusret-fiekin-yaam-oeykuesue-.html>

**Muzaffer
Akyol**

Dr Muzaffer Akyol 1917 yılında doğmuş, 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. 1958 yılında Mikrobiyoloji ve İntaniye uzmanı olmuştur. Hıfzısıhha'da eğitim alarak Halk Sağlığı uzmanı olmuş, ardından DSÖ bursuyla London School of Hygiene and Tropical Medicine'de ileri eğitim almış ve DPH – Diplome of Public Health sahibi olmuştur. 1948-60 arası Bulaşıcı Hastalıklar alanında Sağlık Bakanlığı Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Kurulu gezici hekimi olarak çalışmıştır. Bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar konusunda deneyimli, Hıfzısıhha mektebinin 1960-74 arasında öğretim üyeliğini, 1974-82 yılları arasında müdürlük görevini yürütmüştür. 1993 yılında TTB Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü'nü almıştır.

**Rahmi
Dirican**

Prof Dr Rahmi Dirican, 1928 yılında doğmuş, 1953 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. Ankara Hıfzısıhha Okulunda 1960 yılında halk sağlığı eğitimini tamamlamış ve DSÖ bursuyla London School of Hygiene and Tropical Medicine'de ileri eğitim almış ve DPH – Diplome of Public Health sahibi olmuştur. Hıfzısıhha mektebinde Şube Müdürü olarak ardından Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Bursa Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Kürsüsünde akademik hayatını sürdürmüştür. TTB Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü'nü 1992 yılında almış, kırsal sağlık hizmetleri, epidemiyoloji ve halk sağlığı alanında önemli çalışmalar yapmıştır. 1990 yılında Halk Sağlığı (Toplum Hekimliği) kitabını yayınlamıştır. Ayrıca Ebe Ve Hemşirenin El Kitabı, Bir Hekimin Anıları, Türk Hekimlerinin Düşünce Ve Davranışları Ve Bunun Toplum Sağlığına Etkileri kitaplarını yazmıştır. Prof Dirican Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Bursa Tabip Odası Başkanlığı görevlerinde bulundu. Toplum hekimliği üzerine çalışmaları ile tanındı. Dirican halk sağlığının bir bilim ve eylem olduğunu, halkın içinde ve bölgede icra edilmesi gerektiğini ve en önemlisi de bir yaşam biçimi olduğunu vurgulamıştır, 2010 yılında yaşamını yitirmiştir.

Kaynak: Beşer E. Türkiye Halk Sağlığı tarihinde büyüklerimiz. Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı, HASUDER Yayınları 2018. S. 368-373

<https://www.biyografya.com/tr/biographies/m-rahmi-dirican-35a77ba5>

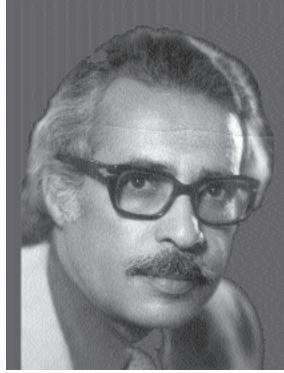
**Doğan
Benli**

Dr. Doğan Benli (1926-2011). Van Sağlık Müdürlüğü'nden sonra Hacettepe Üniversitesi ve Sağlık Bakanlığı arasında yapılan protokollerle Etimesgut ve Çubuk Eğitim Araştırma bölgeleri kurulmasına öncülük etmiştir. Uzun Yıllar Boyunca Etimesgut Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölge başkanı olarak görev yapmıştır. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin ülkemizde bir model olarak yerleşmesinde en etkili kişilerden biri olmuştur. Ekip çalışmasına hizmet içi ve sürekli eğitime önem veren bir yöneticidir. Hekim dışı personeli ve özellikle ebelerin sağlığın sosyalleştirilmesindeki önemini vurgulamıştır. Etimesgut Sağlık Eğitim ve Araştırma bölgesinde görevi sırasında bebek ölüm hızı düşürülmüş, bağışıklama yüzdeleri ülke ortalamasının üstüne çıkarılmış, evrak kodlama sistemi geliştirilmiştir. Sağlık hizmetlerinde yönetim kitabını yazmıştır. 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi'nden emekli olmuştur. Sağlığın sosyalleştirmesi kanunu kabulünün 50. yılında 11 Ocak 2011'de yaşamını yitirmiştir.

Kaynak: Beşer E. Türkiye Halk Sağlığı tarihinde büyüklerimiz. Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı. HASUDER Yayınları 2018. S. 368-373

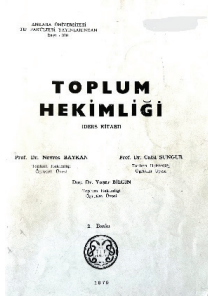
**Nevzat
Eren**

Nevzat Eren, (18 Temmuz 1937, Gaziantep – 13 Mart 2000). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra (1961) Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Halk Sağlığı İhtisası yapmıştır. 1970 yılında ihtisasını bitiren Dr. Eren, 1975 yılında doçent, 1989 yılında profesör olarak, değişik dönemlerde Sağlık Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevler yapmış, Erzurum'da Sıtma Savaş Başkanı ve Sağlık Müdürü olarak çalışmıştır. 1976'dan 1984'e kadar Ankara Tabip Odası Başkanlığı, 1984'ten 1988'e kadar Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuş olan Eren, Sağlık yönetimi, sağlık politikaları, tıp tarihi, sağlık sosyolojisi konularında 20'nin üzerinde kitabı, 100'ü aşkın bilimsel yayını bulunmaktadır. 1996 yılında Türk Tabipleri Birliği Nusret Fişek Hizmet ödülünü almıştır. Türk Tabipleri Birliği, Doktor Nevzat Eren'i, "Her hekimin başı sıkıştığında elinin altında bulduğu, bu nedenle minnettar kaldığı ve belki de hiç görmeden sevdiği 'Sağlık Yönetimi' kitabının yazarı ve tıbbın da sevimli bir tarihi olabileceğini kanıtlayan Nevzat Abi" olarak anmaktadır. Tıp öğrencilerine eşit koşullarda eşit söz hakkı tanıyarak bir demokrasi okulu yaratmış olan Nevzat Eren, zaman zaman Cumhuriyet gazetesine köşe yazıları da yazmaktaydı.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Nevzat_Eren

**Nevres
Baykan**

Prof Dr Nevres Baykan (1918-1997) İstanbul Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. Ürgüp Sağlık Merkezi başhekimliği ve Ankara Hıfzıssıhha Okulu Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. 1963 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği kürsüsünün kurulmasında görev almıştır. Nusret Fişek ile yakın çalışma ilişkisi içinde bulunmuştur sağlık hizmetlerinin özellikle eğitim boyutunda büyük katkıları olmuştur. 1976 yılında toplum hekimliği isimli kitabı yayınlanmıştır.

Kaynak: Beşer E. Türkiye Halk Sağlığı tarihinde büyüklerimiz. Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı, HASUDER Yayınları 2018.

**İsmail
Topuz-
oğlu**

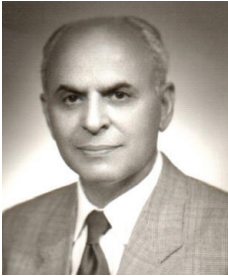

1917 yılında Bulgaristan'da doğan İsmail Topuzoğlu, 1935 yılında Türkiye'ye göç etmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 1941 yılında bitirdikten sonra Sağlık Bakanlığı'nda sıtma savaş hekimi ve hükümet tabibi olarak görev yapar. 1946 yılında Çalışma Bakanlığı'nın açtığı sınavla "işyeri hekimi" olarak yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilir. 1947-1950 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde John Hopkins Üniversitesi'nde eğitimini geliştirir. İş sağlığı güvenliği alanına ilgisi böylece başlamış ve ülkeye dönüşünde Çalışma Bakanlığı İş Güvenliği Teşkilatı'nda çalışmalarını sürdürmüştür. 1967 yılına kadar Bakanlığın çeşitli birimlerinde, hem deneyimini geliştirmiş ve hem de katkılarda bulunmuştur.

İş sağlığı güvenliği alanındaki çok bilimli yaklaşımının ve "iş hukuku ve sosyal güvenlik" boyutlarını birlikte ele almasının temelinde bu iş deneyimi yatmaktadır. 1967-1985 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü ve Halk Sağlığı AD öğretim Üyeliği yapan Prof. Dr. İsmail Topuzoğlu bir çok öğrenci yetiştirmiş ve bilimsel çalışma yapmıştır. 2025 yılında hayatını kaybetmiştir.

<https://gurhan.fisek.net/yasam-secimlerle-doludur-prof-dr-ismail-topuzoglu/>

Remzi Aygün	 1947 yılında Elbistan'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini değişik okullarda tamamladı. 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1979-80 yıllarında Hacettepe Tıp Fakültesinde halk sağlığı uzmanlık eğitimini tamamladı. Son iki yılda bu fakültenin Çubuk'taki Eğitim ve Araştırma Sağlık gurubunda Yenice İş Sağlığı Araştırma Merkezinin kurucu hekimi olarak çalıştı. 1980-89 arasında Hıfzıssıhha okulunun öğretim üyesi olarak; Ankara Gölbaşı'nda Eğitim ve Araştırma Sağlık grubunun kurucu başkanı olarak çalıştı. Burada tıp, hemşirelik, Çevre sağlığı, sosyal hizmet uzmanlığı öğrencilerinin saha staj programlarının uygulamalarını sağladı. 1981 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nce Zagreb Tıp Fakültesi ve Andrija Stanpar Halk Sağlığı Okulu'nda düzenlenen uluslararası seminere Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) bursu ile katıldı. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndan öğretim üyesi olarak 2014 yılında emekli oldu. 1995 yılında kurulan HASUDER'in ilk Yönetim Kurulu Başkanıdır.
Cahit Başkök	 1923 yılında Ankara'da doğdu. 1947'de İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu. Sıtma Savaş Bölge Tabipliklerinde çalışmıştır. 1952-1955 yılları arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz dalında asistanlık yapmıştır. 1961-1971 yılları arasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulunda öğretim üyeliği ve Hıfzıssıhha Okulu Müdürlüğü yapmıştır. 1971 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği ve Halk Sağlığı bölümünde öğretim görevlisi olmuştur. 1983 yılında Verem Savaş Daire Başkanlığına atanmıştır.
İhsan Doğramacı	 Prof İhsan Doğramacı (3 Nisan 1915, Erbil – 25 Şubat 2010, Ankara), Irak Türkmen asıllı Türk doktor ve akademisyendir. Eski Ankara Üniversitesi rektörü, eski Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli heyeti başkanı, Bilkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi kurucusudur. İlk YÖK başkanı olarak 10 Aralık 1981 – 10 Temmuz 1992 tarihleri arasında görev yapmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0hsan_Do%C4%9Framac%C4%B1

Orhan Köksal	 Dr. Orhan Köksal, enfeksiyon hastalıkları uzmanıdır. İngiltere’de beslenme alanında yüksek lisans yapmıştır. Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsünde beslenme üzerine çalışmıştır. 1971 yılından itibaren “H.Ü. Beslenme ve Gıda Bilimleri Enstitüsü” bünyesinde öğretim elemanı olmuştur. 1975 yılında “Gıda Analizleri ve Teknolojisi Bölümü” ismiyle kurulan “H.Ü. Gıda Mühendisliği Fakültesinin kurucu öğretim üyesidir. Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği fakültesinin dekanlığını da yapmıştır. Hacettepe Halk Sağlığı Anabilim Dalından emekli olduktan sonra 2008 yılında kendisini kaybettik.
Ayşe Baysal	 (1930-2016) İvriz Köy Enstitüsü’nü 1950’de Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu 1954’de bitirdi. Virginia Polytechnic Institute ve State Üniversitesi’nde 1961’de lisans, 1962’de de Besin ve Beslenme dalında bilim uzmanlığı derecelerini aldı. Wisconsin Üniversitesi’nin bursu ile 1965’de Besin ve Beslenme dalında doktora derecesini aldı. 1965 sonunda Sağlık Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulu’nda beslenme uzmanı olarak göreve başladı. Aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Hemşirelik Yüksekokulu ve Hemşire Koleji’nde ek görevle ders vermeye başladı. 1968’de Hacettepe, Beslenme ve Diyetetik Bölümü Başkanlığı’na atandı. 1970 yılında Doçent, 1976’da Profesör oldu. 2016 yılında kaybettik. https://www.diyetisyendunyasi.com/prof-dr-ayse-baysal-kimdir
Azmi Arı	 Prof. Dr. Azmi Arı 1921 yılında doğdu. Mikrobiyoloji Uzmanıdır. Hıfzıssıhha Kurumunda çalıştı ve Enstitü Müdürlüğünü yürüttü. Kuduz aşısı geliştirme çalışmalarına katıldı. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD öğretim üyesi oldu. Kuduz Monografisi isimli kitabın yazarıdır. Hacettepede Toplum Hekimliği Bültenini başlatmıştır. 1985 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden emekli oldu. 1999 yılında Marmara Depremi ile kendisini kaybettik.

**Sevinç
Nejat
Oral**

Sevinç Nejat Oral (1925-2006). 1948 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde mezun olmuştur 1958 yılında Hacettepe Üniversitesinde çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı olmuştur. 1963 yılında Harvard Halk Sağlığı okulunda yüksek lisansını tamamlamıştır. 1963-1965 yılları arasında Diyarbakır'da Köy Sağlığı Enstitüsü sorumlu yöneticisi olarak çalışmıştır. 1966-1971 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi çocuk kliniği ve toplum hekimliği Enstitüsü öğretim üyesi olarak çalışmıştır. 1960-1974 yılları arasında Tulane Üniversitesi, Harvard Halk Sağlığı Okulu, Michigan Üniversitesi ve Virginia Üniversitesi'nde çalışmalar yapmıştır 1980 yılında Hacettepe toplum hekimliği bülteninin yayınlanmasında öncülük etmiştir. 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı anabilim dalından emekli olmuştur. Emeklilik sonrası dönemde üniversitede hem öğrenci hem açıdan eğitimlerine katkıda bulunmaya devam etmiştir. Kendisini 2006 yılında kaybettik.

Kaynak: Beşer E. Türkiye Halk Sağlığı tarihinde büyüklerimiz. Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı. HASUDER Yayınları 2018. S. 368-373

**Münevver
Bertan**

Prof. Dr. Münnevver Bertan (1933 – 2021), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 1956 yılında mezun olmuş, 1960 yılında aynı Fakülte'den Pediatri dalında uzmanlığını almıştır. 1960-1964 yılları arasında Ankara'daki Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nde pediatri de öğretim görevlisi ve 1964-1966 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde Epidemiyoloji ve Biyoistatistik'te eğitim görmüş ve Kentucky Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Türkiye'ye dönüşünde 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde ve Toplum Hekimliği Enstitüsü'nde Sosyal Pediatri' de önce Doçent ve 1981 yılında da Profesör olmuştur. Prof. Dr. Bertan, 1982-1984 yılları arasında Suudi Arabistan'ın Dammam şehrinde bulunan Kral Faysal Üniversitesi Tıp Bilimleri ve Tıp Koleji Aile ve Toplum Hekimliği Bölümü'nde Profesör olarak iki yıl çalışmıştır. 1984 yılında Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Bölümü'nde Profesör olmuş ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı'na Danışman olarak atanmıştır. Danışmanlığı sırasında, 1985 yılında başlatılan Aşı Kampanyalarına hizmet sunmuş olup Tetanoz, Difteri, Boğmaca ve Kızamık gibi enfeksiyon hastalıklarından kaynaklanan bebek ölüm oranını azaltmayı amaçlayan ulusal bağışıklama kampanyasını organize etmekten sorumlu olmuştur. Sağlık Bakanlığı aracılığıyla; DSÖ gibi uluslararası kuruluşların ve Rotary International ve UNICEF gibi Hükümet Dışı Örgütlerin katılımı ile uluslararası işbirliği, bağışıklama oranını önemli ölçüde yükselten onun bu hızlandırılmış bağışıklama kampanyasındaki başarısında önemli bir rol oynamıştır. Kampanyanın diğer önemli başarısı ise, Çocuk Gelişimi ve Hayatta Kalması Türk Sektörler arası Komitesi'nin ve sağlam bir bağışıklama sisteminin kurulmasıdır. 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Bölümü Başkanı olmuş ve 1996 yılından beri aynı Üniversitenin Halk Sağlığı Enstitüsü Müdürlüğü görevini de 2000 yılında emekli olduğu tarihe kadar sürdürmüştür. Ayrıca, 1992-2001 yılları arasında IPA (Uluslararası Pediatri Derneği) Yönetim Kurulu üyeliği ve Başkanlığı ile Türkiye UNICEF Milli Komitesinde de Genel Sekreterlik görevinde bulunmuştur. Ankara Bilkent'te bulunan Uluslararası Çocuk Sağlığı Merkezi Genel Direktörlük görevini sürdürmüştür. 2021 yılında kendisini kaybettik

<https://www.healthworldnews.net/turk-ve-dunya-sagligina-hizmet-veren-turk-bilim-insanlari-ve-yoneticileri-prof-dr-munevver-bertan/>

Özdemir Gülesen	 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Dicle ve Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı anabilim dallarında çalıştı ve oradan emekli oldu. Çağdaş Epidemiyoloji başlıklı bir kitabı vardır.
Necmettin Alkış	 Veteriner Hekim Necmettin Alkış eğitimini Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde tamamladıktan sonra Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde çalışmaya başladı. Burada bakteriyoloji uzmanı olarak görev aldı. Özellikle Kolera epidemisiyle mücadelede gösterdiği cesaret ve bilgi birikimi, uluslararası alanda takdirle karşılandı. Kolera teşhisinde kullanılan metotların pahalı olması ve 1-2 gün gibi bir sürede sonuç vermesi nedeniyle, konu üzerinde yoğun çalışmalara başlayarak, teşhis süresini 2,5 saate indiren ve laboratuvarlarda kolayca kullanılabilen Alkış Besi Yerini buldu. DSÖ danışmanlığı da yaptı. 2003 yılında vefat etti.
Cemalettin Or	 Dr. Mehmet Cemalettin Or (1898-1954) Etimesgut Sağlık Merkezi'nin 1937 yılından itibaren 15 yıl başhekimliğini yapmıştır. Dr. Cemalettin Or, 1935 yılında Amerika Birleşik Devletleri Baltimore'da Johns Hopkins Halk Sağlığı Okulunda halk sağlığı eğitimi almıştır. Dr. Or Amerika'dan döndükten sonra Etimesgut Numune Sağlık Merkezinde koruyucu hekimlik uygulamaları (aşı, salgınlarla mücadele), bebek, gebe izlemleri, köy ziyaretleri, sağlık kayıtlarının düzenli tutulması, hastane için sevk uygulaması ve personel eğitimi gibi günümüzün modern halk sağlığı uygulamalarını başlatmıştır. 1944-52 yılları arasında Birleşmiş Milletlerde Türkiye temsilcisi olarak çalışmıştır. Çok iyi düzeyde İngilizce ve Fransızca bilen Dr. Or, 1954 yılında yaşamını kaybetmiştir.

SÖYLEŞİDE DEĞİNİLEN BAZI KURUMLAR

Hıfzısıhha Enstitüsü

Cumhuriyet döneminin ilk sağlık Bakanı olan Refik Saydam'ın ismini alan "Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü" 27 Mayıs 1928 tarih ve 1267 sayılı yasa ile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) ne bağlı olarak "Türkiye Cumhuriyeti Merkez Hıfzısıhha Müessesesi" adı ile Ankara'da kuruldu. İlk müdürü Profesör Doktor Mustafa Aygündür. Daha sonra bu kanun gelişen ihtiyaçlar karşısında değiştirilerek 4 Ocak 1941'de 3959 sayılı yasa ile göre, yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenmiştir. Kuruluş yıllarında teşkilat yapısı; Kimya, Bakterioloji, İmmunbiyoloji ve Farmakodinami olmak üzere 4 şubeden oluşan Hıfzısıhha Enstitüsünde bunlara ilaveten meteoroloji istasyonu, özel konferans salonu ve bir de kütüphane bulunmakta idi. Enstitüde 14 ü uzman, 40 1 yabancı personel olmak üzere 54 görevli çalışmakta idi. Ortaya çıkan yeni sağlık sorunlarına cevap verebilmek amacıyla zamanla görev alanı da genişletilmiştir. Merkez Hıfzısıhha Müessesesinde yıllar geçtikçe yeni birimler oluşturulmuştur ve aşı üretimi geliştirilmiştir. Bu gelişmeler; 1931 yılında, ağız yoluyla uygulanan BCG Aşısı üretimine başlandı, 1932 yılında, serum üretiminin ülke ihtiyacını karşılayacak düzeye gelmesi ile dışarıdan serum ithali durduruldu, 1933 yılında, Simple Metodu ile kuduz aşısı üretimi çalışmalarına başlandı, 1934 yılında, İstanbul Çiçek Aşıhanesi, Enstitü bünyesine nakledildi ve çiçek aşısı üretimi ülkemizin ihtiyacını karşılayacak düzeye getirildi, 1935 yılında, Farmakoloji Şubesi kurularak yerli ve yabancı ilaçlar ile diğer hayati maddelerin kontrolüne geçildi, 1936 yılında, Hıfzısıhha Mektebi açıldı, 1937 yılında, kuduz serumu üretilmeye başlandı. Atatürk Büyük Söylev'inde, 1919 yılı 19 Mayıs'ında ülkemizin perişan durumunu anlatır. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanı olduğu yıllarda ülkemiz sağlık yönünden aynı ölçüde perişandı. Refik Saydam, varolmayan bir sağlık ordusuyla ülkenin sağlık hizmetlerini geliştirmek için görevlendirilmişti. En son olarak Müessesenin ismi 14 Aralık 1983 gün 18251 sayılı Remzi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanan 181 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı" olarak değiştirilmiş ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluş haline getirilmiştir.

Hıfzıssıhha Okulu

Hıfzıssıhha Okulu, (Hıfzıssıhha, sağığın korunması demektir; “halk sağığı” olarak anlaşılmalıdır) Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi adı altında resmen 1928’de kurulmuştur. Müessese, okul yanında laboratuvar ve aşu üretim hizmetlerinin yürütüldüğü bir Hıfzıssıhha Enstitüsünü de içeriyordu. Okula sağığk personeli ve hekimlerin halk sağığı konularında yetiştirilmesi görevi verilmişti. Okulla ilgili yasa 1928 de çıkmışsa da okulun fiilen açılması 1936 yılını bulmuştur.

Dönemin Sağığk Bakanı Dr. Refik Saydam, daha sonra kendi ismi verilecek olan ve Avusturyalı, Alman ve Macar ustalara yaptırılan görkemli taş binaları 2 Kasım 1936 tarihinde, inşaata 280.000 \$ mali destekte bulunan Rockefeller Vakfına da teşekkür eden bir konuşma ile açtı.

Hıfzıssıhha Okulu’nun açılışı ile Türkiye’nin koruyucu sağığk hizmetleri alanında ihtiyaç duyulan personelin yetiştirilmesi konusunda başarılı hizmetler verdi.1957 yılında gerçekleştirilen reform çerçevesinde, okulu akademi haline getirilmesi ve halk sağığı konularında çalışanlara ek ödenek verilmesi ile ilgili bir yasa tasarısı, okulda yeni şubelerin açılması ve yapısal düzenleme, uluslararası kurslar açılması ve halk sağığı kurslarının uzmanlık eğitimi şeklinde verilmesi gerçekleştirildi. Hekimler artık yoğun İngilizce eğitimini de içeren iki yıllık bir halk sağığı eğitiminden geçiriliyorlar, kursu tamamlayanlar sağığk müdürü olarak atanıyordu. Kursta özel başarı gösterenler daha sonra bursla yurtdışına yollanmış, dönüp gelenler, Hıfzıssıhha Okulunda eğitici olarak görev almışlardır. Hıfzıssıhha Okulu 1965’den sonra halk sağığı uzmanlığı kursunu sürdürememiş olsa da hekimlere ve diğer sağığk personeline kısa süreli kurslar düzenlemeye, araştırmalar yapmaya ve koruyucu hizmetlerle ilgili danışmanlık hizmetlerini vermeye devam etmiştir.

Okulun kurulmasında benzer şekilde Zagreb, Tahrn ve İskenderiye Halk Sağığı Okulları’na da destek sağlamış olan Rockefeller Vakfı’nın önemli katkısı olmuştur. Nitekim okulun ilk müdürü de dört yıl süreyle görev yapan Dr. Ralph Collins’tir. Daha sonraki yıllarda vakıf ayrıca burs, kitap, malzeme ve eğitici uzman desteğı sağlamıştır. Okul açıldıktan sonra hekimler ve diğer sağığk personeli için “geliştirme” kursları açtı. Laboratuvar çalışmaları yaptı, yayınlar çıkarttı. Ancak okulun çalışmaları çeşitli nedenlerle tam verimli olamamıştır. Türkiye’de ortaya çıkan siyasi krizler (12 Mart 1971 Muhtırası ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi) sonucu anılan kuruluştan nasibini almış ve 1983 yılının ortalarında da okuldaki uzmanlar ve personel değışik illere sürölerek Hıfzıssıhha Okulu fiilen kapatılmıştır.

<https://www.healthworldnews.net/yazi-dizisi-9-hifzissihha-mektebi-okulu/>

Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü	1963 yılında Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi kurulmuştur. Bu fakülte Temel Tıp Bilimleri Enstitüsü, Klinik Bilimler Enstitüsü ve Toplum Hekimliği Enstitüsü adı altında üç enstitüden oluşmuştur. Toplum Hekimliği Enstitüsü'nün ilk direktörü (1963-1966) Prof. Dr. Doğan Karandır. 1966 yılında ise Prof. Dr. Nusret Fişek Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Direktörlüğü'ne seçilmiştir. 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi kurulduğunda, Toplum Hekimliği Enstitüsü, üniversiteye bağlı bir birim olarak kalmış, ayrıca Tıp Fakültesi içinde de "Toplum Hekimliği Bilim Dalı" kurulmuştur. Prof. Dr. Nusret Fişek'in Toplum Hekimliği Enstitüsü'nün ve Toplum Hekimliği Bilim Dalı'nın (daha sonra adı Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı olmuştur) gelişmesinde büyük katkıları olmuştur. Halk Sağlığı Enstitüsü'nün kurulduğu tarih olan 1966 yılında kadrosunda sadece bir öğretim üyesi bulunurken bu kadro 15 yıl içinde öğretim üye ve yardımcıları ile beraber 75'e yükseltilmiştir. Toplum Hekimliği Enstitüsü'nde öğrencilerin fakültede aldıkları teorik eğitim dışında, sahada uygulama eğitimlerini tamamlamaları amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için sahada hizmet sunum modeli geliştirilmeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda Toplum Hekimliği Enstitüsü 1966-1978 yılları arasında Hacettepe ve Gülveren bölgelerinde, Pediatri ve Kadın-Doğum Bilim dalları ile birlikte ana- çocuk sağlığı ve doğum hizmetlerini yürütmüştür. O zamanki adıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile imzalanan protokoller doğrultusunda 1965 yılında Etimesgut, 1975 yılında ise Çubuk Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölgeleri kurulmuştur. Bu kapsamda kadrosu üniversitede olan ve Sağlık Bakanlığı tarafından yöneticiliği onaylanan bir öğretim üyesi sağlık grup başkanlığını üstlenmiş ve üniversite öğretim üyeleri, asistanları ve öğrencileriyle bölgede eğitim ve araştırma çalışmalarını yürütmüştür. Adı geçen bölgelerde, halka sağlık hizmeti sunumu, Sağlık Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi'nin sağlıkla ilgili diğer fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerinin de toplum içinde eğitiminin yanı sıra, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği halinde, ülkenin öncelikle sağlık sorunları ile ilgili çeşitli araştırmalar yürütülmüştür. Yükseköğretim Kurulu Yasası (1981) ile üniversitelerdeki çok sayıda enstitü arasında Toplum Hekimliği Enstitüsü de kapatılmıştır. Tıp fakültesindeki Toplum Hekimliği Bölümü'nün adı da "Halk Sağlığı Anabilim Dalı" olarak değiştirilmiş, öğretim elemanları ve özellikle araştırma görevlisi kadroları yeniden belirlenmiştir. Toplum Hekimliği Enstitüsü'nün 1981 yılında kapatılmasından sonraki dönemde, mezuniyet öncesi dersler ve mezuniyet sonrası yüksek lisans ve doktora programları Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından sürdürülmüştür. https://halksagligiens.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tarihce-53
---	--

HASUDER

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) halk sağlığı alanında tıpta uzmanlık veya doktora yapmış hekimlerin üye olabildiği bir tıpta uzmanlık derneğidir. Başlıca amacı Türkiye’de halk sağlığı uzmanlarının özlük haklarının korunması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve istihdamı; üyeler arasında işbirliğinin, ortak çalışmaların geliştirilmesi, koordinasyonu; sürekli eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi, eğitim, araştırma ve iletişim amaçlı dergi, bülten vb yayınların çıkartılması ve halk sağlığı biliminin kuramsal ve uygulamalı alanlarının geliştirilmesidir. HASUDER Türkiye’de ve tüm dünyada toplum sağlığının gelişmesini hedefler ve uluslararası kuruluşlarla ve diğer ülkelerle iletişimde üyelerini temsil eder. Türkiye’de Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu (TTB-UDEK) üyesidir. Derneğin Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Disiplin Kurulu gibi organlarının yanında bir diğer yetkili organı halk sağlığı uzmanlık eğitimini değerlendiren bilimsel açıdan özerk konumdaki Halk Sağlığı Yeterlilik Kuruludur.

Çalışma alanları temel olarak halk sağlığının alt disiplinleri olan sağlık politikası, sağlık yönetimi, sağlık sistemi, çocuk sağlığı, kadın sağlığı, üreme sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, bulaşıcı olmayan hastalıklar, çevre sağlığı, iş sağlığı, toplum ruh sağlığıdır. Bunların dışında toplum sağlığını etkileyen halk sağlığı acilleri, toplumun sağlık okuryazarlığı, afetler ve halk sağlığı acilleri, göçmenlik gibi toplumsal hareketlerle ilgilenir. Tüm bu konuları incelemek üzere epidemiyoloji başta olmak üzere sağlık ekonomisi ve sağlık sosyolojisi alanlarının yöntemlerinden yararlanır.

HASUDER, halk sağlığı uzmanlarının akademik gelişimi adına güncel teknolojik araçları (webinerler, uzaktan toplantı araçları) ve geleneksel yöntemleri kullanarak bilimsel yayıncılık yapar, bilimsel toplantılar, seminerler, konferanslar, kongreler düzenler. Halk Sağlığı Okulu, Kanal HASUDER ve e-kütüphane üzerinden üyelerine her türlü bilgi, belge ve kurs olanakları sağlar. Halk sağlığını etkileyen güncel gelişmelerde basına ve kamuoyuna bilgi sağlar. Derneğin 744 asıl üyesi, 3 adet süreli yayını (Turkish Journal of Public Health-TJPH, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni-SOSA ve Halk Sağlığında Gündem-HASGÜN) bulunmaktadır. Başta halk sağlığı araştırma görevlisi olan hekimler ve halk sağlığı alanında doktora yapmış hekim dışı profesyoneller olmak üzere fahri üyeleri de bulunmaktadır. HASUDER çatısı altında başta üyelerimiz olmak üzere ilgili alanlarda çalışan herkesin katılabileceği multi-disipliner yapıda çalışan 23 adet çalışma grubu bulunmaktadır.

HASUDER başta WHO ve UN kuruluşları olmak üzere pek çok uluslararası kuruluşla ortak çalışmalar yapmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ile uygulamalı ortaklık sözleşmesi imzalamıştır. Çeşitli ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ve Avrupa Birliği kuruluşları ile başta afetler, deprem, iklim değişikliği ve çevre farkındalığını artırmak üzere projeler yürütmektedir.

<https://www.hasuder.org.tr/detay/hakkimizda-hasuder>

YÖK	 Yükseköğretim Kurulu 1981 yılında, yükseköğretimi askerî hükümetin fikirlerine göre yeniden düzenleyen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca kuruldu. Üniversiteler depolitize edildi ve devlet kontrolüne tabi tutuldu. Böylece 1961 anayasası ile üniversitelere tanınan özerklik ve özyönetim ortadan kaldırıldı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim_Kurulu
Sağlık Eğitim Araştırma Bölgeleri	Tıp Fakülteleri, Halk Sağlığı Uzmanlık eğitimi gören asistanlarının ve Tıp öğrencilerinin eğitimi için sosyalleştirme modelini temel alan Sağlık Eğitim ve Araştırma bölgeleri oluşturmak amacıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile protokol imzalamaya başlamışlardır. İlk Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölgesi 1964 yılında Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı olarak Etimesgut'ta kurulmuştur. Bu bölgenin Grup başkanlığını 25 yıl boyunca yürütecek olan Muş'ta ve Van'da sosyalizasyon uygulamasının lideri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyalleştirme Dairesi eski Başkanı Dr. Doğan Benli'dir. 1967'de Atatürk Üniversitesi, 1968'de Ege Üniversitesi Selçuk/Torbalı, 1969'da Dicle Üniversitesi, 1971'de Ankara Üniversitesi Abidinpaşa, 1974'te Hacettepe Üniversitesi Çubuk, İstanbul Üniversitesi Silivri, 1979'da İstanbul Üniversitesi Halkalı/Avcılar, Uludağ Üniversitesi Gemlik, Ege Üniversitesi Bornova, 1980'de Hıfzısıhha Okulu Gölbaşı, Çukurova Üniversitesi Doğankent, Cumhuriyet Üniversitesi Ulaş, 1982'de Dokuz Eylül Üniversitesi Narlıdere, 1984'te Gazi Üniversitesi Gölbaşı, 1985'te Osman Gazi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, 1994'te ise Marmara Üniversitesi Ümraniye Sağlık Eğitim Araştırma Bölgesi kurulmuştur. Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan ve Hacettepe'nin ikinci bölgesi olan Çubuk Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölgesi, Araştırma ve Sağlık Hizmeti açısından Etimesgut gibi önemli bir rol oynamıştır. Bu bölgenin ilk grup başkanı ise Prof. Dr. Nevzat Erendir. <i>Kaynak: Özcan C. Türkiye'de 1960-1980 dönemi sağlık politikaları. Tarihsel Bakışla Türkiye'de Halk Sağlığı, HASUDER Yayınları 2018. S. 23-34</i>

Rockefeller Foundation	Rockefeller Vakfı (İngilizce: Rockefeller Foundation), New York'ta yer alan 420 Fifth Avenue merkezli, Rockefeller ailesi tarafından kurulmuş özel bir vakıf. Standard Oil sahibi John D. Rockefeller ("Senior"), oğlu John D. Rockefeller Jr. ("Junior") ve Senior'ın şirket ve hayırseverlik danışmanı Frederick Taylor Gates tarafından kurulmuştur. Resmi kuruluş tarihi, tüzüğün New York Eyaleti Eyalet Yasama Meclisi tarafından resmen kabul edildiği 14 Mayıs 1913 tarihidir. Rockefeller Vakfı'nın misyonu, tüm dünyada insanlığın refahını desteklemektir. Vakıf kaynaklarını, bugün iklim değişikliğinin etkilerinin can aldığı ve geçim olanaklarını tehdit ettiği bir dönemde; enerji, sağlık, gıda ve finans sektörlerindeki gelişmeler için kullanmaktadır. Vakıf 2015 itibarıyla toplam bağış açısından ABD'nin en büyük 39. vakfı olmuştur. 2016 yıl sonu itibarıyla toplam varlığı 2015'e kıyasla değişmeden 4,1 milyar dolar olarak kaydedilmiş vakfın yıllık hibesi 173 milyon dolardır. https://www.rockefellerfoundation.org/about-us/ https://tr.wikipedia.org/wiki/Rockefeller_Vakf%C4%B1
Zagreb Andrija Štampar Halk Sağlığı Okulu	Andrija Štampar Halk Sağlığı Okulu (SPH), 1927 yılında kurulmuş olup, bugün Zagreb Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin tıp ve hemşirelik lisans ve lisansüstü eğitimleri ile uzmanlık ve doktora programlarında öğretimi düzenleyen, yürüten ve destekleyen bir bilim ve öğretim dalıdır. SPH, öncelikle halk sağlığı alanında olmak üzere, araştırma, sağlık ve diğer kurumlarda çalışanlara yönelik bilimsel ve mesleki faaliyetler ve çeşitli mesleki ve bilimsel eğitimler yürütmektedir. Andrija Štampar Halk Sağlığı Okulu'nun misyonu, halk sağlığı seviyesini yükseltmek amacıyla halk sağlığı alanında üst düzey uzmanlar, yöntemler ve standartlar geliştirmektir. https://mef.unizg.hr/en/o-nama/ustroj/skola-narodnog-zdravlja-andrija-stampar/

Tahran Halk Sağlığı Okulu

Tahran Üniversitesi bünyesinde yer alan Tıp Fakültesi 1934 yılında kurulmuştur. Bu fakültenin kurulması, ülkedeki tıbbi araştırmaların gelişimi için daha büyük bir potansiyel yaratmıştır. Üniversitenin eğitim programlarının revize edilmesinin ardından, Tahran Üniversitesi'nde Tıbbi Araştırmalar resmen başlatılmış ve 1940 yılında Parazitoloji Kürsüsü ve araştırma bölümünün kurulması onaylanmıştır. O dönemde, İran'da sıtmanın morbidite ve mortalite oranları oldukça yüksekti. Ancak, ülkenin bazı bölgelerinde sıtmayı kontrol altına almak için çok az operasyon gerçekleştirilmiştir. Paraziter hastalıkların, özellikle de sıtmanın halk sağlığı açısından önemi, 1951 yılında Sıtma Enstitüsü'nün kurulmasına yol açmıştır. Bu enstitü, Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile iş birliği içinde kurulmuş ve ülkede sıtmayı kontrol altına alma ve ortadan kaldırma genel hedefi doğrultusunda sahada kapsamlı araştırmalar yürütülmesine yardımcı olmuştur.

1952 yılında DSÖ ile bir sözleşme imzalanmış ve Sıtma Enstitüsü'nde eklemcabaklı kaynaklı hastalıkların kontrol projesi başlatılmıştır. Sıtma ve diğer paraziter hastalıklar üzerine kapsamlı araştırmalar yürüten enstitü, faaliyet alanını genişletmiş ve adı "Sıtma ve Parazitoloji Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı, Dünya Sağlık Örgütü ile iş birliği içinde 1959 yılında Bilharziya programını kurmuş ve Sıtma ve Parazitoloji Enstitüsü'ne bağlamış ve Huzistan Eyaleti'nde bilharziya üzerine kapsamlı bir araştırma programı başlatılmıştır. 1964 yılında tropikal hastalıklar Parazitoloji Kürsüsü'ne dahil edilmiştir. Birkaç yıl sonra Sıtma ve Parazitoloji Enstitüsü'nün adı "Parazitoloji ve Tropikal Sağlık Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Böylece, faaliyet alanı ve yaygın paraziter ve tropikal hastalıklar üzerine çalışmalar ülkenin farklı bölgelerine yayılmıştır.

1965 yılında Halk Sağlığı Kürsüsü Parazitoloji ve Tropikal Sağlık Kürsüsü'ne eklenmiş ve Tahran Üniversitesi Halk Sağlığı Fakültesi bünyesinde üç bölüm birleştirilmiştir. Ayrıca, "Parazitoloji ve Tropikal Sağlık Enstitüsü", "Halk Sağlığı Araştırma Enstitüsü" olarak yeniden adlandırıldı ve temel amacı, kamu yürütme organları tarafından önemli ve kritik görülen ülkenin yerel hastalıkları üzerinde bilimsel araştırmalar yapmaktır.

Son olarak, 9 Temmuz 1966'da, İran Üniversiteleri Merkez Konseyi'nin 15. oturumunda Halk Sağlığı Okulu'nun tüzüğü onaylandı. O zamandan beri Halk Sağlığı Okulu, hem nicelik hem de nitelik açısından genişletilmiş bir kapasiteyle ülkenin bilim camiasına hizmet vermektedir. Bu geçmişle Halk Sağlığı Okulu, Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri ve Aile Hekimliği programları gibi yeniliklerin uygulanmasıyla İran sağlık sisteminin güçlendirilmesinde öncü olmuştur. Bu, Halk Sağlığı Okulu'nda çalışan birçok etkili kişinin koordineli çabalarının bir sonucudur. Genel olarak, Halk Sağlığı Okulu'nun tarihi üç dönemden oluşmaktadır. Başlangıçtan 1966'ya kadar olan dönem, bu dönemde okul Halk Sağlığı Araştırma Enstitüsü olarak adlandırılıyordu; 1966'dan 2013'e kadar Halk Sağlığı Okulu ve Halk Sağlığı Araştırma Enstitüsü olarak adlandırılmış ve son olarak 2013'ten itibaren Halk Sağlığı Okulu adını almıştır. Okulun kuruluşundan bu yana görev yapan rektörlerin listesi aşağıda sunulmuştur: Dr. Şemseddin Mufidi, Dr. Naser Ansari, Dr. Muhammed Ali Faghih, Dr. Abulhasan Nadim, Dr. Ahmed Ganesh Basiri, Dr. Mesud Emami, Dr. Hüseyin Malek Afzali, Dr. Alireza Mesdaghi Nia, Dr. Ali Akbari Sari, Dr. Kazem Nadafi Halk Sağlığı Okulu'nun temel hedefleri; en üst düzeyde eğitim sağlamak, yeni araştırmaları teşvik etmek ve sağlık kapasitelerini ve hizmetlerini güçlendirmektir. Bu amaçla: hastalık ve yaralanmaları önlemek, insanların güvenli ve temiz bir ortamda yaşamalarını sağlamak, sağlıklı beslenme ve diğer yaşam tarzı alışkanlıklarına sahip olmalarını sağlamak, sağlık eşitsizliklerini azaltmak ve sağlık ve sağlık hizmetlerini iyileştirmek için politikalar ve programlar geliştirmek. Bu hedeflere ulaşmak için Halk Sağlığı Okulu, 160'tan fazla akademik personel, 15 eğitim bölümü, 40'tan fazla akademik program, 1200'den fazla Yüksek Lisans ve Doktora öğrencisi ve çeşitli derslerde 600 Halk Sağlığı Yüksek Lisans öğrencisi ile köklü bir yönetim yapısına sahiptir; ancak okul büyümeye devam etmektedir.

<https://ensph.tums.ac.ir/History->

**İskenderiye
Halk Sağlığı
Okulu**

1956 yılında kurulan okul, 1963 yılında İskenderiye Üniversitesi'nin bir parçası oldu. Öğrencilerinin çoğu Mısır bakanlıkları, DSÖ bölgesindeki diğer ülkelerin hükümetleri ve DSÖ ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından destekleniyor.

Enstitüde 23 halk sağlığı uzmanlık alanı sunan dokuz akademik bölüm bulunmaktadır. Bunlar arasında epidemiyoloji, biyoistatistik, tropikal sağlık, mikrobiyoloji, beslenme, aile sağlığı, sağlık yönetimi ve davranış bilimi, çevre sağlığı ve iş sağlığı ve hijyeni yer almaktadır.

İskenderiye Üniversitesi Halk Sağlığı Yüksek Enstitüsü (HIPH), halk sağlığı alanında lisansüstü eğitim ve öğretimdeki gözlemlenen eksikliği gidermek amacıyla Sağlık Bakanlığı (SB) tarafından 1956 yılında kurulmuştur. Enstitünün temel amacı, Mısır ve bölgedeki diğer ülkelerdeki sağlık sistemine, sağlık geliştirme sürecini etkili ve verimli bir şekilde yürütmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip bireyler kazandırmaktır.

Enstitü, 1963 yılında İskenderiye Üniversitesi'ne devredilerek Doğu Akdeniz Bölgesi'nde halk sağlığı alanında uzmanlaşmış ilk lisansüstü enstitü haline gelmiştir. Enstitü, Dünya Sağlık Örgütü Doğu Akdeniz Bölge Ofisi'nden (WHOEMRO) güçlü bir destek almıştır. O zamandan beri, HIPH ve WHO arasındaki ilişki, lisans eğitimi, lisans dışı eğitim, teknik danışmanlık ve araştırma dahil olmak üzere birçok alanda önemli ölçüde ilerlemiştir.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC2636300/>

SÖYLEŞİDE DEĞİNİLEN BAZI MEVZUAT

224 sayılı Sosyalleştirme yasası	Kanun Numarası: 224 Kabul Tarihi: 05.01.1961 R.G. Tarihi: 12.01.1961 R.G. Sayısı:10705 5 Ocak 1961 tarihinde kabul edilmiş ve 12 Ocak 1961 tarihinde resmi gazetede yayımlanmıştır. 5 Ocak 1961 tarihinde kabul edilmiş ve 12 Ocak 1961 tarihinde resmi gazetede yayımlanmıştır. Kanunun amacı şöyle belirtilmiştir: “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde bir hak olarak tanınan sağlık hizmetlerinden faydalanmanın sosyal adalete uygun bir şekilde ifasını sağlamak maksadiyle tababet ve tababetle ilgili hizmetler bu kanun çerçevesinde hazırlanacak bir program dahilinde sosyalleştirilecektir.” Sosyalleştirme aşağıdaki ilkeler temel alınarak yazılmıştır: *Sağlık hizmetlerinden herkes ücretsiz olarak yararlanabilir. *Finansman devlet bütçesinden sağlanır. *Kamuda çalışan doktorlar özel sektörde çalışamaz. *Personel sözleşmeli çalışır (3 yıllıktır). *Sözleşmeli personele devlet memuru maaşından daha yüksek ücret ödenir. *Sağlık ocağı ve hastane arasında sevk zinciri ve işbirliği vardır. *Kamu sağlık kuruluşları tek elden yönetilir. İlçede kaymakama değil, sağlık müdürüne bağlıdır. *Sağlık teşkilatının il içinde amiri Sağlık Müdürüdür. *Halkın katılacağı Sağlık Ocağı Sağlık Kurulları oluşturulur. *Sosyalleştirme uygulaması aşamalı olarak 15 yılda tüm Türkiye’de tamamlanır.
---	---

**Umumi Hıfzıssıhha
Kanunu**

Kanun Numarası: 1593

Kabul Tarihi:24.04.1930 Sayısı:1593

R.G. Tarihi:06.05.1930 R.G. Sayısı:1489

Madde 1 - Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindendir.

Madde 2 - Umumi sıhhat ve içtimai muavenet hizmetlerine ait Devlet vazaifi Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından ifa ve hususi idarelerle belediyelere ve sair mahalli idarelere bırakılan hizmetlerin sureti icrası murakabe olunur. Milli Müdafaa teşkilatına ait sıhhi işler müstesna olmak üzere bütün sıhhat ve içtimai muavenet işlerinin mercii ve murakıbu bu Vekalettir.

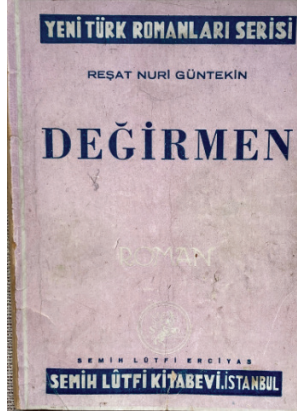
Madde 3 - Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti bütçeleriyle muayyen hatlar dahilinde olarak aşağıda yazılı hizmetleri doğrudan doğruya ifa eder:

- 1 - Doğumu (.....) teshil ve çocuk ölümünü tenkis edecek tedbirler.
- 2 - Validelerin doğumdan evvel ve doğumdan sonra sıhhatlerinin vikayesi.
- 3 - Memlekete sari ve salgın hastalıkların hulülüne mümanaat.
- 4 - Dahilde her nevi intani, sari ve salgın hastalıklarla veya çok miktarda ve fiati intaç ettiği görülen sair muzır amillerle mücadele.
- 5 - Tababet ve şubeleri sanatlarının icrasına nezaret.
- 6 - (...) (1) ilaçları ve bütün zehirli müessir ve uyuşturucu maddelerle yalnız hayvanlar için serumlar ve aşıları murakabe hariç olmak üzere her nevi serum ve aşılar (2).
- 7 - Çocukluk ve gençlik hıfzıssıhhasına ait işlerle çocuk sıhhat ve bünyesinin muhafaza ve tekamülüne ait tesisatın murakabesi.
- 8 - Mektep hıfzıssıhhası.
- 9 - Mesai ve san'at hıfzıssıhhası işleri.
- 10 - Maden suları ile sair havası şifaiyesi olan sulara nezaret.
- 11 - Hıfzıssıhha müesseseleri ve bakteriyoloji laboratuvarları ve alelümum hayati muayene ve tahlillere mahsus müesseseler küşat ve idaresi.
- 12 - Mesleki tedrisat müesseseleri küşat ve idare veya mümasili müessesatı murakabe ve bunlara müsaade itası.
- 13 - Mecnunlarla sair ruhi hastalıklara mahsus tedavihaneler veya malül veya herhangi bir noksanii hilkate malik olanları kabul edecek yurt veya müesseseler tesis ve idare.
- 14 - Muhacrin sıhhat işleri.
- 15 - Hapisanelerin ahvali sıhhiyesine nezaret.
- 16 - Tıbbi istatistiklerin tanzimi.
- 17 - Sıhhi neşriyat ve propogandalar.
- 18 - Vesaiti münakale umuru sıhhiyesinin nezaret.

Nüfus Planlaması kanunu (1965)	Kanun Numarası: 557 Kabul Tarihi: 01.04.1965, Resmî Gazete: 10.04.1965 Madde 1: Nüfus plânlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir. Bu husus, gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır. Tıbbi zaruretler dışında gebelik sona erdirilemez veya sterilizasyon veya kastrasyon ameliyesi yapılamaz.
Nüfus Planlaması yasası (1983)	Kanun Numarası: 2827 Kabul Tarihi: 24/5/1983 Resmî Gazete: Tarih: 27/5/1983 Sayı: 18059 Amaç: Madde 1 – Bu Kanunun amacı, nüfus planlaması esaslarını, gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon ameliyelerini, acil müdahale halleri ile gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve saptanmasına ilişkin hususları düzenlemektir. Nüfus planlaması: Madde 2 – Nüfus planlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir. Devlet, nüfus planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Nüfus planlaması gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır. Gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu Kanunun öngördüğü haller dışında gebelik sona erdirilemez ve sterilizasyon veya kastrasyon ameliyesi yapılamaz.
Aile Hekimliği Kanunu	Kanun Numarası: 5258 Kabul Tarihi: 24/11/2004 Resmî Gazete: Tarih: 9/12/2004 Sayı: 25665 Amaç ve kapsam Madde 1- Bu Kanunun amacı; Sağlık Bakanlığının (...) belirleyeceği illerde, birinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, birey ihtiyaçları doğrultusunda koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi, kişisel sağlık kayıtlarının tutulması ve bu hizmetlere eşit erişimin sağlanması amacıyla aile hekimliği hizmetlerinin yürütülebilmesini teminen görevlendirilecek veya çalıştırılacak sağlık personelinin statüsü ve mali hakları ile hizmetin esaslarını düzenlemektir.

EK-3 SÖYLEŞİDE DEĞİNİLEN ROMANLAR/MEKTUPLAR

**Reşat Nuri
Güntekin
(Değirmen)**

Reşat Nuri Güntekin tarafından kaleme alınan ve 1944 yılında yayınlanan “Değirmen” romanı, İstanbul’a uzak bir Anadolu kasabası olan Sarıpınar’da meydana geldiği haber alınan büyük bir deprem haberi üzerinden meydana gelen olaylarla

Osmanlı İmparatorluğunun merkezi otoriter yönetimi, siyasi yapısı, iletişim yöntemleri, taşra bürokratlarının düşünce yapısı, halkın yoksulluğu, gazetelerin durumu, göçmenlik ve toplumsal cinsiyet sorunları ön plana çıkarılarak okurların dikkatine sunulmaktadır.

“Değirmen” romanı, 1986 yılında senaryosunu Barış Pirhasan’ın yazdığı, Atıf Yılmaz tarafından yönetilen ve Şener Şen’in başrolünü oynadığı bir filmle beyaz perdeye aktarıldı. Roman “Sarıpınar 1914” adıyla da 1968 yılında Turgut Özakman tarafından tiyatroya uyarlanmış ve Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından sahneye konulmuştur. Değirmen filmi 6 Şubat tarihinde yaşadığımız büyük depremler nedeniyle devletin rolünü, yardım faaliyetlerini, medyanın durumunu, din-bilim çatışmasını, yoksulluk ve bulaşıcı hastalıkları yeniden tartışmamıza ve devletin yüz yılı aşkın bir süre önceki durumunu günümüz ışığı altında tekrar değerlendirmemizi sağlamaktadır. Bu klasik eserin okunması ve seyredilmesi bir parça gülümsememizi de sağlayacaktır.

Reşat Nuri Güntekin Yeşil Gece	Toplumsal yönü ağır basan bu romanda, medresede yetişen ancak sonra öğretmen okulunu bitirerek Ege Bölgesindeki bir kasabada gerici ve çıkarıcı birtakım güçlerle savaşıyan idealist bir gencin serüveni ele alınıyor. Atatürk Devrimi'nin o coşkulu havası içinde, çok güçlü sezgi ve gözlemlerle kaleme alınmış bu kitapta, toplumumuzun o günkü bütün büyük sorunları, yürekli bir biçimde tartışılıyor. Romanın en önemli kahramanı Şahin Hoca'nın kişiliğini oluşturan nitelikler mücadelesi ve uğradığı yenilgilerin öyküsü sayılabilir. 1928 yılında basılmıştır. https://www.inkilap.com/yesil-gece-295117
Ahmet Haşim'in “Niğde Mektubu”	Ahmet Haşim'in 3 Eylül 1919 tarihinde dönemin Manisa Milletvekili Refik Şevket Bey'e gönderdiği mektubu (“Niğde Mektubu”) Anadolu'nun yoksul halini gözler önüne sermektedir.

Niğde Mektubu-Ahmet Haşim

Ahmet Haşim'in 3 Eylül 1919 tarihinde dönemin Manisa Milletvekili Refik Şevket Bey'e gönderdiği mektubu: "NİĞDE MEKTUBU"

Sevgili Refik,

İhtimal sana fazla yazıyorum. Fakat ben bundan memnunum. Bulunduğum noktalardan sana doğru uçurduğum bu mektuplarla pervaz-ı evraktan oluşmuş ve bütün mesafeler boyunca sürekli maddi ve manevi bir bağ ile kendimi sana bağlı tutmak istiyorum. İletişimimizin bu gidişatı seni bunaltıyor mu? Geçen mektubumu Niğde'den yazmış ve o mektubu gönderdikten sonra sancağın bütün kazalarını teftişe çıkmıştım. Yirmi gün süren ve nice bağ ve bahçe safalarına rağmen ruhumda hiçbir hakikî lezzetin hatırasını bırakmayan bu devrenin sonunda bu ikinci mektubu gene Niğde'den yazıyorum. Gördüğüm Anadolu hakkında bilmem sana ne yazayım?

Öncelikle bu bölgede kimler yaşıyor? Görülen harabelerin yapıcısı hangi cins yaratıktır? Bunu, köy ve kasaba diye gördüğümüz renksiz harabe yığınlarına bakıp anlamak asla mümkün olmamıştır. Anadolu köylüsünü sınıflandırmada karıncalar cinsine ithal etmeli fikrindeyim. Gündüz ağaçsızlıktan dolayı müthiş bir güneş altında yanan ve gece en güzel yıldızlar altında bütün böceklerinin sonsuz sesleriyle uzanıp giden bu araziden herhangi saat geçilmiş olsa yalnız yiyeceğini tedarikle meşgul, "gıda" sabit fikirliliğiyle sersemleşmiş, neşesiz ve yorgun bir insaniyetin zor çalışma şartlarına tesadüf olunur. Sanki cehennemî bir fırın karşısından yeni ayrılmış gibi yüzleri kıpkırmızı, dudakları çatlak, elleri kuruyup siyahlaşan bütün bu insanlar ya gıda maddesini biçmekle, ya onu taşımakla, ya onu savurmakla veyahut onu metharlarına doğru çekip götürmekle meşgul görünür. tıpkı karıncalar gibi, tıpkı karıncalar gibi...

Fakat boğazlarının kârına olarak aklın bütün maharetlerini ret ve iptal eden bu adamların boğazı da memnun etmekten pek uzak bulundukları, en zenginlerinin evinde geçirilen bir gecenin sabahında, nefis bir yemek diye sofraya getirilen suyla pişmiş uğursuz bir fasulyanın barsaklarda sebep

olduğu gazlar ve ısıraplar ile uyanılıp da anlaşıldığı zaman, bu akılsız kardeşlerin maksatsız hayatına, boşa giden üstün gayretle çalışmalarına karşı derin bir elem duymamak mümkün değildir.

Refik; Ankara'da, Almanya imparatorunun Anadolu hastalıklarını tetkik etmek üzere gönderdiği bir tıp heyetinin bazı büyük rütbeli ileri gelenleriyle görüştim. Bunlar, bir seneden beri her gelen hastayı ücretsiz muayene etmek ve mümkün olduğu kadar incelemelerini sıhhatli kişiler üzerinde (mektep talebesi gibi) yapmak suretiyle şunu anlamışlardır ki, Anadolu Türklerinin karınları kurtlarla yüklü ve kanları bu kurtların salgıladığı parazitlerle dolu bulunuyor. Cinsi, yakın bir yok olma ile tehdit eden bu hâlin sebebi neymiş bilir misin? Beslenme eksikliği.

Her ne kadar garip görünse de Anadolu Türkleri henüz ekmek yapımından bile habersizdirler. Yedikleri mayasız bir yufkadır ki, ne olduğunu yiyenlerin midesine bir sormalı. İstisnasız nakil araçları kağnıdır. Elllerinde esir olan öküzler ve bu türden hayvanlar için en zalim düşüncelerin bile icâdından aciz kalabileceği -bununla beraber ağır, dar ve maksada gayr-ı salih bu âlet- hiç şüphe yok ki, taş devri keşfi ve aletlerindendir. Kağnı bir araba değil, fakat, hayvana yapışıp onun hayat unsurlarına hortumunu sokan ve bu suretle kanını ve canını çeken bir canavardır. Uzaktan görüldüğü zaman heyet-i umumiyesiyle bir arabadan ziyade büyük ve korkunç bir karafatma hissini veren tarihe âşına bir göz için üzerindeki uzun değneği ve ayakta duran arabacısıyla dara ve keyhüsrev devirlerine ait taşlar üstünde çizilmiş ilkel arabaları hatırlatan bu kağnıların boyunduruğu altında masum hayvanların çektiği azabı gördükçe, onu sevkeden sakın köylünün insanlar gibi bir ruhu olup olmadığından şüphe ettim.

Anadoluluların becerikliliği ancak öküz tezeğini kullanmakta ve onu kullanılmaya uygun bir hâle sokmak için buldukları çarelerin çeşitliliğinde görülür. Tezeğin bu adamlar nezdindeki kıymeti hayret vericidir. Sürüler meraya çıkarken veyahut akşam şehre girerken kadın ve çocuk, gözleri nurlu bir noktaya cezp edilmiş gibi, öküz kıçlarından bir saniye dikkatlerini

ayırmayarak ve yüzlerce rakipten geri kalmak korkusuyla seri adamlarla koşarak, öküz götünden düşen en ufak bok parçasını toplamak üzere dirseklerine kadar bulaşık elleri ve hırstan gözbebekleri fırlamış gözleriyle yere kapanırlar. Bu boklar toplanır, sepetlere doldurulur, evlere cem ettirilir ve nihayet bir altın mayası yoğurur gibi, altın gerdanlıkları genç kadınlar beyaz kollarıyla onu yoğururlar ve muntazam yuvarlaklar hâline koyup kurumak üzere duvara yapıştırırlar. Anadolu'nun duvarları bu öküz pislikleriyle sıvalıdır. Bütün havalarında o hoş koku solunur. yemekleri, sütleri, ekmekleri hep tezek dumanının kokusuyla ele alınmaz bir hâldedir. Eski mısırlılardan ziyade Anadolu'lar apis öküzüne hürmet etmeliydi. Öküz, burada hayatının genelini zenbereğidir.

Evlerine gelince, onlar da öyle: Duvarlar yontulmamış alelâde taşların, çalı çırpının, leylek yuvasında olduğu gibi, gelişigüzel dizilmesinden hasıl olmuştur. Baca nedir, bilir misin? dibi kırık bir testi. Kızılırmak civarında, büsbütün ev inşasından da feragat ederek, toprağın maddesel özelliğinden yararlanarak dağları oymakla vücuda getirdikleri mağaralar içinde kuşlar gibi yaşarlar.

Nevşehir'den yarım saat beride Güvercinlik adında kovuklardan oluşan bir köy vardır ki, hakikaten ancak bir güvercinlik olmaya yakışan bir köydür. Anadolu, külliye temizlikten mahrumdur. Sakallı Celâl'in dediği gibi en nefis bir icatları olan yoğurt bile pislik mahsulünden başka bir şey değildir. Kaynamış süte kirli bir demir parçası yahut eski bir gümüş para atılsa sütin derhal yoğurda dönüşeceğini sen de bilirsin.

Anadolu, hemen bir uçtan bir uca firengilidir. Anadolu'ların güzelliği de bozulmuştur. Bir köy, bir kasaba veya bir şehrin kalabalığına bakılsa, şehrin kalabalığında o kadar topal, topalların o kadar çeşitlisi, o kadar cüce, kambur, kör ve çolak görülür ki, insan kendini eşyanın şeklini bozan dışbükey bir camla etrafa bakıyorum zanneder. Bununla birlikte güzel oldukları zaman da güzelliklerinin emsalsiz olduğunu itiraf etmeli. siyah, derin ve titretici gözlerle insana bakan şalvarlı, düzgün ölçülü anadolu

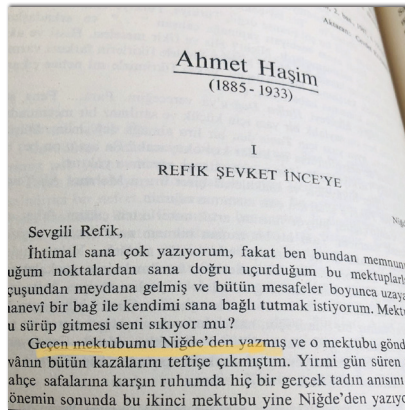
kadınları; sizleri nasıl unutacağım? Gençleri, insanın bazen en mükemmel bir örneğini temsil ederler. Fakat, bunlar, nadirlerdendir, Refik.

Anadolular hakkında sana daha çok yazacak şeyler varsa da mektuba gülünç bir makale süsü vermemek için bu konuyu burada kesiyorum. Anadolu seyahati artık benim için nihayet buluyor demektir. Bundan da üzgün değilim. ... Niğde teftişi son bulmuştur. İâşe heyet-i teftişiyesine girdiğim günden beri kazandırmış olduğum tutar iki bin liraya varmıştır. Benim zararım ise pek çoktur. Öncelikle sağlığım bozuldu. Hayli keçi eti yedim, birçok da gereksiz masraflar ettim ve rahatımdan da birçok şey kaybettikten sonra yerimden de oldum. Yakında, belki, üç gün sonra İstanbul'a gidiyorum."

****Ahmet Haşim, 3 Eylül 1919** Şevket İnce**

Ahmet Haşim Bütün Eserleri-VI, Hazırlayanlar: İnci Enginün, Zeynep Kerman, İstanbul, 1991, s.66-70, Dergâh Yayınları.

****Güzel yazılar-mektuplar—Türk Dil Kurumu yayınları (s.67-72)**

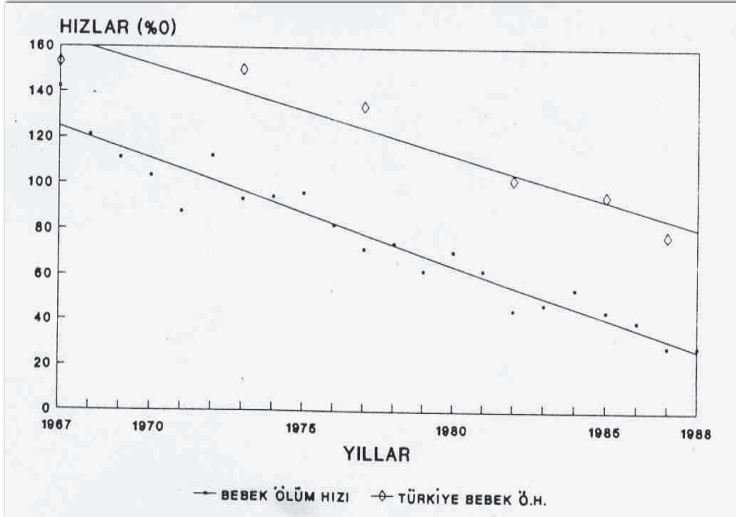

“Niğde Mektubu” Ahmet Haşim

Ek-4: EĞİTİM ARAŞTIRMA ve SAĞLIK BÖLGELERİ

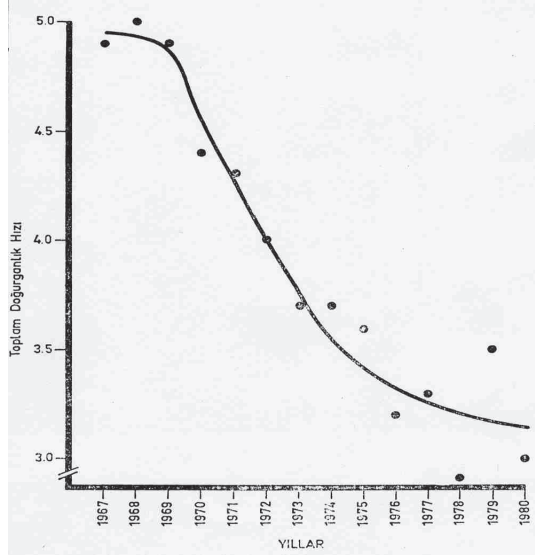
EAB'lerde sağlık hizmetleri sosyalleştirme ilkelerine dayalı olarak sağlık ocaklarında ve gezici ekiplerle evlerde koruyucu, geliştirici, iyileştirici ve esenlendirici ögeleri içererek sunulur. Bölgelerde sunulan etkin hizmetler sonucunda sağlıkla ilgili veriler 1960'lı yıllardan başlayarak daha düzenli ve güvenilir olarak toplanmaya başlanmıştır. Bu sayede verilen hizmet de daha iyi değerlendirilebilmiştir. Ayrıca geçen yıllarda EAB'lerdeki sağlık düzeyi göstergelerinde de Türkiye geneline göre kıyaslandığında daha hızlı ve daha belirgin düzelmeler görülmüştür. Örneğin Etimesgut EAB'de, Bebek Ölüm Hızı (Şekil-1) ve Toplam Doğurganlık Hızı (Şekil-2) Türkiye geneline göre çok daha hızlı bir şekilde azaltılmıştır. Bir model olarak örnek alınması gereken EAB'lerde, geniş coğrafik bölgelerde aşı oranları %99'lara kadar çıkartılmış, bulaşıcı hastalıklar, salgınlar ve önlenabilir nedenlerle olan ölümler azaltılmıştır. Bu sayede Narlıdere EAB'de Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri 10 yıllık süre içinde her iki cinsiyette de on yılın üzerinde artırılmıştır (Şekil-3).

Şekil-1: Türkiye ve Etimesgut Bölgesi'nde Bebek Ölüm Hızlarının Değişimi

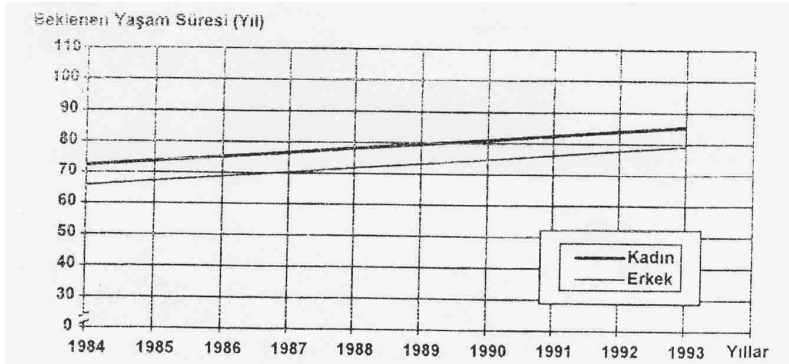
Kaynak: Benli D, Özcebe H. Etimesgut Sağlık Bölgesi 1985-1989 yılları çalışmalarının değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yayın No:91/53, 1991, Ankara s:69.

Şekil-2: Etimesgut Bölgesi'nde Yıllara Göre Toplam Doğurganlık Hızında Düşüş

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü. Hacettepe Üniversitesi'nde Toplum Hekimliği'nin İlk Onbeş Yılı. HÜ Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayını. No:16, 1981, Ankara, s:51.

Şekil-3: Narlıdere Bölgesi'nde Yıllara Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süreleri Regresyon Doğruları

Kaynak: Musal B, Uçku R, Aksakoğlu G. "Narlıdere'de Beklenen Yaşam Sürelerinde On Yıllık Süreçte Gözlenen Değişmeler", Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1996; 10:1: 56-63.

Ek-5: ETİMESGUT EĞİTİM ARAŞTIRMA BÖLGESİ SAĞLIK BAKANI ZİYARETLERİ

Hastahane Tıp Kurumu Hastahane,
hastahanelerini, personellerini ve hizmetlerini tanımladım
çok mutluluk duyuldu. Başarılar dilerim. Başarılar dilerim.
Hastahanelerinde en iyi tıbbi hizmetleri ve sağlık
hizmetleri için en iyi istemim.

Dr. T. İsmail Akyol

21. Haz. 1971

S. ve S. Y. T. B. K. A.

İsmail Akyol

Sağlık Bakanı Türcan Akyol'un Etimesgut Ziyaretinde İmzaladığı Defter (1971)

Etimesgut Hastahanesini ziyarette;
ulusumya en iyi sağlık hizmeti sunacağına
inançlıyım bir istemim son halkaamido
pürmenin mutluluğuna duyuldu. Şark
Prof. N. Fisek; Şark Dr. Benli re Şark Dr. Başkım.
Dr. Aju'nun; bilimsel çalışmalarından çok
şarklar öğrendim. Bu titizliklerinden dolayı.
Bu ziyaretlerinden re ulusumya Şarklar için.
Bilimimiz enerjilerinde Şarklar etmenekle Şarklar Şarklar.
Başarılar dilerim re ulusumya Şarklar
olmasını istemim. Takdir ve Şarklar.

23. 2. 1978.

DR. METE TAN

Sağlık Bakanı.

Mete Tan

Sağlık Bakanı Mete Tan'ın Etimesgut Ziyaretinde İmzaladığı Defter (1978)

Etimesgut Bölge Hastanesini Atatürk
Büstitiminin ailece münasebetle ziyaret ettim.
Ulu önder'in Ankara'da ilk ziyaret ettiği bu
hastanemizi, geçmişinden gelen güç ve onurla
Etimesgut halkına çok değerli hizmetler sunmakta
olduğunu bu münaseletle bir kere daha müşahade
ettim. Başarılı hizmetleri dâlayesinde fonksiyon ve
personelini kutlar, örnek çalışmalarını devam
ettirmenizi dilerim.

10. Kasım 1983
personel
S. Kılıçturgay
Sağlık ve Sosyal H. d. Bak.

Sağlık Bakanı Kaya Kılıçturgay'ın Etimesgut Ziyaretinde İmzaladığı Defter (1983)

中华人民共和国驻土耳其共和国大使馆
EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
IN THE REPUBLIC OF TURKEY
27. Ekim 1983

Üniversitenizi görmekten mutluluk duyuyorum. Bu geziden
Türk Hükümetinin tıbbi öğretime ve sağlık hizmetlerine
büyük bir önem vermekte olduğunu yakından gördüm. Sizden
çok şeyler öğrenebilişiz.

Çin Halk Cumhuriyeti Sağlık Bakanı
Cui Yeli

27. Ekim 1983
Cui Yeli

Çin Halk Cumhuriyeti Sağlık Bakanı Cui Yeli'nin Etimesgut Ziyaretinde
İmzaladığı Defter (1983)

Ek-6 HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALLARI

Türkiye’de 2025 yılı itibarıyla 128 adet Tıp Fakültesi bulunmaktadır. Bu fakültelerin henüz 96’sında Halk Sağlığı Anabilim Dalı açılmıştır. Anabilim dallarının eğitim koşullarını sağlayabilen 54 tanesinde halk sağlığı uzmanlık eğitimi verilmektedir. Halk Sağlığı anabilim dallarında toplam 430 halk sağlığı araştırma görevlisi ve 296 öğretim üyesi bulunmaktadır.

ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR*	GAZİANTEP İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ	LOKMAN HEKİM
ADİYAMAN	GAZİANTEP*	MALATYA TURGUT ÖZAL
AFYONKARAHİSAR SAĞLIK BİLİMLERİ*	GİRESUN	MALTEPE
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	HACETTEPE*	MANİŞA CELÂL BAYAR*
AKDENİZ*	HARRAN*	MARDİN ARTUKLU
ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT	HATAY MUSTAFA KEMAL*	MARMARA*
AMASYA	HİTİT	MERSİN*
ANKARA MEDİPOL	İNÖNÜ*	MUĞLA SITKI KOÇMAN*
ANKARA*	İSTANBUL AREL	NECMETTİN ERBAKAN*
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT*	İSTANBUL AYDIN	NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR
ATATÜRK*	İSTANBUL BEYKENT	ONDOKUZ MAYIS*
ATILIM	İSTANBUL MEDENİYET*	ORDU
AYDIN ADNAN MENDERES*	İSTANBUL MEDİPOL	PAMUKKALE*
BAHÇEŞEHİR	İSTANBUL OKAN	RECEP TAYYİP ERDOĞAN*
BALIKESİR*	İSTANBUL*	SAĞLIK BİLİMLERİ GÜLHANE*
BAŞKENT*	İSTANBUL-CERRAHPAŞA*	SAĞLIK BİLİMLERİ HAMİDİYE*
BEZM-İ ÂLEM VAKIF*	İSTANBUL YENİ YÜZYIL	SAKARYA
BİLECİK ŞEYH EDEBALI	İZMİR BAKIRÇAY	SAMSUN*
BİRÜNİ	İZMİR DEMOKRASİ	SANKO
BOLU ABANT İZZET BAYSAL*	İZMİR EKONOMİ	SELÇUK*
BURSA ULUDAĞ*	İZMİR KATİP ÇELEBİ*	SİVAS CUMHURİYET*
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART*	KAFKAS*	SÜLEYMAN DEMİREL*
ÇUKUROVA*	KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM*	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL
DEMİROĞLU BİLİM	KARABÜK	TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ
DİCLE*	KARADENİZ TEKNİK*	TOKAT GAZİOSMANPAŞA*
DOKUZ EYLÜL*	KARAMANOĞLU MEHMETBEY	TRAKYA*
DÜZCE*	KIRIKKALE*	UFUK
EGE*	KIRKLARELİ	UŞAK
ERCİYES*	KIRŞEHİR AHI EVRAN	VAN YÜZÜNCÜ YIL*
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM	KOCAELİ*	YEDİTEPE
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ*	KOÇ	YOZGAT BOZOK
FIRAT*	KÜTAHYA SAĞLIK BİLİMLERİ*	ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT*
GAZİ*		

*Asistan Alan Anabilim Dalları

**Ek 7: 1964-1990 ARASI MEZUN OLAN BAZI
HALK SAĞLIĞI UZMANLARI**

İsim Soyisim	Uzmanlık Yılı
Hilmi Erginöz*	1964
Mehmet Tokgöz	1968
Nermin Arpacıoğlu	1968
Doğan Benli*	1969
Ahmet Tuncer*	1969
Hüsamettin Ayar	1969
Meryem Barışık	1969
Nevzat Eren*	1970
Özdemir Gülesen*	1970
Arif Özel	1970
B. Sıtkı Günay	1970
Muzaffer Işıksalan	1970
Ayşe Akın	1970
Reyhan Müftüoğlu	1970
Ziya Fati	1970
O. Zeki Kaya*	1971
Fatih Öztürk	1971
İsmail Dönmez	1971
Mehmet Kanbak	1971
Necati Tamer	1971
Hamdi Aytekin*	1972
Arslan Ebiri*	1972
Mithat Kanık	1972
Sabahat Tezcan	1972
Ayten Egemen*	1973
Rengin Erdal	1973
Yusuf Öztürk*	1974
Hikmet Pekcan	1974
Mehmet Ali Bumin	1974
Kazım Toprak	1974
Pınar Atakent	1974
Yahya Demirbaş	1974
Yücel Atakent	1974
Zafer Öztek	1975
Necati Dedeoğlu	1975
Ufuk Beyazova	1975
Sevgi Yavuz	1975

<i>İsim Soyisim</i>	<i>Uzmanlık Yılı</i>
Üzeyir Kırca	1975
Nazmi Bilir	1976
Çiğdem Bumin	1976
Gülseren Ağrıdağ	1976
Cihangir Özcan	1976
Orhan Demireli	1976
Fulya Tanyeri	1976
Abidin Bağcı	1976
Halil Ünlü*	1977
Recep Akdur	1977
Sevin Ergin Özdeniz	1977
Servet Özgür	1977
Ülker Türksoy	1977
Aysel Işık	1977
Can Çetinkanat	1977
İclal Kantaroğlu	1977
Ferit Koçoğlu	1978
Şanda Çalı	1978
Mehmet Ali Biliker	1978
Erol Sezer	1978
Muhsin Akbaba	1978
Ahmet Dilsiz	1978
Hülya Kazan	1978
İ. Sefa Güteryüz	1978
İnanç Ünel	1978
İsmail Hıcyılmaz	1978
Mehmet Kazan	1978
Muzaffer Keçeci	1978
Nuray Çetin	1978
Gazanfer Aksakoğlu*	1979
Remzi Aygün	1979
Özen Aşut	1979
Ayşen Bulut	1979
Yıldız Pekşen	1979
Hüseyin Polat	1979
Selma Çivi	1979
Gufran Bakırcı	1979
M. Çetin Duruk	1979
Mustafa Türedi	1979

<i>İsim Soyisim</i>	<i>Uzmanlık Yılı</i>
Nurşen Yıldırım	1979
Uğur Cilasun	1979
M. Nuri Sarmaşık	1979
Oya Demirkol	1979
Tanju Topcu*	1980
Meltem Ağzitemiz	1980
Osman Günay	1980
İlker Başaydın	1980
Mehmet Tufan	1980
Pınar Şenlet	1980
Raife Selma Bayrı	1980
Şefik Mas	1980
Hasan Basri Üstünbaş*	1981
Abdurrahim Görür*	1981
Çağatay Güler	1981
Ferda Özyurda	1981
Ahmet Saltık	1981
Erdal Beşer	1981
Caner Fidaner	1981
Uğur Gönül	1981
Ege Süzer	1981
Aysun Merdoğan	1981
Alişan Özdemir	1981
Feyza Atalay	1981
Gülersu Savaş	1981
Murat Arpaözü	1981
Şenay Sayman	1981
Şakir Ay	1981
Mehmet Keskin	1981
Memduh Nam	1981
Salim Canoğulları	1981
Osman Hayran	1982
Ali Osman Karababa	1982
Nazan Bilgel	1982
Perihan Oğuz	1982
Zeliha Tosun	1982
Akın Tarımcı	1982
İsmail Hakkı Timur	1982
Kudret Güven	1982

<i>İsim Soyisim</i>	<i>Uzmanlık Yılı</i>
İsmail Sancak	1982
Lütfiye Emiral	1982
Derman Boztok	1983
Enis Balkan	1983
Osman Ak	1983
Levent Akın	1984
Ümit Kartoğlu	1984
Zuhal Amato Okuyan	1984
Feride Aksu Tanık	1984
Mithat Kıyak	1984
Güneş Ermumcu	1984
Bedia Ayhan Özyıldırım	1984
Aytekin Uluhan	1985
Özden Kavlaklıoğlu	1985
Mehmet Bostancı	1985
Nihat Ersöz	1985
Orhan Eralemdar	1985
Alev Parlar	1986
Güler Özen	1987
Yusuf Çiner	1987
İsmail Özaydın	1988
Önder Karaömerlioğlu*	1989
Cemil Özcan	1989
Sefer Aycan	1989
Mehmet Özden*	1990
Mehmet Aktekin	1990
Reyhan Uçku	1990
İlker Belek	1990
Hilal Özcebe	1990
Orhan Arıtürk	1990
Necdet Aytaç	1990
Hasan Hamzaçebi	1990

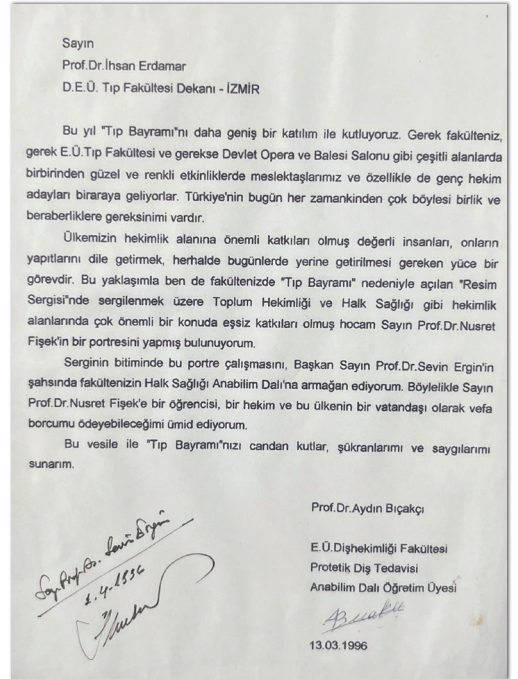
**Kaybettiklerimiz*

Not: Liste internet ortamından ulaşabildiğimiz uzmanlarımızın isimlerini içermektedir. Bu nedenle eksikler veya hatalar olabilir.

Ek-8: FOTOĞRAFLAR

Nusret Fişek, 1996.
Prof. Dr. Aydın Bıçakçı tarafından
Dokuz Eylül Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalına
hediye edilmiştir.

Nusret Fişek, 2023. Sanatçı ve Hak Savunucusu İrfan Ertel'in Aydınlanma İnsanlarımız serisine ait eser, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında sergilenmektedir.

*Nusret Fişek Büstü
Hacettepe Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalında
sergilenmektedir.*

**Nusret Fişek TTB Merkez
Konseyi Toplantısında. 1990**
(Bu fotoğraf TTB Merkez Konseyi
Binasında sergilenmektedir.)

**Refik Saydam
Hıfzısıhha Enstitüsü
Bina içinden giriş kapısı**

8. ULUSLARARASI • 26. ULUSAL
HALK SAĞLIĞI KONGRESİ
5-7 ARALIK 2024 / ANKARA

"Yerel Yönetimler
Halk Sağlığı"

SÖYLEŞİ SAATİ
"Türkiye'de Halk Sağlığının Tarihi"

Moderatör
Prof. Dr. Bülent Kılıç

Konuşmacılar
Prof. Dr. Ayşe Akın
Prof. Dr. Sabahat Tezcan
Prof. Dr. Zafer Öztekin
Prof. Dr. Necati Dedeoğlu
Prof. Dr. Nazmi Bilir
Prof. Dr. Çağatay Güler

5 Aralık 2024
18.45 - 20.30
A Salonu

Ulusal Kongre Söyleşi Oturumunun Duyurusu (Aralık 2024)

*Sözlü tarih çalışması için seçilen bazı hocalarımızla editörler arasında
yapılan ilk toplantı (17 Eylül 2024)*

Kongredeki Söyleşi Oturumundan Fotoğraflar

Söyleşi Oturumu Sonrası Toplu Fotoğraf (5 Aralık 2024)

Kongre Katılımcılarıyla İlk Gün Toplu Fotoğraf (5 Aralık 2024)

Türkiye Halk Sağlığı Tarihine İz Bırakanlar ve Genç Kuşaklara Öğütleri

HASUDER olarak, Türkiye’de halk sağlığı biliminin ve uygulamalarının gelişimini kaleme alan bir “Sözlü Tarih” çalışması başlatma kararı aldık. 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla “Sözlü Tarih” çalışması serimizin ilk kitabını halk sağlığı tarihi açısından büyük önemi olan altı değerli hocamızla başlatıyoruz.

Bu seride yer alan hocalarımız, Türkiye’de halk sağlığı biliminin kurucusu Nusret Fişek’in ilk öğrencileri olmaları nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca sosyalleştirme döneminin başında hekim olarak sahada çalışmaları ve Hacettepe Toplum Hekimliği Enstitüsü ile Hıfzıssıhha Okulu’nun çalışmalarında yer almaları, onları 1960–2000 yılları arasının en canlı tanıkları konumuna getirmektedir. Bu çalışmayla genç kuşaklara Türkiye’de halk sağlığının kuruluşunu en doğru biçimde, ilk ağızdan aktarmayı umuyoruz.

Bu seride yer alan çalışmalar yalnızca bir bellek ve sözlü tarih çalışması değil; aynı zamanda geçmişe bir selam ve geleceğe bir çağrıdır. Hocalarımıza duyduğumuz vefa ve anlatılarıyla tanık olduğumuz geçmişleri aynı zamanda bize düşen görevin de büyüklüğünü gösteriyor.

